

Landbrugets økonomi 2012

Danish agricultural economy 2012

Andersen, Johnny Michael; Hansen, Henning Otte

Publication date:
2012

Document version
Også kaldet Forlagets PDF

Citation for published version (APA):
Andersen, J. M., & Hansen, H. O. (2012). *Landbrugets økonomi 2012: Danish agricultural economy 2012*. Institut for Fødevarer- og Ressourceøkonomi, Københavns Universitet. Landbrugets Økonomi Bind 2012

Institut for Fødevarer- og Ressourceøkonomi

Landbrugets økonomi 2012

Danish Agricultural Economy 2012

København 2012

ISSN 0106-1291 (tryk, Landbrugets økonomi 2012)
ISSN 1902-0813 (on-line, Landbrugets økonomi 2012)

Indholdsfortegnelse

Forord	5
Sammenfatning	7
1. Jordbrugets indtjening, produktion og faktorforbrug	15
1.1. Jordbrugssektoren som helhed	16
1.2. Produktionsværdi, priser og produktion	20
1.3. Produktionsomkostninger, faktorpriser og faktorforbrug	40
1.4. Jordbrug opdelt efter driftsform og størrelsesgrupper	42
1.5. Brugerfamiliernes samlede indkomster	60
1.6. Perspektiver – på kort sigt	62
Bilagstabeller.....	64
Referencer.....	69
2. Agro- og fødevarerindustriens konjunkturer	73
2.1. Økonomiske nøgletal for agro- og fødevarerindustrien.....	75
2.2. Udviklingen i de enkelte sektorer.....	77
2.3. Aktiekursudvikling på børsnoterede agro- og fødevarer virksomheder.....	96
2.4. Egenkapitalopbygning og konsolidering	98
2.5. Strategiske vækstsmål	99
2.6. Produktivitetsudviklingen.....	103
2.7. Beskæftigelsesudviklingen	104
2.8. Skøn for udviklingen i 2013	105
Referencer.....	109

Forord

Nærværende rapport indeholder en oversigt over indtjening, produktion og faktorforbrug i dansk jordbrug, samt udsigterne for 2012. Opgørelserne omfatter jordbrugssektoren som helhed, såvel som bedrifter inden for jordbrugets hoveddriftsformer: plan-tebedrifter, kvægbedrifter, svinebedrifter og gartnerivirksomheder.

Rapporten indeholder tillige en vurdering af konjunktursituationen i den danske agro-og fødevareindustri, herunder produktionsværdi, værditilvækst og overskud for sektoren som helhed, såvel som for nogle af de væsentligste delsektorer, samt virksomheders overvejelser vedr. ændringer i selskabs- og ejerform.

Rapporten er udgivet løbende elektronisk på Fødevareøkonomisk Instituttets hjemmeside i december 2012.

Af instituttets medarbejdere har navnlig følgende medvirket ved udarbejdelsen af publikationen: Johnny M. Andersen (Jordbrugets produktion, indtjening og faktorforbrug) og Henning Otte Hansen (Agro- og fødevareindustriens konjunkturer). Henning Otte Hansen har forestået redigeringen af rapporten

Direktør Henrik Zobbe
Fødevareøkonomisk Institut

København, april, 2013

Sammenfatning

Den globale økonomiske vækst forventes at falde i 2012 for hovedparten af landene. Der er imidlertid en betydelig variation. De laveste vækstrater forventes at gælde de vestlige lande, hvor EU er placeret i bunden. I Asien, Afrika samt Mellem- og Sydamerika er vækstraterne derimod væsentlig højere med Kina i toppen. Øget efterspørgsel skal således først og fremmest forventes at komme fra de opkommende økonomier, hvorimod efterspørgslen må forventes at være vigende i de vestlige lande. I 2013 er der derimod udsigt til et generelt højere væksth niveau for hovedparten af landene, herunder EU-området.

Det globale udbud af jordbrugsprodukter i 2012 er præget af tørke i USA og Rusland. Det har givet anledning til højere priser på korn og oliefrø, og dermed også højere foderomkostninger. Herved er den animalske produktion baseret på intensiv fodring presset, hvilket har lagt en dæmper på produktionen. Omvendt har det lavere udbud givet anledning til højere ligevægtspriser.

De globale forskydninger i udbud og efterspørgsel præger selv sagt også dansk jordbrug. Hertil kommer de specifikke forhold, som gør sig gældende for EU-området. Den økonomiske situation har således betydet en yderligere svækkelse af euroen i 2012, hvor dansk jordbrug i kraft af fastkurspolitikken over for euroen har fået lettere afsætningsvilkår. Forskydninger i valutakurserne har således bidraget til at forbedre dansk jordbrugs konkurrenceevne gennemsnitligt med 3,6 pct.

Forskydningerne i priserne, herunder valutaeffekten, forventes at give anledning til en stigning i de danske jordbrugspriser på 4,3 pct. i 2012. De højere foderomkostninger bidrager imidlertid samtidig til, at faktorpriserne gennemsnitligt øges med 3,9 pct., hvilket indebærer en stigning i sektorbytteforholdet på 0,4 pct. I 2013 bidrager høje svinepriser – foranlediget af en lavere svineproduktion i EU – til, at afsætningspriserne stiger gennemsnitligt med 6,1 pct. Og da faktorpriserne kun forventes at stige med 3,2 pct., er der udsigt til en yderligere forbedring af sektorbytteforholdet på 2,7 pct.

Dansk jordbrug er i 2012 også begunstiget af en god kornhøst, som kun overgås af rekordåret i 2009. Det er medvirkende til, at produktionen trods alt forventes at stige med 0,6 pct. og totalfaktorproduktiviteten med 1,7 pct. Den forventede mindre høst i 2013 bidrager til, at jordbrugsproduktionen falder med 0,3 pct. Det afspejles også i totalfaktorproduktiviteten, som kun forventes at stige med 0,6 pct.

Den skønnede udvikling i produktionen, sektorbytteforholdet og totalfaktorproduktiviteten er de væsentligste grunde til, at nettoresultatet forventes at stige med 1,80 mia. kr. til 19,64 mia. kr. i 2012 og yderligere til 21,67 mia. kr. i 2013.

De finansielle poster er anslået til at være i omegnen af 12,36 mia. kr. i 2012 og 12,22 mia. kr. i 2013 baseret på en lille stigning i gælden samt et uændret renteniveau inklusiv bidragssatser i 2012 og et lidt lavere renteniveau i 2013. Det er her forudsat, at der ikke vil optræde realiserede tab fra finansielle instrumenter. Herved forventes restbeløbet til at aflønne brugerfamilien og forrente egenkapitalen at lande på 7,27 mia. kr. i 2012 og 9,44 mia. kr. i 2013. I 2013 vil der hermed for første gang i dette århundrede være fuld dækning af brugerfamiliens arbejdsindsats for jordbrugssektoren som helhed samt et overskud på 1,96 mia. kr. til at forrente egenkapitalen.

Store plantebrug

Planteavlerne nyder godt af både en formidabel kornhøst og gunstige afsætningspriser i 2012. Samtidig er prisstigningerne på de væsentligste indsatsfaktorer beskedne. Der er derfor udsigt til en markant stigning i resultatet *før* finansielle poster. I 2013 forventes resultatet *før* finansielle poster at stige yderligere, om end stigningen er mindre. Det skyldes, at høstudbyttet – under forudsætning af en normal høst – vil være mindre. Stigningen er derfor primært relateret til det forbedrede bytteforhold samt den fortsatte vækst i bedriftsstørrelsen.

Nettorenteudgifterne eksklusivt tab fra finansielle instrumenter forventes at stige lidt i kraft af den fortsatte stigning i bedriftsstørrelsen. I 2013 forventes stigningen i renteudgifterne at være lidt mindre i kraft af et lidt lavere renteniveau. Konsekvenserne er, at resultatet *efter* finansielle poster på de store plantebrug forventes at udgøre 646 t.kr. pr. bedrift i 2012 og 717 t.kr. i 2013.

Store malkekvægbrug

Mælkepriserne ligger forsat underdrejet i den vestlige del af verden, hvilket i Danmark har ført til faldende mælkepriser i 2012, og selv om produktiviteten skønnes øget i kraft af større mælkeydelse og øget besætning, så har det ikke været tilstrækkeligt til at opveje de højere foderpriser. Resultatet *før* finansielle poster forventes derfor at falde drastisk for både de konventionelle og økologiske malkekvægbrug. I 2013 forventes resultatet forbedret, idet mælkeprisen, mælkeydelsen og besætningsstørrelsen skønnes at stige lidt, samtidig med at stigningen i foderpriserne forventes at være mindre. Det bedre resultat vil imidlertid ligge under 2011-niveauet for både de konventionelle og de økologiske producenter.

Nettorenteudgifterne eksklusivt tab fra finansielle instrumenter forventes også at stige lidt på grund af de større malkekobesætninger; lidt mere i 2012 end i 2013, da renteniveauet forventes at falde lidt i 2013. Resultatet *efter* finansielle poster forventes herved at udgøre ÷232 t.kr. pr. bedrift i 2012 og ÷19 t.kr. i 2013 for de konventionelle bedrifter. På de økologiske bedrifter er der et parallelt forløb med et lidt højere niveau. Resultatet *efter* finansielle poster for de økologiske malkekvægbrug forventes derved at udgøre 76 t.kr. pr. bedrift i 2012 og 151 t.kr. i 2013.

Store svinebrug

Svinebrugene er også mærket af de store prisstigninger på foder, men da effekten af stigningerne i svinepriserne forventes at være højere, øges resultatet *før* finansielle poster i 2012. Øget produktivitet, stigning i produktionsvolumen og gunstigt høstudbytte bidrager også, men stigningen skyldes først og fremmest forbedringen i bytteforholdet i svinesektoren. Tilsvarende gælder også i 2013, hvor både foderpriserne og svinepriserne forventes at stige i mindre omfang; det yderligere styrkede bytteforhold i svinesektoren er hovedkilden til et endnu større resultat *før* finansielle poster i 2013.

Nettorenteudgifterne eksklusiv realiserede tab fra finansielle instrumenter for svinebrugene skønnes også lidt stigende i kraft af den lidt større gæld fra de ekspanderende brug. Igen gælder det, at stigningen er mindre i 2013 i kraft af et faldende renteniveau. Resultatet *efter* finansielle poster forventes herved at udgøre 524 t.kr. pr. bedrift i 2012 og 1.533 t.kr. i 2013.

Store minkfarme

Minkfarmene forventes i 2012 at få et eklatant bedre resultat *før* finansielle poster. De hidtidige salgsauktioner tyder således på, at priserne på minkskind i 2012 vil stige med 25 pct. Og selv om foderpriserne er anslået til at stige med 22 pct., øges resultatet med over 50 pct. I dette resultat er der også indeholdt en stigning i antallet af avlstæver pr. farm på godt 5 pct. Denne stigning i farmstørrelsen er også lagt til grund for 2013-resultatet, men det er samtidig med stor usikkerhed antaget, at skindpriserne vil være uændrede. Samtidig er det anslået, at foderpriserne vil stige med yderligere 13 pct. Herved falder resultatet *før* finansielle poster marginalt.

Som for de øvrige driftsformer forventes gælden at stige lidt i takt med udvidelsen på minkfarmene. Følgelig vil der være en lille stigning i renteudgifterne eksklusiv realiserede tab fra finansielle instrumenter i 2012 og en lidt mindre stigning i 2013 i kraft af et lidt lavere renteniveau. Resultatet *efter* finansielle poster forventes derfor at udgøre 3.683 t.kr. pr. farm i 2012 og 3.591 t.kr. i 2013.

Store potteplantegartnerier

Resultatet *før* finansielle poster forventes at falde med 9 pct. i 2012 og lidt mere i 2013. Det er baseret på forventningen om uændrede potteplantepriser i begge år og mindre successive stigninger i faktorpriserne, som dog ikke slår helt igennem i driftsomkostningerne, idet der også er forventet en øget produktivitet. Det er samtidig anslået, at produktionen udvides med 1 pct. om året.

Potteplantegartnerierne er også begunstiget af det lave renteniveau, og nettorenteudgifterne eksklusiv realiserede tab fra finansielle instrumenter forventes kun at stige svagt i kraft af den lille ekspansion. I 2013 forventes nettorenteudgifterne at falde på grund af det lavere renteniveau. Resultatet *efter* finansielle poster forventes herved at lande på 533 t.kr. pr. gartneri i 2012 og 402 t.kr. i 2013.

Perspektiver på kort sigt

Den øgede indtjeningen i jordbruget som helhed i både 2012 og 2013 vil givetvis styrke jordbrugets kreditværdighed. Det er gunstigt; dels af hensyn til muligheden for at finansiere investeringer; dels med henblik på at skabe luft til år med ringere indtjening. Det skal også ses i lyset af den forestående CAP-reform, som må forventes at reducere den direkte støtte.

Det er imidlertid også nødvendigt at øge totalfaktorproduktiviteten for at imødegå fremtidige forskydninger i prisrelationerne. Den øgede indtjening er således overvejende opnået i kraft af bedre prisrelationer, og disse effekter er af forbigående karakter. På den lange bane vil konkurrencen til stadighed resultere i et faldende sektorbytteforhold i kraft af den fortsatte forbedring af produktionsmetoderne. En bæredygtig udvikling i indtjeningen må derfor baseres på en vækst i totalfaktorproduktiviteten, og denne vækst skal som minimum modsvare den gennemsnitlige reduktion i sektorbytteforholdet for blot at holde indtjeningen uændret.

I det foregående årti faldt sektorbytteforholdet gennemsnitligt med 2,1 pct. pr. år. Totalfaktorproduktiviteten skulle derfor stige i samme omfang alene for at fastholde indtjeningen. I de senere år har væksten i totalfaktorproduktiviteten imidlertid været faldende. Også i forhold til gennemsnittet af det foregående årti, hvor produktiviteten steg gennemsnitligt med 1,9 pct. om året. Det er derfor en nødvendighed, at en del af indtjeningen anvendes til produktivitetsforbedrende investeringer, hvis indtjeningsevnen skal opretholdes.

Agro- og fødevareindustriens konjunkturer

Den danske agro- og fødevareindustri har gennem de senere år været påvirket af flere kriser: Fødevarekrisen i 2007-08 og den mindre efterfølgende fødevarekrise i 2010-11 indebar betydelige prisstigninger og –fald. Fødevarekriserne medførte således en udbredt usikkerhed i agro- og fødevareindustrien, og der har været eksempler på dels stigende avancer og vækst, dels store tab på grund af prissvingningerne.

Generelt har indtjeningen i den danske agro- og fødevareindustri været relativt stabil trods de meget ustabile konjunkturer og markedsforhold.

Det skyldes for det **første**, at en stor del af industrien er andelsejet, og her vil en stor del af markedsusikkerheden og udsvingene i indtjeningen blive ført videre til andels-haverne, dvs. landmændene.

For det **andet** har agro- og fødevarevirksomhederne i vid udstrækning gennemført besparelser og rationaliseringer, og investeringer er blevet udskudt.

For det **tredie** har sektoren øget egenkapitalen og soliditetsgraderne gennem de sene-ste år. Dermed er den økonomiske og finansielle robusthed styrket.

For det **fjerde** har der også været en betydelig både national og international konsoli-dering i sektoren efter finanskrisens start. Dermed er der skabt grundlag for en yderli-gere strukturudvikling, udnyttelse af stordriftsfordele og effektivisering i branchen.

Udviklingen i både omsætning og bruttooverskud har dog været væsentligt forskelligt fra sektor til sektor.

Arlas omsætning og indtjening voksede betydeligt i 2011. Omsætningen steg med 12 pct. til i alt 54,9 mia. kr. Halvdelen af væksten var organisk vækst, og prisstigninger var en væsentlig årsag hertil.

En væsentlig del af Arlas stigende omsætning i 2011 og 2012 skyldtes fusioner og opkøb, hvilket var i tråd med deres overordnede mål om at deltage aktivt i konsolide-ringen af den europæiske mejeriindustri. Fusionerne og opkøbene er fortsat ind i 2012, og de er koncentrerede om Kina, Tyskland og Storbritannien.

2012 ændrer således fundamentalt på størrelsen og strukturen i Arla. Arla ejes nu af 12.000 europæiske andelshavere i 6 lande. Arla er nu verdens 6. største mejeri, nr. 3 i Tyskland, nr. 1 i Storbritannien, og nu med et væsentligt brohoved ind i Kina.

Også Danish Crown er vokset betydeligt i de senere år. I regnskabsåret 2011/12 havde Danish Crown således en omsætning på 56,5 mia. kr., hvilket var en stigning på godt 9 pct. i forhold til året før.

Tican havde også en væsentlig omsætningsstigning i 2011/12, mens resultatet efter skat derimod faldt.

Både Danish Crown og Tican er negativt påvirket af faldende råvareleverancer, og begge selskaber har taget nogle ekstraordinære initiativer til at stimulere produktionen af slagtesvin.

Fjerkræslagterierne, Rose Poultry og Lantmännen Danpo, har begge haft meget svingende økonomiske resultater gennem de senere år. Alt i alt er der akkumuleret betydelige underskud. Begge virksomheder har dog investeret – eller har konkrete planer herom – betydelige beløb med henblik på at forøge virksomhedernes konkurrenceevne. Lantmännen Danpo havde i 2011 en omsætning på 1,6 mia. kr. mod 1,5 mia. kr. året før. Årets resultat blev på 63 mio. kr. mod 55 mio. kr. i 2010. Rose Poultry fik i 2011 et underskud på 65 mio. kr.

Carlsberg omsatte for 63 milliarder kroner i 2011, hvilket var en stigning på knap 6 pct. i forhold til året før. Årsresultatet blev et overskud på 5,7 milliarder kroner, hvilket var en nedgang på 4,5 pct. i forhold til året før. 2011 blev af selskabet betragtet som et vanskeligt år med stigende input-priser, vanskelige markedsforhold i Rusland samt ugunstige vejrforhold.

Virksomhederne i brød-, mel- og kagesektoren har haft en noget uens økonomisk udvikling. Lantmännen Unibake og Lantmännen Cerealia fik begge betydelige underskud i 2011, mens Lantmännen fik et overskud. Kohberg Brød måtte i 2011 se overskuddet falde fra 33 til 3 mio. kr. Kelsen Group opnåede i 2011 derimod en betydelig vækst i både omsætning og indtjening, og udviklingen forklares ud fra afsætnings- og indtjeningsfremgang på markederne i Fjernøsten.

Efter et par år med turbulens og indenlandsk konsolidering oven på fødevarer- og finanskrisen, blev grovvaresektoren i 2012 mere kendetegnet ved international konsoli-

dering. Efter denne strukturalpasning blev grovvaresektoren yderligere koncentreret omkring 2 væsentlige virksomheder, DLG og Danish Agro.

DLG opnåede i 2011 en rekordstor omsætning på 40,8 mia.kr, hvilket var en stigning på 1,5 mia. kr. (3,8 pct.) i forhold til 2010. Danish Agros omsætning steg med 18 pct. til i alt 15,9 mia. kr.

DLF-TRIFOLIUM nåede et resultat på 140 mio. kr. efter en omsætning på 2,3 mia. kr. Det svarer til en stigning i forhold til året før på henholdsvis 215 pct. og 7 pct. Selskabet begrundet den positive udvikling med rekordhøje priser i kombination med omkostningstilpasninger samt reduktion af varelagre.

Kartoffelstivelsesselskaberne havde et godt år i 2011/12. KMC fik således et overskud på 140 mio. kr., hvilket var en væsentlig forbedring ift. til sidste års overskud på 102,5 mio. kr. AKV-Langholt fik i 2011/12 et resultat på 41,9 mio. kr. mod budgettet 30,2 mio. kr. og mod 25,7 mio. kr. året før.

I løbet af regnskabsåret 2011/12 har København Fur holdt 5 pelsauktioner. Der blev omsat knap 20 mio. minkskind, som gav en samlet omsætning på 10,6 mia. kr. mod 8,1 mia. kr. året før.

Fra november 2011 til november 2012 steg aktiekurserne på børsnoterede agro- og fødevarer virksomheder med godt 40 pct. I løbet af det seneste år er især Chr. Hansen, Carlsberg og Royal Unibrew steget meget.

Gennem de seneste år har der været en tendens i retning af opbygning af egenkapital og større soliditetsgrad i agro- og fødevarerindustrien. Dette har også været kendetegnet ved andelsselskaberne, om end egenkapitalgraden fortsat er lav set i forhold til i aktieselskaberne. Virksomhederne har fortsat stor fokus på vækst, og vækst ser ud til at være et meget vigtigt element i de store agro- og fødevarer virksomheder strategiske udvikling.

Når det gælder agro- og fødevarerindustriens aktiviteter på dansk grund, forventes der generelt en lavere indtjening i 2012, som sandsynligvis vil fortsætte ind i 2013. Det skønnes således, at en beskeden stigning i produktionsværdien vil blive opvejet af stigende omkostninger til forbrug og til lønninger

1. Jordbrugets indtjening, produktion og faktorforbrug

Den globale økonomiske vækst forventes at falde til 2,5 pct. i 2012 (UN, 2012). Den lavere realvækstrate gælder generelt for de fleste lande, men der er en betydelig spredning med det laveste niveau i de vestlige lande (1,2 pct.). Værst ser det ud i EU med en forventet realvækst i BNP på nul, hvor statsgæld og finansielle stramninger i mange lande har resulteret i en tillidskrise med heraf følgende svag udvikling i efterspørgslen og produktionen. I Euro-området forventes vækstraten endog at blive negativ, hvilket har skabt frygt for en ny finansiell krise med konsekvenser for den globale vækst. I Asien, Afrika, Mellem- og Sydamerika forventes ligeledes en reduktion i realvæksten, men de skønnede vækstrater er noget højere varierende fra 2,8 pct. i Sydafrika til 8,3 pct. i Kina. Øget efterspørgsel skal således først og fremmest forventes at komme fra de opkommende økonomier, hvorimod efterspørgslen må forventes at være vigende i mange af de vestlige lande. Det skal dog også nævnes, at der er udsigt til højere vækstrater i 2013, hvor den globale vækstrate er prognosticeret til 3,1 pct.

Udbuddet af jordbrugsprodukter i 2012 er præget af tørke i USA og Rusland. Det har indebåret en nedgang i den globale kornproduktion, herunder produktionen af majs med heraf følgende stigende priser. Samtidig har tørke ramt sojåhøsten i USA, hvilket i første ombæring har betydet høje foderomkostninger. De høje foderomkostninger har lagt en dæmper på den animalske produktion, hvilket omvendt har resulteret i højere ligevægtspriser. I anden ombæring er der forhåbninger om en rekord stor sojåhøst i Sydamerika i starten af 2013, som vil dæmpe foderomkostningerne og dermed skabe råderum for en større animalsk produktion.

Dansk jordbrugs indtjening er selvsagt præget af disse forskydninger i udbud og efterspørgsel samt de specifikke forhold, som gør sig gældende for EU-området. Den økonomiske situation har således betydet en yderligere svækkelse af euroen i 2012, hvor dansk jordbrug i kraft af fastkurspolitikken over for euroen har fået lettere afsætningsvilkår. Forskydninger i valutakurserne har således bidraget til at forbedre dansk jordbrugs konkurrenceevne gennemsnitligt med 3,6 pct. Forbedringen gælder især i forhold til landene uden for EU, hvor den danske krone er svækket med 7-10 pct. på de vigtigste eksportmarkeder. Det betyder imidlertid også, at importeret foder er blevet væsentligt dyrere.

Danmark nyder også fortsat godt af det faldende renteniveau, idet der endnu er stor interesse omkring danske værdipapirer som følge af Danmarks relativt lave gæld. Hø-

jere bidragssatser og øget rentemarginaler betyder imidlertid et nogenlunde uændret renteniveau i dansk jordbrug i 2012 og kun et marginalt lavere renteniveau i 2013.

Omsætningen af landbrugsejendomme ligger fortsat på et meget lavt niveau, hvorimod ejendomspriserne fortsat synes at være svagt faldende. Sidstnævnte er imidlertid forbundet med usikkerhed, idet de få omsatte landbrugsejendomme gør det vanskeligt at sammenholde prisudviklingen.

De samlede konsekvenser for jordbrugets indtjening, produktion og faktorforbrug belyses nærmere nedenfor med fokus på udsigterne for 2012 og 2013. Først omtales indtjeningen i jordbrugssektoren som helhed i afsnit 1.1. Herefter redegøres for de enkelte jordbrugsprodukter, for så vidt angår udviklingen i produktionen, herunder den pris- og mængdemæssige udvikling, jf. afsnit 1.2. På tilsvarende vis redegøres for produktionsomkostningerne i afsnit 1.3. Disse tre første afsnit er primært baseret på Danmarks Statistiks opgørelse af jordbrugets bruttofaktorindkomst suppleret med oplysninger fra Danmarks Statistiks regnskabsstatistik for jordbrug (landbrug og gartneri) samt egne fremskrivninger fra 2011 til 2012 og 2013.

I afsnit 1.4 er fokus rettet mod indtjeningen mv. på de vigtigste driftsformer – plantebrug, malkekvægbrug, svinebrug, minkfarme og potteplantegartnerier med 2 helårsarbejdere og derover. Der foretages dog også for fuldstændighedens skyld en sporadisk sammenligning af driftsresultatet på størrelsesgrupper. Kilden til indtjeningen på de respektive størrelsesgrupper varierer markant, hvilket er omdrejningspunktet i afsnit 1.5. De to afsnit er baseret på de regnskaber, der danner grundlag for Danmarks Statistiks regnskabsstatistik for jordbrug samt egne fremskrivninger.

I afsnit 1.6 fokuseres der på perspektiverne i den nuværende udvikling.

1.1. Jordbrugssektoren som helhed

Nettorestindkomsten – dvs. restbeløbet til forrentningen af jordbrugskapitalen og aflønningen af brugerfamilien – forventes at stige med 1,80 mia. kr. til 19,64 mia. kr. i 2012, jf. tabel 1.1. Stigningen udgør godt 10 pct. Fra 2012 til 2013 forventes nettorestindkomsten at stige med yderligere 10 pct. – under forudsætning af en normal høst – for herved at udgøre i omegnen af 21,67 mia. kr. Stigningen i nettorestindkomsten modsvarer stort set stigningen i bruttoværditilvæksten. I det store regnestykke er forskydningerne i driftstilskud, skatter, afskrivninger og lønomkostninger således begrænset i både 2012 og 2013.

Tabel 1.1. Hovedtal for jordbrugssektorens indkomster, mio. kr.

	2007	2008	2009	2010	2011*	2012*	2013*
Produktionsværdi ¹⁾	60.874	66.848	60.442	64.814	74.229	78.342	82.369
Landbrugsmæssige tjenester mv. ²⁾	2.619	3.209	3.444	3.714	3.701	3.775	3.871
Forbrug i produktionen ^{1,3)}	44.600	50.562	45.796	46.914	52.627	54.949	56.850
Bruttoværditilvækst i producentpriser³⁾	18.893	19.495	18.090	21.614	25.303	27.168	29.390
Produkttilknyttede driftstilskud	266	263	262	301	246	97	97
Generelle driftstilskud	7.352	7.742	7.508	7.313	7.544	7.715	7.766
Direkte driftstilskud i alt	7.618	8.005	7.770	7.614	7.790	7.812	7.864
Skatter og afgifter	1.017	1.081	1.171	1.272	863	821	872
Bruttofaktorindkomst³⁾	25.494	26.419	24.689	27.956	32.230	34.159	36.381
Afskrivninger	7.813	8.241	7.675	8.157	8.198	8.261	8.334
Lønnet arbejdskraft	5.352	5.809	6.004	6.307	6.194	6.262	6.381
Nettorestindkomst³⁾	12.329	12.369	11.010	13.492	17.838	19.636	21.665
Forpagtningsafgift	3.211	3.604	3.427	3.522	3.288	3.371	3.455
Renteudgifter, netto ⁴⁾	9.797	18.127	12.310	12.215	10.349	8.992	8.768
Finansielle poster, netto	13.008	21.731	15.737	15.737	13.637	12.363	12.223
Indkomst efter finansielle poster	-679	-9.362	-4.727	-2.245	4.201	7.273	9.442

1. Specifikation af produktionsværdien fremgår af tabel 1.3.

2. Omfatter fortrinsvis maskinstationsaktiviteter samt udleje af beboelsesbygninger.

3. Før direkte og indirekte bankomkostninger, der i nærværende tabel indgår under renteudgifter, netto.

4. Nettorenteudgifterne opgøres inkl. ekstraordinære tab fra finansielle instrumenter, herunder kurstab fra valutalån. Fra 2009 indgår alene realiseret tab. I fremskrivningsårene er der set bort fra evt. tab.

Kilde: Danmarks Statistik (a, b, c, d og e) samt egne beregninger.

Det forventede gunstige resultat i 2012 skyldes ikke en øget produktion, som kun skønnes at stige med 0,6 pct., jf. tabel 1.5. Resultatet er derimod en kombination af en øget produktivitet og forbedrede prisrelationer. Totalfaktorproduktiviteten, dvs. forholdet mellem produktionsmængden og faktorforbruget, forventes således at stige med 1,7 pct. Hovedparten af denne stigning skal tilskrives et imponerende høstudbytte i 2012; uden stigningen i høstudbytterne ville totalfaktorproduktiviteten kun være steget med 0,7 pct. På tilsvarende vis har stigende produktpriser gavnet resultatet, ligesom mindre stigende faktorpriser har forringet resultatet. Sektorbytteforholdet, som her defineres som forholdet mellem landbrugets produktpriser og priserne på indsatsfaktorerne, forventes således at stige med 0,4 pct. fra 2011 til 2012.

Jordbrugsproduktionen er, som alle andre markedsbaserede produktioner, underlagt et vedvarende produktivetspres, som presser produktpriserne. I et længere perspektiv kan det da også konstateres, at jordbrugets bytteforhold har en faldende tendens. Gennem de sidste 12 år er dansk jordbrugs bytteforhold faldet gennemsnitligt med 2,1 pct. pr. år (geometrisk gennemsnit). Jordbrugets anvendelse af produktivetsforbedrende produktionsmetoder har imidlertid bidraget til at øge indtjeningen. I de sidste 12 år er

totalfaktorproduktiviteten således øget med 1,9 pct. pr. år. I det perspektiv er stigningen i sektorbytteforhold i 2012 af forbigående karakter, og stigningen i totalfaktorproduktiviteten er for lille.

Det skønnede forbedrede resultat i 2013 er ej heller foranlediget af en øget produktion, som tværtimod forventes at falde med 0,3 pct. Forbedringen forventes derimod primært at være foranlediget af en stigning i sektorbytteforholdet på 2,7 pct., som især er drevet af udsigten til bedre svinepriser. Totalfaktorproduktiviteten skønnes derimod kun forøget med 0,6 pct. under forudsætning af en normal høst. Ved samme høstresultat som i 2012, ville totalfaktorproduktiviteten stige med 0,9 pct.

Direkte driftstilskud

De produkttilknyttede tilskud blev reduceret endnu en gang i 2012. Tilbage er alene den koblede del af handyrpræmien. Den afkoblede støtte samt den tidligere koblede støtte til stivelseskartofler er således i 2012 fordelt som tillæg til betalingsrettigheder til de producenter, som modtog støtte i 2011. Herved er den afkoblede del af enkeltbetalingsordningen steget tilsvarende.

De generelle driftstilskud omfatter primært den afkoblede del af enkeltbetalingsordningen. Hertil kommer generelle driftstilskud i form af miljøvenlige jordbrugsforanstaltninger, omlægningstilskud, miljøbetinget tilskud mv., som forventes at beløbe sig til 0,46 mia. kr. Fra og med 2013 forventes kompensation for etablering af obligatoriske randzoner imidlertid til at øge støtten med 96 mio. kr. årligt.

Boks 1.1.   Obligatoriske randzoner langs vandløb og søer

Pr. 1. september 2012 er der indført obligatoriske randzoner om vandløb og søer med henblik på at forbedre vandmiljøet. I disse randzoner må jorden ikke dyrkes, sprøjtes eller gødskes. Græsarealer i randzonen kan dog fortsat anvendes til slæt og afgræsning. Herved forventes det, at udledning af næringsstoffer til vandmiljøet vil mindskes med ca. 2.550 tons kvælstof og 6-38 tons fosfor pr. år. Desuden reduceres brugen af sprøjtegifte, ligesom randzonerne forventes at have en reducerende effekt på afdrift til vandmiljøet. Endelig vil randzonerne bidrage til mere natur.

Konkret er der etableret op til 10 meter brede randzoner langs alle åbne vandløb og søer på mere end 100 m² i landzonen. Langs eksisterende lovpligtige 2 meter bræmmer, skal der kun etableres supplerende 8 meter randzoner. Såfremt randzonearealet udgør mere end 5 pct. af bedriftens areal, har det været muligt at søge om at få randzonearealet nedsat forholdsmæssigt, således at randzonearealet højst udgør 5 pct. af bedriftens areal. For marskområder i Sydjylland er der særlige udtagelser.

Randzonearealet forventes at andrage i alt ca. 50.000 ha, hvoraf knap 40.000 ha var omdriftsjarde. Udtagningen til randzoner kompenseres med 2.100 kr. pr. ha pr. år for tidligere omdriftsjarde og 1.200 kr. pr. ha pr. år for tidligere jarde udlagt med vedvarende græs. Kompensationen er supplerende i forhold til støtten fra enkeltbetalingsordningen. Den samlede kompensation for randzonerne er anslået til knap 96 mio. kr. pr. år, som finansieres via Landdistriktsprogrammet.

Den afkoblede enkeltbetalingsordning reduceres i 2012 og 2013 som følge af stigningen i almindelig graduering. Den almindelige graduering øges således for sidste gang i 2012 med 1 pct. point til 10 pct. Det indebærer, at jordbrugsstøtten reduceres yderligere med 1 pct. af støtten ud over 5.000 euro. Samtidig bliver bedrifterne større, hvilket bevirker, at en større andel af støtten bliver omfattet af progressiv graduering, hvor støtten over 300.000 euro reduceres med 4 pct. I begge tilfælde overføres de frigjorte midler til Landdistriktsprogrammet.

Finansielle poster

De finansielle poster forventes at falde fra 13,64 mia. kr. i 2011 til 12,36 mia. kr. i 2012, hvilket primært beror på et fald i nettorenteudgifterne. Reduktionen i nettorenteudgifterne på 1,36 mia. kr. skyldes overvejende, at der i 2011 er indeholdt et realiseret tab fra finansielle instrumenter på 1,51 mia. kr. Der er ikke kalkuleret med tilsvarende tab i 2012 og 2013, og den hidtidige kursudvikling i schweizerfranc i 2012 har dog også været begrænset.

Ses der bort fra det realiserede tab fra finansielle instrumenter, forventes nettorenteudgifterne at stige med 0,15 mia. kr. fra 2011 til 2012. Stigningen skyldes, at gælden forventes at stige med ca. 0,3 pct. baseret på de seneste ændringer i låntagningen i banker og realkreditinstitutter. Det er her især bankgælden, som stiger. Renteniveauet inklusivt administrationsbidrag med den givne sammensætning af lån forventes derimod at være nogenlunde uændret på 3,3 pct. i 2011 og 2012.

I 2013 forventes nettorenteudgifter at falde med 0,22 mia. kr., hvilket er baseret på et skønnet fald i Renteniveauet fra 3,3 til 3,2 pct. under forudsætning af uændret lånemiks. Skift fra etårige rentetilpasningslån til flerårige rentetilpasningslån eller fastforrentede lån mhp. en rentesikring vil øge Renteniveauet. Det er samtidig forudsat, at gælden vil stige med yderligere 0,3 pct. Den begrænsede stigning skal ses i sammenhæng med et lavt investeringsniveau samt en lav omsætning af landbrugsejendomme, herunder en begrænset ændring i belåningsgraden ved ejerskifte.

Indkomst efter finansielle poster

Restbeløbet til at forrente jordbrugenes egenkapital og aflønne brugerfamilierne for arbejdsindsatsen på bedriften – indkomsten efter finansielle poster – forventes herved at blive i omegnen af 7,27 mia. kr. i 2012 og 9,44 mia. kr. i 2013. Det er dog under forudsætning af, at der ikke vil optræde realiserede tab fra finansielle poster i prognoseårene.

Indkomsten efter finansielle poster i 2012 er ikke tilstrækkelig til at dække brugerfamiliens arbejdsindsats på 7,79 mia. kr., hvorimod indkomsten er tilstrækkeligt i 2013, hvor brugerfamiliens arbejdsindsats er opgjort til 7,48 mia. kr. I sidstnævnte tilfælde er der et mindre restbeløb på 1,96 mia. kr. til at forrente egenkapitalen.

Ved vurdering af resultatet skal det tages i betragtning, at sektoropgørelsen er baseret på samtlige jordbrug, herunder de mindre brug, som mere har karakter af at være en ramme om boligen. For disse brug kan der hverken forventes fuld dækning af arbejdsindsatsen eller en rimelig forrentning af egenkapitalen.

Ved vurdering af resultatet skal det også tages i betragtning, at inflationen udhuler jordbrugets gæld, hvilket giver en potentiel forbrugsmulighed. Inflationen udhuler dog også jordbrugets tilgodehavender, men da gælden er væsentlig større end fordringerne, giver inflationen anledning til en nettogevinst, jf. tabel 1.2.

Tabel 1.2. Jordbrugssektorens inflationsbetingede debitorgevinster, mio. kr.

	2007	2008	2009	2010	2011	2012*	2013*
Inflationsbetinget debitorgevinster, netto	4.199	4.429	3.884	6.463	6.137	5.915	5.443

Anm. For en nærmere beskrivelse af de inflationsbetingede debitorgevinster henvises til Hansen (2001).
Kilde: Danmarks Statistik (a, b og c) samt egne beregninger.

Generelt afspejler udviklingen i de inflationsbetingede debitorgevinster primært udviklingen i gælden og inflationsraten. Da det er skønnet, at gælden kun stiger med 0,3 pct. om året, skyldes ændringen fra 2011 til 2013 primært en forventet udvikling i inflationen på 2,4 og 2,2 pct. i hhv. 2012 og 2013, hvorimod niveauet udgjorde 2,5 pct. i 2011.

1.2. Produktionsværdi, priser og produktion

Udviklingen i jordbrugets nettoresultat er et resultat af forskydninger i produktionsniveau og faktorforbrug samt af ændringer i produkt- og faktorpriser. Resultatet af den hidtidige og prognosticerede udvikling i produktionsværdien og de tilhørende produktionsomkostninger fremgår af tabel 1.3.

I tabel 1.4 er der oversigtsmæssigt gjort rede for ændringerne i priserne på de respektive produkter og indsatsfaktorer, og i tabel 1.5 er der på tilsvarende måde vist mængdeforskydninger i produktionen og faktorforbruget.

Tabel 1.3. Produktionsværdi og produktionsomkostninger, mio. kr.

	2007	2008	2009	2010	2011*	2012*	2013*
Produktionsværdi mv.¹⁾	63.493	70.057	63.886	68.528	77.930	82.117	86.240
Vegetabiliske produkter i alt	23.869	27.126	22.726	22.988	26.821	29.261	29.252
Korn	10.247	12.222	8.398	8.803	11.961	13.914	13.888
Frø til udsæd ²⁾	607	693	521	493	626	762	679
Industrifrø (raps)	1.388	1.734	1.310	1.556	1.311	1.301	1.587
Sukkerroer	602	662	786	741	796	784	929
Kartofler	1.185	1.092	867	869	981	807	829
Grovfoder	4.112	4.607	4.923	4.817	4.941	5.278	4.862
Andre landbrugsafgrøder	1.252	1.573	1.673	1.612	1.716	1.898	1.930
Potteplanter	2.398	2.234	2.019	1.999	2.432	2.432	2.432
Frugt og grønsager	1.502	1.665	1.692	1.608	1.518	1.547	1.577
Andre gartneriprodukter	576	644	537	490	539	539	539
Animalske produkter i alt	37.005	39.722	37.716	41.826	47.408	49.080	53.117
Mælk	11.033	12.954	10.189	12.172	12.894	12.640	13.297
Kvæg	2.254	2.519	2.241	2.476	2.808	3.044	3.245
Svin	17.877	18.821	18.394	19.111	21.420	22.875	25.879
Æg til konsum	653	737	590	608	633	678	708
Fjerkræ	1.319	1.674	1.480	1.633	1.896	1.931	1.905
Pelsdyr ²⁾	3.629	2.716	4.590	5.553	7.463	7.616	7.785
Andre animalske produkter	240	301	232	273	294	296	298
Landbrugsmæssige tjenester mv.	2.619	3.209	3.444	3.714	3.701	3.775	3.871
Produktionsomkostninger i alt³⁾	66.821	73.342	68.094	69.845	75.123	77.259	79.050
Udsæd mv.	1.984	2.283	2.188	2.082	2.335	2.420	2.564
Foderstoffer	22.091	24.469	20.585	21.397	25.757	27.548	29.083
Energi	3.025	3.532	3.060	3.243	3.662	3.839	3.890
Handelsgødning	1.617	2.729	2.293	1.675	2.365	2.259	2.138
Bekæmpelsesmidler	1.450	1.748	1.652	1.662	1.635	1.795	1.837
Dyrlæge og medicin	1.162	1.191	1.398	1.310	1.333	1.328	1.333
Reparation og vedligeholdelse	3.716	4.116	4.193	4.469	4.467	4.534	4.601
Landbrugsmæssige tjenester	3.456	3.725	3.676	3.656	3.660	3.708	3.784
Tjenesteydelser fra andre erhverv	6.099	6.769	6.751	7.420	7.413	7.516	7.620
Afskrivninger	7.813	8.241	7.675	8.157	8.198	8.261	8.334
Lønnet arbejdskraft	5.352	5.809	6.004	6.307	6.194	6.262	6.381
Arbejdsvederlag til brugerfamilien	9.056	8.730	8.619	8.467	8.104	7.788	7.484

1. Inklusiv værdien af mængdemæssige besætnings- og lagerforskydninger samt værdien af landbrugsmæssige tjenester og sekundære aktiviteter. Omfatter - i modsætning til Danmarks Statistiks opgørelse - ikke prisbetingede ændringer (konjunkturgevinster) på beholdninger af korn.

2. For frø til udsæd og pelsdyrskind er produktionsværdien fra Danmarks Statistik i nogle år baseret på mere ajourførte prisoplysninger.

3. Inklusiv arbejdsvederlag til brugerfamilien.

Kilde: Danmarks Statistik (a, b, c, d og e) samt egne beregninger.

Korn

Den globale produktion af korn eksklusiv ris i 2012 forventes at falde med 4,6 pct. i forhold til 2011. Det skyldes primært tørke i USA og Rusland. I de to lande forventes kornhøsten at falde med hhv. 8 og 23 pct. Den mindre produktion har givet anledning til højere priser, hvilket har resulteret i lavere forbrug. Det forventes således, at forbruget vil falde med 2,2 pct.; især ved et lavere forbrug af majs til ethanol i USA.

Tabel 1.4. Prisindeks for jordbrugets produktion og faktorforbrug. Indeks 2005 = 100

	2007	2008	2009	2010*	2011*	2012*	2013*
Produkter mv. i alt¹⁾	108,9	116,9	102,2	112,9	127,1	132,5	140,5
Vegetabiliske produkter i alt	129,1	134,4	105,4	116,4	139,1	145,9	150,1
Korn	170,7	179,2	112,5	134,3	183,9	197,0	212,0
Frø til udsæd ²⁾	141,6	148,4	89,7	110,8	173,7	178,8	178,8
Industrifrø (raps)	151,4	176,7	131,4	171,6	165,4	174,9	174,9
Sukkerroer	72,1	77,0	85,7	82,6	74,4	81,1	87,6
Kartofler	127,6	112,6	100,9	105,3	107,5	87,4	88,2
Grovfoder	93,4	94,9	96,4	96,7	101,2	109,6	101,2
Andre landbrugsafgrøder	106,5	135,3	111,0	107,1	116,2	120,7	118,3
Potteplanter	103,0	102,6	100,7	106,2	109,5	109,5	109,5
Frugt og grønsager	106,7	110,0	110,7	115,8	124,1	125,6	127,1
Andre gartneriprodukter	104,1	111,7	117,3	113,8	120,8	120,8	120,8
Animalske produkter i alt	98,5	107,8	99,3	110,4	120,8	125,8	136,3
Mælk	109,0	124,3	94,3	111,0	118,3	113,8	118,6
Kvæg	98,5	107,4	97,6	105,0	123,1	135,5	144,4
Svin	95,8	106,2	99,6	105,2	112,4	123,1	140,5
Æg til konsum	118,1	130,5	116,3	116,2	115,8	129,9	135,7
Fjerkræ	99,2	129,1	110,6	133,3	142,8	145,4	143,5
Pelsdyr ¹⁾	80,9	63,6	105,3	125,7	156,7	156,7	156,7
Andre animalske produkter	105,1	109,7	101,0	107,8	106,4	106,4	106,4
Landbrugsmæssige tjenester mv.	110,9	118,9	117,7	122,2	128,8	130,2	132,3
Faktorforbrug i alt²⁾	113,3	127,0	119,0	120,6	131,5	136,6	141,0
Udsæd mv.	106,9	124,2	120,8	109,3	120,0	124,7	134,3
Foderstoffer	123,9	148,9	118,6	122,6	145,8	158,0	167,9
Energi	109,7	131,7	107,9	120,9	143,1	151,1	154,8
Handelsøgning	103,2	176,7	179,8	126,1	166,4	162,0	158,5
Bekæmpelsesmidler	91,9	108,3	111,6	101,3	97,3	104,7	106,6
Dyrlæge og medicin	102,4	112,0	107,5	108,9	110,5	110,3	110,3
Reparation og vedligeholdelse	104,6	108,8	111,0	113,3	115,2	117,0	118,8
Landbrugsmæssige tjenester	112,9	118,8	122,2	129,7	134,8	136,9	140,1
Tjenesteydelser fra andre erhverv	110,9	118,9	117,7	122,2	128,8	128,8	128,8
Afskrivninger	108,2	113,1	115,5	115,7	117,8	119,7	121,8
Lønnet arbejdskraft	112,5	113,8	117,1	121,9	123,4	124,6	126,9
Arbejdsvederlag til brugerfamilien	110,4	111,9	121,5	124,2	125,6	127,9	130,2
Bytteforhold	96,2	92,0	85,9	93,6	96,6	97,0	99,7

1. Inklusiv værdien af de mængdemæssige besætnings- og lagerforskydninger samt værdien af landbrugsmæssige tjenester og sekundære aktiviteter. Førstnævnte omfatter – i modsætning til Danmarks Statistiks opgørelse – ikke prisbetingede ændringer (konjunkturgevinster) på beholdninger af korn.

2. Inklusiv arbejdsvederlag til brugerfamilien.

Kilde: Danmarks Statistik (a, b, c, d og e) samt egne beregninger.

Nedgangen i forbruget af korn er mindre end nedgangen i produktionen. Lagrene ved udgangen af året forventes herved at falde til 18 pct. af årets forbrug. Den tilsvarende andel i 2011 udgjorde 20 pct. Reaktionen på den skærpede forsyningssituation har været store prisstigninger på afgrødebørserne.

Tabel 1.5. Mængdeindeks for jordbrugets produktion og faktorforbrug. Indeks 2005 = 100

	2007	2008	2009	2010*	2011*	2012*	2013*
Produkter mv. i alt¹⁾	100,7	102,8	105,5	103,6	104,8	105,5	105,1
Vegetabiliske produkter i alt	97,5	104,4	110,4	100,6	102,4	105,4	104,0
Korn	86,4	98,4	108,8	94,1	93,8	101,8	94,7
Frø til udsæd ²⁾	68,4	75,0	95,1	72,6	58,8	69,5	62,0
Industrifrø (raps)	114,6	120,8	126,1	115,6	122,1	114,6	139,8
Sukkerroer	86,3	88,9	94,8	86,2	110,6	100,0	109,7
Kartofler	106,1	112,0	107,2	92,5	103,8	105,1	106,8
Grovfoder	111,5	115,6	125,5	127,1	124,9	123,2	122,9
Andre landbrugsafgrøder	92,5	114,0	128,5	106,7	99,7	122,7	129,2
Potteplanter	101,2	94,6	87,1	81,8	96,5	96,5	96,5
Frugt og grønsager	111,5	122,2	124,9	110,7	98,1	99,1	100,0
Andre gartneriprodukter	119,0	123,7	99,3	92,4	97,3	97,3	97,3
Animalske produkter i alt	103,5	102,4	103,0	104,7	106,1	105,6	105,7
Mælk	101,5	103,1	106,3	108,4	107,8	109,9	110,9
Kvæg	101,4	103,7	102,4	105,4	103,4	101,8	101,8
Svin	104,7	101,7	101,9	102,6	104,1	101,5	100,6
Æg til konsum	96,6	98,6	88,6	91,4	95,5	91,2	91,2
Fjerkræ	91,8	96,6	93,1	105,1	105,7	105,7	105,7
Pelsdyr ¹⁾	111,0	106,6	107,1	108,1	116,1	118,5	121,1
Andre animalske produkter	78,7	86,9	74,0	78,2	77,1	77,7	78,3
Landbrugsmæssige tjenester mv.	84,7	96,8	105,0	109,1	103,1	104,0	104,9
Faktorforbrug i alt²⁾	99,4	98,5	95,8	97,1	95,5	94,6	93,7
Udsæd mv.	105,7	105,6	103,2	107,8	111,4	111,0	109,6
Foderstoffer	103,2	98,0	97,2	98,3	99,0	97,7	97,1
Energi	95,2	92,9	98,1	94,2	90,1	89,9	89,0
Handelsøgning	99,8	99,7	85,5	89,5	93,3	91,6	88,6
Bekæmpelsesmidler	110,0	112,6	103,3	114,5	117,2	119,6	120,2
Dyrlæge og medicin	104,3	97,7	119,5	110,5	110,9	110,7	111,1
Reparation og vedligeholdelse	99,0	104,6	103,7	108,1	106,2	106,1	106,0
Landbrugsmæssige tjenester	99,5	101,9	97,8	91,6	88,3	88,1	87,9
Tjenesteydelser fra andre erhverv	100,9	104,4	105,2	111,4	105,6	107,1	108,5
Afskrivninger	98,9	99,8	90,9	96,5	95,3	94,4	93,6
Lønnet arbejdskraft	101,8	109,3	109,8	110,7	107,4	107,5	107,6
Arbejdsvederlag til brugerfamilien	88,6	84,2	76,6	73,6	69,6	65,7	62,0
Totalfaktorproduktivit	101,3	104,4	110,0	106,7	109,7	111,5	112,2

1. Inklusiv besætnings- og lagerforskydninger samt ændring i landbrugstjenester og sekundære aktiviteter.

2. Inklusiv brugerfamiliernes arbejdsindsats.

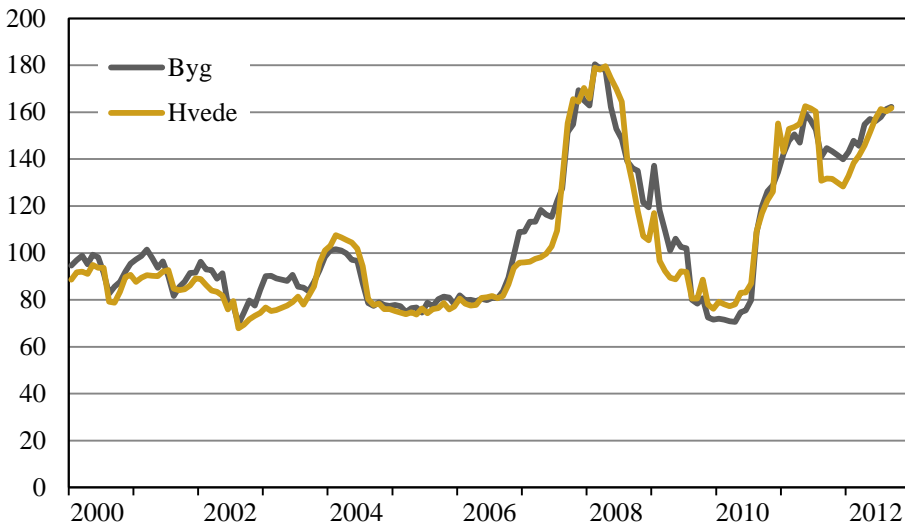
Kilde: Danmarks Statistik (a, b, c, d og e) samt egne beregninger.

Den danske kornhøst i 2012 er derimod over forventning. Det er til trods for en meget stor andel af vårkorn, idet det var vanskeligt at etablere såbed for vinterkornet i 2011. Den foreløbige høstprognose indikerer således et gennemsnitligt hektarudbytte på 63,8 hkg, som skal holdes op mod 59,0 hkg pr. ha i 2011. Da kornarealet samtidig har været nogenlunde uændret, forventes det, at kornhøsten er øget med 8,5 pct. i forhold til 2011.

Den lavere globale høst af korn har også sat sine spor i de danske afregningspriser, jf. figur 1.1. Kornpriserne, der faldt i sidste halvår af 2011, er således steget i takt med, at prognoserne har nedjusteret den globale kornproduktion. På baggrund af den hidtidige udvikling er det det skønnet, at de gennemsnitlig fakturerede kornpriser øges med 7,1 pct. fra 2011 til 2012. Herved skønnes det, at produktionsværdien af korn vil nå op på 13,9 mia. kr. i 2012 eller knap 2 mia. kr. højere end i 2011.

Figur 1.1. Salgspriser for byg og hvede af landmand, kr. pr. hkg.

Kilde: Danmarks Statistik (d).

I 2013 forventes den danske kornhøst at falde med 6,9 pct. som følge af et lavere høstudbytte og et mindre kornareal. Der er her kalkuleret med en normal kornhøst, hvorved det gennemsnitlige hektarudbytte falder til 62,3 hkg eller med 2,4 pct. i forhold til 2012. Kornarealet forventes samtidig at falde; dels er der en generel reduktion i landbrugsarealet til infrastrukturen og bymodning, dels vil etableringen af 50.000 hektar randzoner langs vandløb og søer gøre et indhug i kornarealet, som især forventes at ramme vårbyggen, idet det formodes, at arealet til højværdiafgrøderne vil forblive uberørt. Konkret er der kalkuleret med, at det høstede kornareal vil falde til 1.428 tus. ha. Det svarer til en nedgang i kornarealet på 4,2 pct. i forhold til 2012.

Den fortsat voksende efterspørgsel af korn forventes at fastholde det høje prisniveau hen imod næste høst, hvorefter kornprisen må forventes at falde. For Danmark er det forventet, at de gennemsnitlige kornpriser vil stige med 7,6 pct. i forhold til 2012. Det svarer til en lille stigning i forhold til det aktuelle prisniveau. På det grundlag forventes produktionsværdien af korn i 2013 at komme på niveau med 2012.

Frø til udsæd

Den europæiske frøproduktion faldt med 12 pct. i 2011 i forhold til det foregående år. Dels i kraft af lavere udbytte, dels i kraft af et lavere frøareal, idet prisniveauet for hvede gjorde det attraktivt at erstatte frøavlens med hvede i mange af de europæiske lande med mere gunstigt klima for hvedeproduktion. Det betød, at de europæiske frølagre blev reduceret med ca. 25 pct., og samtidig blev en del af forbruget dækket af import fra USA. I Danmark, som er den dominerende aktør på frømarkedet i EU, blev lagrene også reduceret, men fra et betydeligt højere niveau. Herved var der basis for udvidelse af frøarealet.

Det danske frøareal er derfor også blevet øget fra 66 tus. ha i 2011 til 75 tus. ha i 2012. Samtidig skønnes det, at høstudbyttene gennemsnitligt er steget med godt 4 pct. Der er imidlertid betydelig variation mellem arterne. Høstudbyttet for almindelig og italiensk rajgræs skønnes således at ligge 10 pct. over gennemsnittet af de seneste 5 år, hvorimod høstudbyttet for rødsvingel, strandsvinegel og hundegræs skønnes at ligge 10 pct. under gennemsnittet. Produktionen skønnes derfor at være steget med i alt 18,2 pct. fra 2011 til 2012.

Afregningspriserne, som for høståret 2011 var rekordhøje, skønnes at kunne fastholdes med en lille stigning (3 pct.). Det skal ses i sammenhæng med, at høsten i Oregon, hvor der produceres lige så meget frøgræs som i hele Europa, forventes at være 5-20 pct. under niveauet af de sidste 10 års gennemsnit. Endvidere betyder en styrket dollarkurs i forhold til kronen, at det er mindre attraktivt at eksportere frø til Europa. På det grundlag vurderes produktionsværdien af frø til udsæd at nå op på 0,76 mia. kr. i 2012, hvilket skal sammenholdes med en produktionsværdi på 0,63 mia. kr. i 2011.

Det høje prisniveau forventes også at gælde 2013, idet det skønnes, at en del af de sydeuropæiske lande – i modsætning til Danmark – vil erstatte frøavlens med hvede grundet i de høje kornpriser. Det skønnes derfor også, at det nuværende produktionsareal vil blive fastholdt. Høsten forventes derimod at blive lidt mindre under forudsætning af et normalt høstår. På det grundlag forventes produktionsværdien af frø til udsæd at falde til 0,68 mia. kr. i 2013.

Raps

Den globale produktion af oliefrø forventes at stige med 4,9 pct. i 2012. Denne stigning dækker over en reduktion i samtlige verdensdele med undtagelse af Sydamerika, hvor produktionen forventes at stige med 28,1 pct.

I de første prognoser var forventningen til produktionen noget lavere i kraft af reduceret produktion i USA som følge af tørke. Der var derfor udsigt til en stram forsyning. Det gav anledning til stigende priser på oliefrø – især sojabønner – samt de afledte proteinholdige oliekgager til foder. Prisstigningerne, som startede i marts måned, har initieret en udvidelse af arealet med sojabønner i Argentina og Brasilien. Det er også årsagen til, at produktionen i Sydamerika forventes at stige med 28,1 pct. Den store stigning skal dog også ses i sammenhæng med, at produktionen i Sydamerika var tørkeramt i 2011.

Prisen på sojabønner har også haft en afsmittende effekt på danske rapspriser. På grundlag af den hidtidige prisudvikling er det skønnet, at de gennemsnitlig fakturerede priser i 2012 vil stige med 5,7 pct. i forhold til 2011.

Den danske rapsproduktion skønnes derimod at være faldet med 6,2 pct. fra 2011 til 2012. Det skyldes, at rapsarealet er faldet fra 151 tus. ha til 129 tus. ha i 2012. Arealreduktionen skyldes vanskeligheder med at etablere såbed i efteråret 2011. Høstudbyttet, som forventes at være steget fra 33,8 til 37,0 hkg pr. ha, trækker imidlertid produktionen op. På det grundlag skønnes produktionsværdien af raps at lande på 1,30 mia. kr. eller næsten det samme som i 2011.

I 2013 forventes rapsarealet at stige til 146 tus. ha og høstudbyttet til 39,8 hkg pr. ha under forudsætning af normal høst. Det medfører, at produktionen vil stige med 22 pct. Prislejet for raps forventes at være nogenlunde uændret, og herved vil produktionsværdien af raps nå op på 1,59 mia. kr. Det skal imidlertid bemærkes, at prisen på raps kan komme under pres ved et øget udbud af soja.

Sukkerroer

I 2012 forventes et gennemsnitligt rodudbytte på 63,7 tons pr. ha og et sukkerindhold på 17,9 pct. svarende til 11,4 tons polsukker. Til sammenligning udgjorde udbyttet 12,4 tons polsukker i 2011. Da der kun er en mindre stigning i produktionsarealet på 2 pct., forventes produktionen at blive i omegnen af 465 tus. tons polsukker eller knap 6 pct. lavere end i 2011.

Sukkerproduktionen er reguleret af EU's sukkerordning, hvor Danmark har et produktionsloft på godt 372 tus. tons hvidtsukker svarende til 391 tus. tons polsukker. Overskrides grænsen, således som det gjorde sig gældende i 2011, og som det forventes for 2012, skal den overskydende sukkermængde overføres som et fradrag i det efterfølgende års kvote eller alternativt afsættes som industrisukker. Sidstnævnte har i mange år ikke været særligt attraktivt, idet afregningspriserne var lavere end for kvotesukkeret. I de senere år har verdensmarkedsprisen på sukker imidlertid været højere end EU's referencepris, hvilket har betydet, at prisen på industrisukker er steget. Samtidig har den høje verdensmarkedspris gjort det mindre tillokkende at eksportere sukker til EU, og for at sikre sukkerforsyningen til EU er en del af EU's overskudssukker blevet konverteret til kvotesukker. Det er derfor forventet, at hele sukkerproduktionen kan afsættes til samme pris som kvotesukker.

Prisen på kvotesukker er fastlagt i Brancheaftalen mellem Danske Sukkerroedyrkere og Nordic Sugar. I denne er det aftalt, at sukkerprisen stiger fra 1.440 kr. pr. tons polsukker¹ i 2011 til 1.569 kr. pr. tons i 2012. På det grundlag forventes produktionsværdien af sukker at ville falde fra 0,80 mia. kr. i 2011 til 0,78 mia. kr. i 2012, idet reduktionen i produktionen er større end stigningen i sukkerprisen.

I 2013 forventes produktionsarealet at udgøre 40 tus. ha, og udbyttet forventes at stige til 12,3 tons polsukker pr. ha under forudsætning af normal høst. Herved øges produktionen til 492 tus. tons polsukker. Da sukkerprisen i 2013 i Brancheaftalen er aftalt til at stige til 1.695 kr. pr. tons polsukker, forventes produktionsværdien af sukkerroer at stige til 0,93 mia. kr. Stigningen i sukkerprisen skyldes – som for 2012 – primært et højere markedstillæg, men i 2013-prisen er der som noget nyt også indført et resultatstillæg, som er bundet op på Nordic Sugars regnskabsresultat 2013/14 for Danmark.

Kartofler

Kartoffelhøsten forventes at stige med 1,2 pct. fra 2011 til 2012. Det er til trods for et mindre produktionsareal, som forventes at være faldet fra 41,6 til 39,8 tus. ha. Reduktionen i arealet opvejes imidlertid af et større høstudbytte (4,5 pct.). Det større høstudbytte er knyttet til stivelseskartofler, hvorimod høstudbyttet for spisekartofler forventes at falde lidt.

---

¹ Sukkerprisen, herunder en række tillæg, beregnes på grundlag af roemængden og et sukkertillæg betinget af sukkerindholdet i roerne. De anførte priser, som er baseret på et gennemsnitligt rodudbytte på 63,7 tons og et gennemsnitligt sukkerindhold på 17,9 pct., dækker således over en stor prisvariation, som forsimplet er udtrykt pr. tons polsukker eksklusiv fragttillæg.

Reduktionen i arealet dækker over en stigning i arealet med stivelseskartofler og læggekartofler, hvorimod arealet med spisekartofler er faldet. Stigningen i arealet med stivelseskartofler er til trods for, at den direkte støtte er blev afkoblet, hvorved incitamentet til at dyrke stivelseskartofler er reduceret². På længere sigt – i takt med at produktionsapparatet nedslides – er der imidlertid behov for højere afregningspriser eller en ekstraordinær stor stigning i produktiviteten i produktionen af stivelseskartofler til at opveje bortfaldet af den direkte støtte, hvis nedgang i produktionen af stivelseskartofler skal udgås. Der er dog for 2013 kalkuleret med et stort set uændret areal med stivelseskartofler, hvorimod arealet med spisekartofler forventes at stige med ca. 10 pct.

P.t. er priserne gunstige for stivelseskartofler grundet tørken i USA. Det har skærpet forsyningssituationen som følge af det reducerede udbud af majs- og hvedestivelse, som globalt tegner sig for ca. 80 pct. af stivelsesmarkedet. Det har medført en god afsætning og positive forventninger til markedet. Det skønnes herved, at prisen for stivelseskartofler regnet i kalenderårspriser vil stige med godt 4 pct. fra 2011 til 2012. Den gunstige situation forventes også at gælde den første del af 2013, hvorefter der må forventes et fald hen imod majs- og hvedehøsten i 2013. Det er derfor anslået, at prisen på stivelseskartofler i 2013 vil være uændret i forhold til 2012.

Der forventes derimod et massivt fald i prisen på spisekartofler. Det skyldes, at priserne for spisekartofler var ekstraordinær store i begyndelsen af 2011 grundet i en stor eksport til Rusland, som var ramt af tørke. I første halvår af 2011 lå noteringen således på omkring 175 kr. pr. hkg, hvorimod niveauet var knap 80 kr. pr. hkg i første halvår af 2012. Det er derfor skønnet, kalenderårsprisen for spisekartofler vil falde med knap 40 pct. fra 2011 til 2012. Der er imidlertid betydelig usikkerhed, idet den danske produktion af spisekartofler forventes at falde med omkring 20 pct. med heraf følgende faldende udbud. Desuden skønnes det, at arealet med spisekartofler i EU i 2012 er faldet med godt 10 pct. fra 2011 til 2012.

Produktionsværdien af kartofler skønnes på det grundlag at blive reduceret fra 0,98 mia. kr. i 2011 til 0,81 mia. kr. i 2012. I 2013 forventes produktionsværdien med nogen usikkerhed at lande på 0,83 mia. kr. under forudsætning af normalt høstår, som med det skønnede areal vil give anledning til en stigning i produktionen på 1,6 pct.

---

² Den koblede støtte til stivelseskartofler androg 111 mio. kr. Beløbet er nu fordelt som tillæg til betalingsrettighederne for de producenter, som kontraktligt leverede stivelseskartofler i 2011.

Grovfoder

Grovfoderproduktionen forventes at være faldet med 3,6 pct. fra 2011 til 2012 målt i foderenheder. Det skyldes overvejende en skuffende majshøst, som gennemsnitligt skønnes at være 12 pct. lavere. I 2013 forventes grovfoderhøsten at være 0,3 pct. lavere end i 2012 under forudsætning af en normalhøst. Det er i den sammenhæng skønet, at grovfoderarealet og dets sammensætning er nogenlunde uændret.

Danmarks Statistik opgør grovfoderproduktionen som et gennemsnit af det foregående og det pågældende års høstudbytte. Ved den regnemetode falder grovfoderproduktionen med 1,4 pct. fra 2011 til 2012 og med 0,2 pct. fra 2012 til 2013.

Grovfoderproduktionen er primært en intern produktion, og der er derfor kalkuleret med en intern grovfoderpris på 1,20 kr. pr. FE i 2011 stigende til 1,30 kr. i 2012 og et fald til 1,20 kr. i 2013³. Det skal i den sammenhæng bemærkes, at værdien af grovfoderproduktionen indgår i både produktionsværdien og i produktionsomkostningerne (værdi af forbrug i produktionen) i jordbrugets bruttofaktorindkomst.

Med det givne produktions- og prisniveau er grovfoderproduktionen anslået til at stige fra 4,94 mia. kr. i 2011 til 5,27 mia. kr. i 2012 for herefter af falde til 4,86 mia. kr. i 2013.

Gartneriprodukter

Produktionsværdien af gartneriproduktionen udgjorde 4,49 mia. kr. i 2011 eller knap 6 pct. af produktionsværdien for den samlede jordbrugssektor. Godt halvdelen af værdien af gartneriproduktionen hidrører for potteplanter.

I 2012 forventes produktionen at stige med 0,3 pct. og yderligere med 0,3 pct. i 2013. Ændringen skønnes alene knyttet til en stigning i produktionen af frilandsgrønsager.

Afregningspriserne forventes gennemsnitligt at stige med 0,4 pct. fra 2011 til 2012 og med yderligere 0,4 pct. i 2013. Stigningen er alene knyttet til væksthushgrønsager, som forventes at stige med 3 pct. i 2012 og med yderligere 3 pct. i 2013. For de øvrige gartneriprodukter forventes priserne at være uændret. Det gælder også prisen for pot-

---

³ Den interne grovfoderpris er baseret på omkostninger ved produktion af grovfoder med et arealmiks bestående af 40 pct. fodermajs, 10 pct. bygghelsæd, 30 pct. slætgræs og 20 pct. slætgræs inklusiv afgræsning. Hertil adderes et mistet dækningsbidrag ved en alternativafgrøde, jf. Videncentret for Landbrug (2012a).

teplanter, hvor prisen i de første 10 måneder af 2012 har været uændret i forhold til den tilsvarende periode i 2011. Det skal dog erindres, at gartneriproduktionen generelt spænder over en meget bred vifte af produkter, hvor stigningen i en vare kan opvejes af et fald i prisen på en anden vare. De respektive prisskøn, som er gennemsnitlige, er derfor forbundet med stor usikkerhed.

Den anslåede ændring i produktionen og afregningspriserne forventes at øge produktionsværdien til 4,52 mia. kr. i 2012 og yderligere til 4,55 mia. kr. i 2013.

Mælk

Den globale mælkeproduktion forventes at stige med 21,8 mio. tons til 760 mio. tons i 2012. Det svarer til en vækst på 3 pct., hvilket skal sammenholdes med en gennemsnitlig stigning på 2 pct. gennem de seneste 10 år. Væksten i mælkeproduktionen skønnes først og fremmest at komme fra Asien (3,7 pct.), som forventes at tegne sig for 46 pct. af den globale stigning. Produktionen i Asien anvendes primært til hjemmemarkedet; eksporten fra Asien anslås således nogenlunde uændret. Det er især Indien og Kina, som bidrager til den høje vækst. Mælkeproduktionen i disse lande forventes således at stige med hhv. 4,0 og 5,3 pct.

I New Zealand, hvor vejrforholdene har været favorable, forventes mælkeproduktionen øget med 10 pct. fra 2011 til 2012. De tilsvarende stigningstakter i Sydamerika, USA og Europa udgør hhv. 5,6, 1,9 og 1,5 pct. Den øgede produktion i disse lande er primært gået til øget eksport. I Sydamerika forventes importen imidlertid også at stige med en øget nettoimport til følge. I EU forventes mælkeproduktionen at stige med 1,5 pct.

I Danmark forventes mælkeproduktionen at stige med 1,9 pct. fra 2011 til 2012. Det er baseret på en forventning om en kvoteudnyttelse på 100 pct.⁴ Når mælkeproduktionen forventes at stige med 1,9 pct. fra 2011 til 2012, skal det ses i sammenhæng med, at kvoten kun blev udnyttet 99,8 pct. i kvoteåret 2011/12, og at kvoten er øget med 1 pct. fra kvoteåret 2011/12 til 2012/13. Den resterende forskel skyldes periodisering ved omregning fra kvoteår til kalenderår.

Efterspørgslen efter mælk ligger fortsat underdrejet i den vestlige del af verden som følge af den begrænsede økonomiske vækst. Det har derfor primært været de opkom-

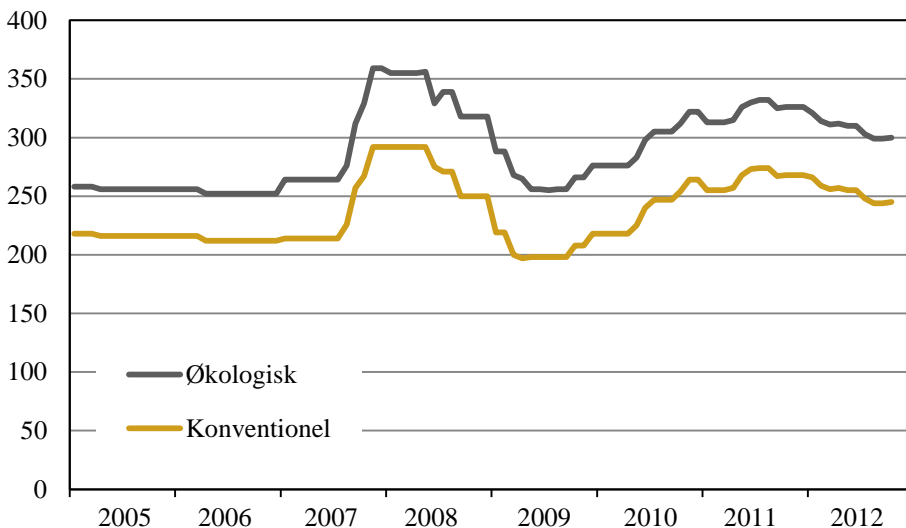
---

⁴ Den aktuelle kvoteudnyttelse i indeværende kvoteår udgør p.t. 100,3 pct.

mende økonomier, herunder ikke mindst Kina, som har bidraget til at understøtte mælkeprisen ved en øget efterspørgsel. Det har imidlertid ikke været tilstrækkeligt; i første halvår af 2012 er mælkeprisen således faldet. I 2. halvår har stigende foderpriser og sæsonvariation dæmpet mælkeproduktionen, hvorved priserne er steget igen.

De danske mælkenoteringer har også været faldende i 1. halvår af 2012, jf. figur 1.2. Prisfaldet er imidlertid fortsat frem til oktober, hvorefter der kan spores en begyndende stigning⁵. På grund af den hittidige udvikling skønnes det, at den gennemsnitlige konventionelle mælkepris i 2012 vil blive 254 øre pr. kg inklusiv efterbetaling svarende til et prisfald på 3,8 pct. i forhold til 2011. For den økologiske mælk skønnes det, at prisfaldet vil blive lidt større (4,0 pct.). Det skal ses i sammenhæng med ned-sættelse af økologitillægget til de økologiske mælkeproducenter som følge af et faldende salg af økologiske mejeriprodukter. Med den skønnede produktions- og prisudvikling forventes produktionsværdien fra mælk reduceret fra 12,9 mia. kr. i 2011 til 12,6 mia. kr. i 2012.

Figur 1.2. Mælkenoteringen, øre pr. kg (4,2 pct. fedt, 3,4 pct. protein)

Kilde: Videncentret for Landbrug (2012).

⁵ Arla Foods har endvidere varslet en stigning i mælkeprisen på 15 øre pr. 3. december på grund af højere internationale priser på mejerivarer.

Mælkeproduktionen i 2013 vil være præget af de høje foderpriser, som vil lægge en dæmper på produktionen. Det gælder områder med intensiv mælkeproduktion – fx USA og EU – som er baseret på indkøbt foder. I New Zealand, hvor mælkeproduktionen er meget afhængig af vejrforholdene i kraft af ekstensiv græsning, vil der dog ikke være den samme effekt. Det taler for en lavere stigningstakt i mælkeproduktionen i 2013 med – alt andet lige – heraf følgende højere afregningspriser. Omvendt må den økonomiske vækst i de vestlige lande i 2013 fortsat betragtes som lav, hvilket begrænser efterspørgslen. Alt i alt må der dog forventes lidt højere mælkepriser⁶.

I Danmark forventes det også, at der vil være fuld kvoteudnyttelse i 2013. Det indebærer en udvidelse af produktionen på 0,9 pct., idet mælkeknoten udvides med 1 pct. fra kvoteåret 2012/13 til 2013/14. Den gennemsnitlige mælkepris inklusiv efterbetaling anslås at ville stige med 4,2 pct. Herved vil prisen lande på niveauet i 2011. Med disse forudsætninger forventes produktionsværdien af mælk i 2013 øget til omkring 13,3 mia. kr.

Slagtekvæg

Den globale oksekødsproduktion forventes at stige fra 66,6 mio. tons i 2011 til 66,8 mio. tons i 2012. Det svarer til en stigning på 0,4 pct. Den begrænsede stigning, som er påvirket af høje foderomkostninger, har ført til stigende priser.

Den største stigning i produktionen forventes at komme fra Asien (3,1 pct.). Det skyldes især Indien, som skønnes at øge produktionen med 12 pct. Stigningen anvendes primært til eksport, hvormed Indien bliver verdens største eksportør af oksekød. Eksporten går primært til prisfølsomme markeder i Mellemøsten, Afrika og Sydøstasien. Indien har derimod ikke adgang til mere krævende markeder, idet de vaccinerer mod mund- og klovesyge. I Korea skønnes stigningen endnu større (19,3 pct.) end i Indien, men denne stigning er blot en genopbygning af produktionen efter udbruddet af mund- og klovesyge i 2011. Stigningen i Korea anvendes primært til hjemmemarkedet, og importen af oksekød forventes reduceret tilsvarende.

I Australien og New Zealand, som har haft gode vejrforhold til den ekstensive fodring, skønnes produktionen at stige med 1,4 pct., hvoraf tre fjerdedele af stigningen går til eksport til bl.a. USA.

---

⁶ USDA (2012b) har eksempelvis i sin seneste prognose angivet, at den amerikanske mælkepris i 2013 vil stige 3,2-7,5 pct. i forhold til 2012.

I Sydamerika forventes produktionen øget med 2,1 pct. med Argentina og Brasilien i spidsen. Stigningen i produktionen i Argentina er anvendt til at forsyne hjemmemarkedet. I Brasilien – som er verdens anden største oksekødseksportør – er eksporten øget med 4,6 pct. En del af den øgede eksport må tilskrives gunstigere afsætningsvilkår som følge af devaluering af den brasilianske real i 2012.

I Nordamerika skønnes produktionen at falde med 2,1 pct., hvilket dækker over en stort set uændret produktion i Canada og en reduktion i USA på 2,3 pct. For USA har det resulteret i faldende eksport, en øget import og et lidt lavere indenlandsk forbrug. Den lavere produktion i USA skal tilskrives tørke i den sydvestlige del af USA i 2011, som resulterede i ko-slagtninger med heraf følgende nedgang i antallet af kalve i 2012.

I Europa skønnes produktionen at ville falde med 3,1 pct. i 2012 i forhold til 2011. Denne reduktion skyldes primært EU, hvor produktionen skønnes at ville falde med 4,0 pct. Såvel importen som eksporten til og fra EU forventes også at falde, hvilket indebærer, at forsyningen med oksekød forventes at blive reduceret med 3,1 pct. Den lavere forsyning bidrager til stigende priser, og for EU som helhed har der også kunnet konstateres store prisstigninger især på køer, men også på handyr. I Danmark er det på baggrund af den hidtidige prisudvikling skønnet, at afregningspriserne på oksekød i gennemsnit vil stige med 10 pct. fra 2011 til 2012.

Produktionen af oksekød i Danmark i 2012 forventes at falde med 1,5 pct. i forhold til 2011. Det er baseret på en vigende ammekobestand, en midlertidig stigende malkekobestand⁷, lavere afgangsvægt for slagtedyr⁸ og en stigende eksport af spædkalve⁹. Stigningen i eksporten af spædkalve må først og fremmest tilskrives, at 60 pct. af handyrpræmien er blevet afkoblet i 2012, hvilket har reduceret interessen for produktionen. Med den anslåede pris- og produktionsudvikling forventes produktionsværdien for slagtedyr herved at stige fra 2,81 mia. kr. i 2011 til 3,00 mia. kr. i 2012.

---

⁷ Bestanden af malkekøer blev udvidet i 2011 som følge af et fald i mælkeydelsen. Mælkeydelsen er siden steget igen i et sådant omfang, at den øgede mælkekvote kan tilgodeses med en uændret malkekobestand.

⁸ Ved uændret slagtevægt ville produktionen kun falde med 1 pct.

⁹ I de første 10 måneder af 2012 er eksporten af spædkalve nået op på godt 30 tus. stk. Der er derfor kalkuleret med, at eksporten af spædkalve vil øges fra 26 tus. stk. i 2011 til 37 tus. stk. i 2012.

I 2013 forventes de danske afregningspriser at stige yderligere med gennemsnitligt 6,6 pct. Skønnet er baseret på en yderligere tilbagegang i kobestanden i EU forårsaget af en fortsat presset mælkeproduktion, som vil reducere udbuddet af oksekød. Reduktionen vil dog blive begrænset, idet en øget nettoimport af oksekød til EU også må forventes. Efterspørgslen efter oksekød skønnes imidlertid også at stige, idet stigende svinepriser, jf. næste afsnit, vil bidrage til, at forbrugerne substituere svinekød med oksekød.

Den danske oksekødsproduktion er i 2013 anslået til at være uændret. Det er baseret på en uændret malkekobestand, et mindre fald i ammekobestanden, en uændret slagtevægt og en forventning om, at eksporten af spædkalve reduceres til 32 tus. stk. Sidstnævnte er baseret på, at det især er de mindre producenter, som har valgt at stoppe produktionen ved den delvise afkobling af handyrpræmien, samt at de stigende priser vil have en positiv effekt på produktionen af handyr. Herved vil produktionsværdien stige til 3,25 mia. kr. i kraft af det højere prisniveau.

Svin

Den globale svineproduktion er udfordret af de høje foderpriser, som har gjort det vanskeligt at opretholde produktionen for mange producenter. Det indebærer, at den globale produktion kun forventes at stige med 1,9 pct. fra 2011 til 2012. De høje foderpriser, som har lagt en dæmper på produktionen, har samtidig givet anledning til stigende svinepriser. I 2013 forventes stigningen i svineproduktionen at blive endnu mindre med heraf følgende stigende svinepriser.

Stigningen i produktionen i 2012 forventes især at komme fra Asien (2,8 pct.). Denne vækst skyldes især Kina, som tegner sig for 46 pct. af den globale svineproduktion. I 2012 har Kina imidlertid været udfordret af både høje foderpriser og relativt lave svinepriser, hvilket forventes at give anledning til en væsentlig lavere stigningstakt i 2013. I Korea forventes svineproduktionen derimod at stige med ikke mindre end 27 pct. Stigningen skal dog alene tilskrives genopbygningen af produktionen, som blev reduceret i 2011 på grund af mund- og klovesyge.

De relativt lave svinepriser gælder ligeledes Brasilien, som tegner sig for hovedparten af svineproduktionen i Sydamerika. Det har resulteret i støtteopkøb af svinekød for at opretholde produktionen. Produktionen i Brasilien forventes derfor kun at stige med 1 pct. fra 2011 til 2012.

I USA forventes produktionen at stige med 2,4 pct. Stigningen skyldes dog, at de høje foderpriser har resulteret i, at et stort antal søer er sendt til slagtning. Følgelig forventes svineproduktionen at falde i 2013. I Canada forventes svineproduktionen allerede i 2012 at falde med 0,4 pct.

I hele Europa forventes produktionen i 2012 at være uændret. Dette dækker over en stigning i svineproduktionen i Rusland på 2,2 pct. og et fald i svineproduktionen i EU på 0,4 pct. Stigningen i Rusland forventes at være mindre i 2013; dels som følge af det fortsatte udbrud af afrikansk svinepest, dels som følge af WTO-medlemskab, hvor øget svineimport vil sætte de russiske svinepriser under pres.

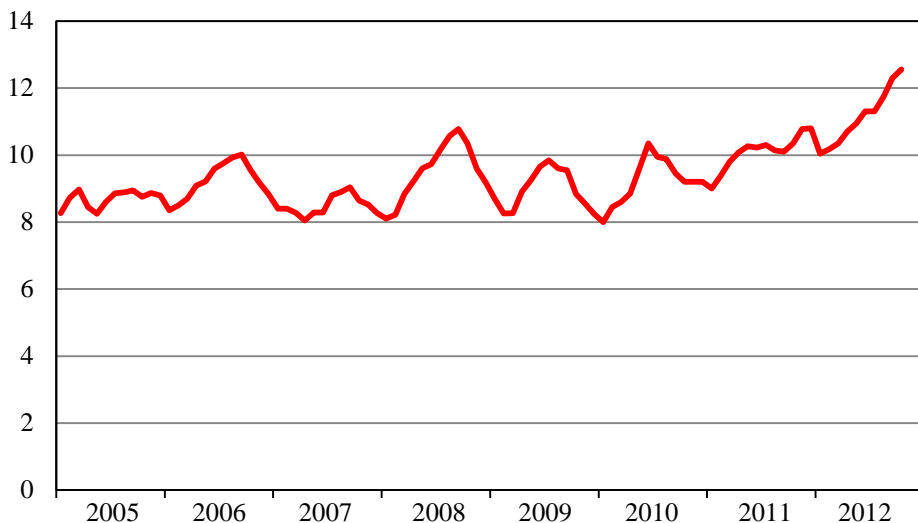
Svineproduktionen i EU i 2013 forventes at falde endnu mere i kraft af de fortsat stigende foderpriser. Hertil kommer, at mange svineproducenter i den sydlige del af EU ikke kan indfri kravet om løsgående drægtige søer pr. 1. januar 2013. Håndhæves kravet – hvilket er bebudet – må der derfor forventes en betydelig nedgang i produktionen. I den seneste prognose fra EU Kommissionen er der således kalkuleret med en reduktion i svineproduktionen i EU på 3,2 pct.

I Danmark forventes produktionen at falde med 2,5 pct. fra 2011 til 2012. Skønnet skyldes en øget eksport af smågrise, som forventes at stige fra 8,0 til 9,3 mio. stk. Da produktionen af fravænnede grise kun vurderes at ville stige med 0,3 mio. stk., falder produktionen af slagtesvin med 5,1 pct.

Produktionen i 2013 forventes med betydelig usikkerhed at falde med 0,9 pct. I dette skøn er det antaget, at sobestanden vil stige med 10 tus. stk. (1 pct.) baseret på optimismen i den seneste svinetælling, samt at produktionen af fravænnede grise vil stige med 1,4 pct. pr. årssø. Eksporten af smågrise forventes at stige yderligere til 10,5 mio. stk. I dette skøn er det på den ene side forventet, at 2013-kravet giver anledning til øget tysk og polsk efterspørgsel efter smågrise; på den anden side må det forventes, at de danske slagterier er nødsaget til at matche de tyske svinepriser, hvis leverancen til danske slagterier skal sikres, hvilket vil lægge en dæmper på eksporten af smågrise. På det grundlag forventes slagtesvineproduktionen 'kun' at ville falde med 3,1 pct.

I Danmark har slagtesvinenoteringen været stigende i 2012, jf. figur 1.3. Stigningen skal tilskrives den lavere produktion i EU samt en øget EU-eksport til Kina og Østeuropa med heraf følgende højere priser.

Figur 1.3. Slagtesvinenoteringen, kr. pr. kg

Kilde: Videncentret for Landbrug (2012).

For Danmark er det skønnet, at de gennemsnitlige afregningspriser fra 2011 til 2012 for svineproduktionen vil stige med 9,5 pct. inkl. efterbetaling. Fra 2012 til 2013 forventes en yderligere stigning på 14,2 pct. Sidstnævnte skøn er først og fremmest baseret på det forventede fald i svineproduktionen i EU. Samtidig forventes det, at EU-eksporten til Kina og Rusland vil stige.

Trods den lavere produktion forventes produktionsværdien at stige fra 21,4 mia. kr. i 2011 til 22,9 mia. kr. i 2012 i kraft af øgede afregningspriser. I 2013 forventes produktionsværdien øget yderligere til 25,9 mia. kr. Igen er stigningen foranlediget af det forventede højere prisniveau.

Slagtekyllinger

Den globale produktion af fjerkrækød forventes at stige med 2,2 pct. fra 2011 til 2012. Den større stigning i fjerkrækød i forhold til okse- og svinekød skal ses i sammenhæng med den begrænsede økonomiske vækst, som får forbrugerne til at vælge det billigste kød. I næsten alle verdensdele forventes der således både en øget produktion og et øget forbrug af fjerkrækød. Alligevel er væksten mindre end i 2011, idet

fjerkræproduktionen også er udfordret af højere foderomkostninger, hvilket ligeledes har givet anledning til højere ligevægtspriser.

Den største vækstrate i produktionen forventes i Asien (4,2 pct.), hvor den øgede produktion primært anvendes på hjemmemarkedet. Stigningen i forbruget forventes dog at være mindre (3,2 pct.), idet importen samtidig reduceres. Mængdemæssigt er det især Kina, som bidrager til denne udvikling. Procentuelt er udviklingen mere udtalt i Thailand, hvor produktionen forventes at stige med 15 pct., forbruget med 19 pct. og eksporten med 11 pct.

I Sydamerika forventes produktionen kun at stige med 0,9 pct., forbruget med 0,5 pct. og eksporten med 2,4 pct. Den relativt lave vækst er forvoldt af Brasilien, hvor produktionen og forbruget forventes at falde med hhv. 0,9 pct. og 2,2 pct. Eksporten forventes derimod at stige med 1,5 pct.

I Nordamerika forventes såvel produktionen som forbruget at falde, hvilket skyldes en indskrænkning i produktionen i USA, som er verdens største kyllingeproducent. Reduktionen er grundet i høje foderomkostninger foranlediget af tørke med heraf følgende lavere produktion.

I Europa forventes produktionen at stige med 3,0 pct. og forbruget med 2,8 pct. Stigningen er især forårsaget af Rusland. I EU forventes produktionen kun at stige med 1,9 pct., som bidrager til, at forbruget stiger med 1,6 pct. og eksporten med 3,4 pct. Importen forventes derimod at være nogenlunde uændret.

Den danske produktion af fjerkrækød, som hovedsagelig består af slagtekyllinger, forventes med nogen usikkerhed at være nogenlunde uændret. Det er baseret på et fald i produktionen i første halvår af 2012, som formodes at stige i andet halvår på grund af stigende priser på slagtekyllinger, som i oktober nåede op på 730 øre pr. kg. For 2012 som helhed er det skønnet, at den gennemsnitlige afregningspris vil blive 659 øre pr. kg, hvilket skal sammenholdes med en gennemsnitlig pris på 647 øre pr. kg i 2011. På det grundlag forventes det, at produktionsværdien for slagtefjerkræ i 2012 vil lande på 1,93 mia. kr., hvor den i 2011 udgjorde 1,90 mia. kr.

I 2013 forventes den gennemsnitlige pris for slagtekyllinger derimod at falde til 650 øre pr. kg eller med 1,4 pct. Det skal ses i sammenhæng med, at slagtekyllingeproduktionen i EU er prognosticeret til at stige med 1,5 pct., hvorimod forbruget kun forventes at stige med 1,4 pct. Produktionen i Danmark skønnes derimod at være uæn-

dret i 2013, idet foderpriserne forventes at falde i sidste halvår af 2013. Produktionsværdien skønnes derved at falde til 1,91 mia. kr. i 2013.

Konsumæg

Krav om anvendelse af berigede bure pr. 1. januar 2012 gav anledning til et drastisk fald i produktionen af konsumæg i EU. Det vurderes, at produktionen er faldet med omkring 10 pct., idet en række europæiske producenter indstillede produktionen ved årsskiftet. Udfasningen af de traditionelle bure er imidlertid ikke tilendebragt i alle lande. EU Kommissionen har tidligere udmeldt, at de traditionelle bure skal være udfaset inden udgangen af juli, men det bliver snarere ved udgangen af 2012. Det er derfor vanskeligt at vurdere den samlede effekt på produktionen. I Danmark blev de strengere krav til hønsebure indfriet før skæringsdatoen.

Nedgangen i produktionen førte til prisstigninger i EU, som i første halvår af 2012 lå 50 pct. over gennemsnittet af de seneste 5 års priser, hvilket har haft stor negativ effekt på fødevareindustrien. I Danmark, hvor næsten hele ægproduktionen sælges til detailmarkedet, og hvor æg til industrien primært er baseret på import, har prisudviklingen været mindre markant. For buræg er prisen i de første 10 måneder af 2012 dog steget med 15,4 pct. i forhold til den tilsvarende periode i 2011, hvilket dog skal ses i sammenhæng med et lavt udgangspunkt i 2011. Skrabeæg er i den samme periode steget med 4,0 pct., hvorimod æg fra økologiske og fritgående høns er steget med hhv. 2,5 og 0,0 pct. Det er skønsmæssigt anslået, at de danske ægpriser gennemsnitligt er steget med 12,2 pct. fra 2011 til 2012.

Produktionen af konsumæg er skønnet til at falde med 0,7 pct. i 2012, idet der i slutningen af 2011 var et ekstraordinært stort salg af buræg til industrien. Salget af æg til ægpakkerierne synes således at være nogenlunde uændret i de første 3. kvartaler af 2012. Konkret skønnes det, at produktionen vil blive i størrelsesorden 63 mio. kg, hvor den i 2011 udgjorde 66 mio. kg. Herved er det skønnet, at produktionsværdien af konsumæg vil stige fra 0,63 mia. kr. i 2011 til 0,68 mia. kr. i 2012.

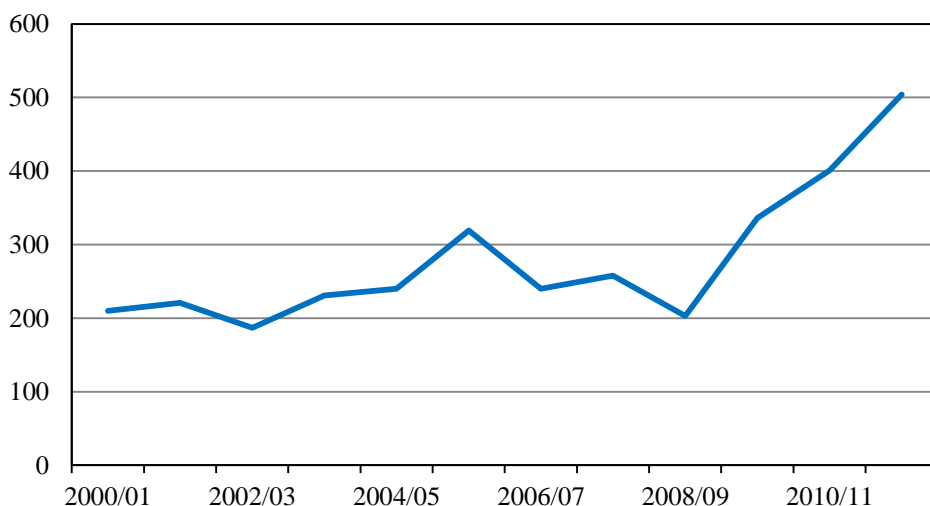
I 2013 forventes produktionen også at være i omegnen af 63 mio. kg. Det skyldes, at ægproduktionen til detailmarkedet kun i begrænset omfang er påvirket af import. Det gælder især fremadrettet, idet Danmark fra 1. juli 2012 kan stille krav om, at importerede konsumæg skal være fri for salmonella. Det betyder samtidig, at Danmark nu kan eksportere æg til Sverige og Finland, som er de to eneste andre lande i EU, som har særstatus for salmonella.

Konsumægspriserne skønnes at stige yderligere med 4,5 pct. i 2013. Det er baseret på forventede højere foderpriser i første halvår af 2013, som må forventes overvæltet på produktprisen, hvis produktionen skal opretholdes. På det grundlag forventes produktionsværdien af konsumæg at lande på omkring 0,71 mia. kr. i 2013.

Pelsdyr

De rekordhøje auktionspriser i 2010/11 på dansk producerede minkskind steg yderligere med 25 pct. i 2011/12¹⁰. Konkret nåede den gennemsnitlige pris op på 504 kr. pr. minkskind mod en gennemsnitlig pris på 401 kr. pr. minkskind i 2010/11. Det høje udgangspunkt er dermed blevet endnu højere, jf. figur 1.4.

Figur 1.4. Gennemsnitlig årlig auktionspris for danske minkskind, kr. pr. skind

Kilde: København Fur (2012).

Det er fortsat primært den voksende middelklasse fra især Kina, men også andre lande, som fx Rusland, som efterspørger pelse. Og da den globale skindproduktion ikke

¹⁰ Værdien af skindproduktionen for et givet kalenderår opgøres af Danmarks Statistik på grundlag af årets produktion og de priser, hvortil den pågældende produktion afsættes, hvilket sædvanligvis sker på december-auktionen i det pågældende år samt på februar-, april-, juni- og september-auktionen i det efterfølgende år.

er fulgt med efterspørgslen, er prisniveauet øget gang på gang. Skift i mode eller milde vintre vil derimod trække prisniveauet ned.

Den danske produktion af minkskind nåede op på 15 mio. stk. i 2011. Hertil kommer et mindre antal chinchilla- og ræveskind. Med det givne prisniveau nåede produktionsværdien op på 7,46 mia. kr. efter fradrag af salgsgebyr.

I de senere år har antallet af minkfarme været faldende samtidig med at farmstørrelsen målt i antal avlstæver har været stigende. Det har resulteret i en uændret produktion af skind. Fra og med 2011 har der derimod kunnet spores et stigende antal farme, samtidig med at den gennemsnitlige farmstørrelse er fortsat med at vokse (Clausen, 2012). Det skønnes på den baggrund, at produktionen af minkskind i 2012 vil stige til omkring 15,3 mio. skind og yderligere til 15,6 mio. skind i 2013.

Det har i de senere år flere gange været gisnet om, hvorvidt pelsmarkedet har nået prisloftet, og prisniveauet er gang på gang steget. Alligevel er der i nærværende opgørelse – med meget stor usikkerhed – kalkuleret med uændrede priser for skindproduktionen i 2012 og 2013. Det er baseret på, at priserne på skind faldt med 6 pct. ved juni-auktionen i forhold til april-auktionen (og med 9 pct. for sammenlignelige varer). Ved september-auktionen steg gennemsnitsprisen dog igen gennemsnitligt med 5 pct. Det er dog ikke muligt at afdække, hvorvidt stigningen dækker over kvalitativt forskellige skindtyper, da der ikke foreligger detaljerede prisniveauer for de respektive skindtyper. I seneste salgsrapport (Kopenhagen Fur, 2012) anføres det imidlertid, at den kinesiske pelsbranche og forbruget generelt er under hårdt pres.

Såfremt det statiske prisskøn og den skønnede produktion holder stik, vil produktionsværdien af pelsskind dermed stige til 7,61 mia. kr. i 2012 og 7,79 mia. kr. i 2013.

1.3. Produktionsomkostninger, faktorpriser og faktorforbrug

Produktionsomkostninger ved jordbrugsproduktionen er skønnet til at stige fra 75,1 mia. kr. i 2011 til 77,3 mia. kr. i 2012, jf. tabel 1.3. Heri indgår et arbejdsvederlag til brugerfamilien. Stigningen er overvejende forårsaget af højere priser; prisen på indsatsfaktorerne forventes således gennemsnitligt at stige med 3,9 pct. Det samlede faktorforbrug forventes derimod at falde med 1,0 pct.

De forventede større produktionsomkostninger i 2012 skyldes først og fremmest en forventet stigning i foderomkostningerne, som øges fra 25,8 mia. kr. til 27,5 mia. kr.

Stigningen er en følge af højere kornpriser (7,1 pct.) og højere priser på oliekgær (14,5 pct.). Begge prisstigninger er foranlediget af en lavere global produktion som følge af tørke. For oliekgær er det dog snarere forventninger om en lavere produktion, idet den tørkeramte sojahøst i USA – med heraf følgende prisstigninger på oliefrø – har givet anledning til et større areal med sojabønner i Sydamerika. Omkring foderomkostningerne skal det i øvrigt bemærkes, at foderomkostningerne opgøres inklusiv forbrug af eget produceret korn og grovfoder, ligesom produktionsværdien modsat også omfatter høsten af internt omsat korn og grovfoder.

Der er også betydelige prisrelaterede stigninger i energi- og kemikalieomkostningerne. Omkostningerne til handelsgødning forventes derimod at falde som følge af både faldende priser og et lavere forbrug.

De samlede arbejdsomkostninger inklusiv vederlag til brugerfamilien forventes at falde fra 14,3 mia. kr. i 2011 til 14,1 mia. kr. i 2012. Reduktionen skyldes den fortsatte udvikling i arbejdsproduktiviteten, som dog skønnes at være mindre end i de foregående år som følge af en opbremsning i strukturudviklingen og det lavere investeringsniveau. Reduktionen i arbejdskraftforbruget er dog større end ovenstående udvikling indikerer, idet det er forventet, at prisen på arbejdskraft vil stige med 1 pct. for den lønnede arbejdskraft og med 1,8 pct. for brugerfamilien.

I 2013 forventes produktionsomkostningerne at stige med 1,79 mia. kr. i forhold til 2012, hvoraf hovedparten skyldes højere foderomkostninger (1,54 mia. kr.). Stigningen i produktionsomkostningerne er overvejende prisrelateret; faktorforbruget forventes således at falde med 0,9 pct., hvorimod faktorpriserne forventes at stige gennemsnitligt med 3,2 pct.

Den forventende stigning i foderomkostningerne på 1,54 mia. kr. skal ses i sammenhæng med en forventet prisstigning på foder (6,3 pct.) foranlediget af højere priser på korn og sojaskrå. Prisstigningen på sojaskrå er noget usikker, da den er betinget af høstens størrelse i Sydamerika i begyndelsen af 2013. Forbruget af foder forventes derimod at falde med 0,6 pct., hvilket skal ses i sammenhæng med, at den animalske produktion kun forventes at stige med 0,1 pct.

Arbejdsomkostningerne forventes derimod at falde med 0,19 mia. kr. Det dækker over et forventet fald i forbruget af arbejdskraft på 3 pct. og en stigning i prisen på arbejdskraft på 1,8 pct. Sidstnævnte svarer til den forventede generelle prisudvikling på arbejdskraft i Danmark.

1.4. Jordbrug opdelt efter driftsform og størrelsesgrupper

Den uensartede udvikling i de forskellige produkt- og faktorpriser, der har fundet sted de senere år, og som forudses også at gøre sig gældende i 2012 og 2013, påvirker indtjeningen i de forskellige jordbrugstyper meget forskelligt. På den baggrund redegøres i dette afsnit for indtjeningen i udvalgte driftsformer, som primært baseres på de regnskaber, der danner grundlag for Danmarks Statistiks jordbrugsregnskabsstatistik i årene 2007-2011 samt egne fremskrivninger til 2012 og 2013.

Om de anvendte regnskabsoplysninger skal bemærkes, at alle produkttilknyttede driftstilskud, der består af tilskud til protein- og energiafgrøder, stivelseskartofler, handyr- og moderfårpræmier samt særlig miljøstøtte under enkeltbetalingen, indgår i resultatet *før* finansielle poster. Generelle driftstilskud, der primært består af den afkoblede enkeltbetaling, anses derimod for finansielle indtægter, hvorfor de alene indgår i resultatet *efter* finansielle poster.

Når det gælder jordbrugsbedrifternes indtjening – i modsætning til brugerfamiliens indkomstforhold – er det især interessant at se på større landbrug, da disse bedrifter er tilrettelagt efter at jordbruget skal sikre hovedindtjeningen for familien. Antallet af mellemstore landbrug falder kraftigt fra år til år, da de ikke er tilstrækkelig store til at udnytte de størrelsesøkonomiske fordele, der er skabt af den teknologiske og økonomiske udvikling. Antallet af deltidslandbrug er – i modsætning til antallet af de mellemstore – forblevet nogenlunde uændret gennem en årrække. Deltidsbrugene, der således ser ud til at kunne overleve bl.a. som fritidslandbrug, tegner sig imidlertid kun for en meget lille del af landbrugsproduktionen.

På denne baggrund er der i det følgende valgt at fokusere på plantebrug, malkekvægbrug, svinebrug, minkfarme og potteplantegartnerier med 2 helårsarbejdere og derover. For fuldstændighedens skyld er driftsresultatet for de respektive størrelsesgrupper dog også vist sidst i afsnittet.

Den opgjorte indtjening er baseret på gennemsnittet for de pågældende brugstyper og størrelsesgrupper. Inden for de respektive grupper er der imidlertid en betydelig spredning. For at afdække spredningen er der i bilagstabellerne gjort rede for jordbrugsbedrifternes indtjening for den bedste og dårligste tredjedel af brugene inden for hver gruppe. Inddelingen i hhv. den bedste og dårligste tredjedel af jordbrugene er baseret på forrentningen af jordbrugskapitalen i selveje. På grund af den anvendte fremskrivningsmetode belyses spredningen kun for de historiske år.

Plantebrug

Resultatet før finansielle poster for de store plantebrug forventes at vokse fra 1.209 t.kr. pr. bedrift i 2011 til 1.352 t.kr. i 2012, jf. tabel 1.6. Det svarer til en stigning på 12 pct. Det skyldes først og fremmest et større høstudbytte samt højere kornpriser. Prisstigningerne for roer er også store, men her trækker det lavere høstudbytte i modsat retning. Endvidere stiger bedriftsstørrelse som følge af den fortsatte strukturudvikling. Til sammen indebærer det, at bruttoudbyttet stiger med knap 9 pct.

Tabel 1.6. Hovedtal for plantebrug med 2 helårsarbejdere og derover, 1.000 kr. pr. bedrift

	2007	2008	2009	2010	2011	2012*	2013*
Bruttoudbytte ^{1,2)}	3.817	4.470	4.418	4.545	5.644	6.128	6.494
Produkttilknyttede direkte tilskud ³⁾	67	50	39	45	86	10	11
Driftsomkostninger ²⁾	3.281	3.641	3.743	4.050	4.522	4.786	5.057
Resultat før finansielle poster	603	879	713	539	1.209	1.352	1.447
Generelle driftstilskud	716	782	815	896	839	941	972
Forpagtningsafgift	628	628	670	825	726	764	806
Nettorenteudgifter ⁵⁾	643	1.478	827	983	1.080	882	897
Finansielle omkostninger, netto	555	1.324	682	912	968	705	730
Resultat efter finansielle poster	47	-445	32	-372	241	646	717
Likvidt resultat ⁵⁾	610	158	632	341	937	1.375	1.481
Produktionsbetinget nettokapitalafkast, kr. pr. ha	847	1.623	1.054	626	2.355	2.651	2.809
Forrentning af jordbrugskapital i selveje, pct.	0,9	1,7	0,7	0,4	1,8	2,2	2,3
- Bedste tredjedel, pct.	3,1	4,6	2,9	2,0	4,1	..	..
- Dårligste tredjedel, pct.	-2,6	-2,2	-1,8	-1,9	-0,4	..	..
Antal bedrifter	993	1.158	1.031	846	900	896	890
Jordbrugsareal, ultimo, ha	317	327	347	407	368	379	392
Heraf i selveje, ha	171	185	209	227	212	219	226
Antal helårsarbejdere pr. bedrift	3,41	3,47	3,59	3,62	3,50	3,50	3,51

1. Bruttoudbyttet er her defineret som værdien af produktionen i årets priser og omfatter således ikke nominelle kapitalgevinster (konjunkturgevinster) på lagerbeholdninger og besætninger.
  2. Bruttoudbyttet og driftsomkostningerne er inklusiv bedriftens interne forbrug af korn og grovfoder.
  3. Omfatter arealstøtte og husdyrpræmier samt anden direkte støtte. Disse produkttilknyttede tilskud er ikke indeholdt i ovenstående bruttoudbytte.
  4. Nettorenteudgifterne opgøres inkl. ekstraordinære tab fra finansielle instrumenter, herunder kurstab fra valutamån. Fra 2009 indgår alene realiseret tab. I fremskrivningsårene er der set bort fra evt. tab.
  5. Det likvide resultat opføres som resultatet efter finansielle poster + afskrivninger.
- Kilde: Egne beregninger baseret på Danmarks Statistik (a, b og c).

Driftsomkostningerne stiger med knap 6 pct., som skal ses i sammenhæng med stigningen i landbrugsarealet på 3 pct. pr. bedrift. Den beskedne stigning i driftsomkostningerne skal ses i sammenhæng med, at prisen på arbejdskraft kun forventes at stige med 1 pct. Brændstof- og kemikalier forventes at stige med 8 pct., hvorimod prisen på handelsgødning forventes at være faldet med 3 pct.

I 2013 forventes resultatet *før* finansielle poster at stige yderligere til 1.447 t.kr. under forudsætning af normal høst. Det svarer til en stigning på 7 pct. i forhold til 2012. Bruttoudbyttet forventes at stige med 6 pct. Det er til trods for et lavere høstudbytte for korn – under forudsætning af normal høst – som dog næsten opvejes af højere kornpriser. Rapshøsten forventes derimod at blive større. Det gælder ligeledes roehøsten, som samtidig vil kunne afsættes til en højere pris. Jordbrugsarealet forventes imidlertid også at stige. Stigningen i arealet, som er på godt 3 pct., er medvirkende til, at driftsomkostningerne forventes at stige med knap 6 pct. I denne stigning er indeholdt en stigning i prisen på arbejdskraft, brændstof og gødning på omkring 2 pct.

De finansielle omkostninger anslås at falde fra 968 t.kr. pr. bedrift i 2011 til 705 t.kr. i 2012 og at stige til 730 t.kr. pr. bedrift i 2013. Ændringen dækker over moderate stigninger i de generelle tilskud, der er en følge af afkoblingen af de produkttilknyttede tilskud samt det større areal, og forpagtningsafgiften, som stiger i takt med et større tilforpagtet areal. Nettorenteudgifterne falder derimod markant fra 2011 til 2012 for herefter at stige moderat fra 2012 til 2013. Reduktionen fra 2011 til 2012 skyldes overvejende et realiseret tab fra finansielle instrumenter i 2011. Renteniveauet incl. administrationsbidrag i 2012 forventes således at være uændret. Fra 2012 til 2013 forventes renteniveauet at falde marginalt; stigningen i nettorenteudgifterne skyldes således en større gæld i kraft af en øget gennemsnitlig bedriftsstørrelse.

Det forbedrede driftsresultat og de lavere finansielle omkostninger forventes at indebære, at resultatet *efter* finansielle omkostninger vil stige fra 241 t.kr. pr. bedrift i 2011 til 646 t.kr. i 2011 og yderligere til 717 t.kr. i 2013. Det skal dog i den sammenhæng pointeres, at der i prognoseårene ikke er kalkuleret med realiseret tab fra finansielle instrumenter.

De forbedrede prisrelationer i planteavl ses tydeligt i det produktionsbetingede nettokapitalafkast¹¹ pr. ha for både 2012 og 2013, jf. tabel 1.6. På tilsvarende vis er forrentningen af jordbrugskapitalen i selveje stigende.

Der er imidlertid betydelig spredning i resultatet blandt de store planteavlsbrug. Opdeles de store planteavlsbrug i 2011 i tre lige store grupper efter forrentningen af jordbrugskapitalen i selveje, har den bedste tredjedel en forrentning på 4,1 pct. og den

---

¹¹ Det produktionsbetingede nettokapitalafkast opgøres som resultatet *før* finansielle poster + ejendomsskatter ÷ arbejdsvederlag til brugerfamilien.

dårligste tredjedel en forrentning på $\pm 0,4$ pct. Grunden til de divergerende forrentningsprocenter er primært knyttet til forskelle i den økonomiske produktivitet¹², som udgør 1,16 i gennemsnit, 1,32 for den bedste tredjedel og 0,98 for den dårligste tredjedel. Der kan være flere grunde til disse forskelle, men det er karakteristisk, at jordtilliggendet og bruttoudbyttet pr. helårsarbejder er størst på den bedste tredjedel af bedrifterne, hvilket indikerer forskelle i de anvendte produktionsmetoder.

Nettorenteudgifterne er også lavere på den bedste tredjedel af bedrifterne, hvilket bidrager til, at resultatet *efter* finansielle poster divergerer endnu mere. Differencen i nettorenteudgifterne kan dog skyldes forskelle i etableringstidspunktet, idet det mindre jordtilliggende i selveje for den bedste tredjedel af brugene ikke kan forklare hele forskellen. Der henvises i øvrigt til tabel B1.1 i bilagstabellerne for en mere detaljeret opgørelse.

Malkekvalgbred – konventionelle og økologiske

Resultatet *før* finansielle poster for de konventionelle mælkeproducenter med 2 helårsarbejdere og derover forventes at falde fra 648 t.kr. pr. bedrift i 2011 til 350 t.kr. i 2012, jf. tabel 1.7. Bruttoudbyttet skønnes at stige i kraft af en større mælkeydelse og en større malkekobesætning, mens et skønnet fald i mælkeprisen trækker i den modsatte retning. Følgelig forventes bruttoudbyttet kun at stige med 4 pct. Driftsomkostningerne forventes derimod at stige med godt 9 pct., hvilket primært skyldes højere foderpriser (7 pct.) og øget malkekobesætning (5 pct.). Når driftsomkostninger ikke stiger yderligere, skal det ses i sammenhæng med en begrænset stigning i timelønsomkostningerne (1 pct.) samt den fortsatte forbedring af produktiviteten.

Fra 2012 til 2013 forventes resultatet *før* finansielle poster at stige til 584 t.kr. pr. bedrift. Det er her forventet at mælkeprisen vil stige med 4 pct., at malkekobesætningen øges med yderligere knap 5 pct., og at mælkeydelsen stiger yderligere med 0,9 pct., hvilket bidrager til at bruttoudbyttet stiger med godt 9 pct. Driftsomkostninger forventes derimod 'kun' at stige med 6 pct. til trods for udvidelsen af malkekobesætningen, og skønt foderpriserne er anslået til at stige med 9 pct. timelønsomkostningerne med 2 pct. Den fortsatte forbedring af produktiviteten bidrager imidlertid til at nedbringe omkostningerne.

---

¹² Den økonomiske produktivitet udtrykker forholdet mellem bruttoudbyttet og de samlede produktionsomkostninger, herunder vederlag til brugerfamilien. Er forholdet større end 1, er der således et overskud, hvorimod der ikke er dækning for omkostningerne, hvis forholdet er mindre end 1.

Tabel 1.7. Hovedtal for konventionelle malkekvægbedrifter med 2 helårsarbejdere og derover, 1.000 kr. pr. bedrift

	2007	2008	2009	2010	2011	2012*	2013*
Bruttoudbytte ^{1,2)}	4.254	5.493	5.057	5.786	6.338	6.586	7.208
Direkte produkttilknyttede tilskud ³⁾	12	13	15	19	17	8	8
Driftsomkostninger ²⁾	3.803	4.763	5.063	5.288	5.707	6.243	6.633
Resultat før finansielle poster	463	743	9	516	648	350	584
Generelle driftstilskud	513	546	586	578	526	552	576
Forpagtningsafgift	190	202	207	223	201	217	234
Nettorenteudgifter ⁴⁾	699	1.555	1.150	1.210	966	918	945
Finansielle omkostninger, netto	376	1.211	770	855	640	582	603
Resultat efter finansielle poster	87	-468	-761	-339	7	-232	-19
Likvidt resultat ⁵⁾	557	91	-104	360	692	497	758
Produktionsbetinget nettokapitalafkast, kr. pr. ha.	-39	1.914	-2.726	326	1.182	-827	610
Forrentning af jordbrugskapital i selveje, pct.	1,3	2,5	-0,3	1,0	1,4	0,5	1,2
- Bedste tredjedel, pct.	3,2	5,0	1,3	2,8	3,3	..	..
- Dårligste tredjedel, pct.	-1,2	-0,6	-2,5	-1,0	-0,5	..	..
Antal bedrifter	2.854	2.706	2.431	2.362	2.133	2.077	1.981
Jordbrugsareal, ultimo, ha	140	151	168	170	150	156	163
Heraf i selveje, ha	101	112	125	123	111	115	120
Antal malkekøer, ultimo	143	159	180	183	182	191	200
Antal helårsarbejdere pr. bedrift	3,16	3,34	3,56	3,52	3,44	3,51	3,59

Anm. Noter og kilde, se tabel 1.6.

De finansielle omkostninger forventes at falde fra 640 t.kr. pr. bedrift i 2011 til 582 t.kr. i 2012 og forventes at stige til 603 t.kr. pr. bedrift i 2013. De største ændringer er knyttet til nettorenteudgifterne, som falder fra 966 t.kr. i 2011 til 918 t.kr. i 2012, hvorefter de stiger til 945 t.kr. i 2013. Reduktionen fra 2011 til 2012 skyldes primært – ligesom for plantebrugene – et realiseret tab fra finansielle instrumenter i 2011, som ikke er indeholdt i prognoseårene. Renteniveauet inkl. administrationsbidrag forventes således at være uændret i 2012, og renteudgifterne i 2012 forventes således at stige lidt i kraft af en større gennemsnitlig bedriftsstørrelse med heraf følgende større gæld. I 2013 forventes gælden også at øges i kraft af bedriftsudvidelsen, men her forventes renteniveauet samtidig at falde lidt med en heraf følgende mindre stigning i renteomkostningerne.

Resultatet *efter* finansielle poster forventes herved at falde fra 7 t.kr. pr. bedrift i 2011 til ÷232 t.kr. i 2012. I 2013 forventes det negative resultat mindsket til ÷19 t.kr. pr. bedrift eller nogenlunde svarende til niveauet i 2011. Da der i 2011 også var indeholdt et realiseret tab fra finansielle poster, er reduktionen i virkeligheden noget lavere end i 2011.

Også for de store konventionelle malkekvægbrug er der en stor variation blandt brugene. Den bedste tredjedel af brugene i 2011 kunne således forrente jordbrugskapitalen i selveje med 3,3 pct., hvilket skal holdes op imod et gennemsnit på 1,4 pct. For den dårligste tredjedel var forrentningen derimod negativ ($\pm 0,5$ pct.). Denne forskel er også afspejlet i den økonomiske produktivitet, dvs. forholdet mellem bruttoudbyttet og produktionsomkostningerne, som udgjorde 1,03 i gennemsnit, 1,12 for den bedste tredjedel af brugene og 0,93 for den dårligste tredjedel af brugene. Blandt de konventionelle malkekvægsbedrifter er der også karakteristiske forskelle. Den bedste tredjedel af brugene har flere malkekøer pr. brug, større bruttoudbytte pr. helårsarbejder og lavere foderomkostninger pr. malkeko. Det modsatte gør sig gældende for den dårligste tredjedel af brugene.

Nettorenteudgifterne er også lavere på den bedste tredjedel af bedrifterne, hvilket bidrager til, at forskellen i resultatet *efter* finansielle poster bliver endnu større end forrentningen giver udtryk for. Alt andet lige burde nettorenteudgifterne således være lidt større på den bedste tredjedel af bedrifterne for at matche størrelsesforskellen. Der henvises i øvrigt til tabel B1.2 i bilagstabellerne for en mere detaljeret opgørelse.

Det forventede resultatet *før* finansielle poster for de store økologiske malkekvægsbedrifter følger i stor udstrækning den sammen udvikling som de tilsvarende konventionelle brug, jf. tabel 1.8. Der er imidlertid variationer, idet mælkeproduktionen 'kun' tegner sig for to tredjedele af bruttoudbyttet. Endvidere er prisudviklingen på mælk ikke helt parallel, idet de økologiske producenter har fået nedsat økologitillægget som følge af mejeriernes vanskeligheder med at afsætte den økologiske mælk.

De finansielle omkostninger på de økologiske bedrifter falder fra 2011 til 2012 og stiger fra 2012 til 2013 parallelt med de konventionelle brug. Igen gælder det, at reduktionen fra 2011 til 2012 dækker over, at der er indeholdt et realiseret tab fra finansielle instrumenter i 2011, som ikke forventes at optræde i prognoseårene.

De generelle driftstilskud er imidlertid væsentligt større på de økologiske brug. Det skyldes primært et større areal på de økologiske brug. Det større jordtilliggende er tilvejebragt ved tilforpagtning. Følgelig er omkostningerne til forpagtningsafgift også væsentligt større på de økologiske brug. Nettorenteudgifterne på de økologiske brug er derimod noget lavere end på de konventionelle brug, hvoraf en del af forklaringen skal tilskrives den mindre besætning på de økologiske brug.

Tabel 1.8. Hovedtal for økologiske malkekvægsbedrifter med 2 helårsarbejdere og derover, 1.000 kr. pr. bedrift

	2007	2008	2009	2010	2011	2012*	2013*
Bruttoudbytte ^{1,2)}	4.302	5.403	4.836	5.669	6.532	6.893	7.382
Direkte produkttilknyttede tilskud ³⁾	3	4	6	10	36	35	36
Driftsomkostninger ²⁾	3.746	4.747	4.815	5.147	5.823	6.388	6.786
Resultat før finansielle poster	559	660	27	532	744	540	632
Generelle driftstilskud	651	703	772	813	798	832	870
Forpagtningsafgift	242	293	303	440	391	418	448
Nettorenteudgifter ⁴⁾	695	1.358	1.005	987	926	877	903
Finansielle omkostninger, netto	286	948	535	613	519	464	481
Resultat efter finansielle poster	273	-288	-508	-82	225	76	151
Likvidt resultat ⁵⁾	745	262	101	558	991	896	1.033
Produktionsbetinget nettokapitalafkast, kr. pr. ha.	492	1.306	-2.086	307	1.263	284	618
Forrentning af jordbrugskapital i selveje, pct.	2,1	2,6	0,1	1,2	1,8	1,2	1,4
- Bedste tredjedel, pct.	4,1	4,9	1,6	2,8	3,4	..	..
- Dårligste tredjedel, pct.	-0,4	-0,7	-2,0	-1,7	-0,1	..	..
Antal bedrifter	381	346	322	319	292	288	278
Jordbrugsareal, ultimo, ha	161	180	195	217	222	232	243
Heraf i selveje, ha	107	115	129	126	136	142	148
Antal malkekøer, ultimo	139	148	155	161	170	179	188
Antal helårsarbejdere pr. bedrift	3,21	3,28	3,42	3,64	3,88	3,96	4,06

Anm. Noter og kilde, se tabel 1.6.

De lavere finansielle omkostninger medfører, at resultatet *efter* finansielle poster er højere på de økologiske bedrifter. Forrentningen af jordbrugskapitalen i selveje på de økologiske brug er også en tand højere.

Blandt de store økologiske malkekvægbedrifter er der også en betydelig variation. Den bedste tredjedel – målt på forrentningen af jordbrugskapitalen i selveje – opnåede således en forrentning på 3,4 pct., hvorimod den ringeste tredjedel havde en negativ forrentning. På tilsvarende vis udgjorde den økonomiske produktivitet 1,13 på den bedste tredjedel af brugene, 0,95 på den ringeste tredjedel af brugene og 1,04 i gennemsnit. Værdierne er næsten identiske med de store konventionelle brug, og det er også de samme karakteristika, som gælder for den bedste tredjedel af de økologiske brug: Større kobestand, højere bruttoudbytte pr. helårsarbejder og lavere foderomkostninger pr. malkeko. Og igen gør det modsatte sig gældende for den dårligste tredjedel af brugene.

Nettorenteudgifterne er derimod uforholdsvist store på den bedste tredjedel af de økologiske malkekvægbrug og relativt lavere på den dårligste tredjedel af brugene. Det indebærer, at forskellene i resultatet *efter* finansielle poster er mindre end forskellene

i forrentningsprocenten indikerer. For mere detaljerede information henvises i øvrigt til tabel B1.3 i bilagstabellerne.

Svinebrug

Resultat *før* finansielle poster på svinebrug med 2 helårsarbejder og derover forventes at øges fra 832 t.kr. pr. bedrift i 2011 til 1.569 t.kr. pr. bedrift i 2012, jf. tabel 1.9. Det svarer næsten til en fordobling. I stigningen er indregnet, at jordtilliggendet og svinebesætningen på bedrifterne gennemsnitligt øges med hhv. 4 og 5 pct. med heraf følgende stordriftsfordele. Den væsentligste årsag til stigningen er en forventning om knap 10 pct. højere svinepriser. Hertil skal lægges en større kornhøst til en højere værdi. Når stigningen i resultatet ikke bliver større, skyldes det, at foderomkostningerne, som også rummer den interne omsætning af korn, samtidig forventes at stige med knap 9 pct. Det er her især prisstigningen på sojaskrå (knap 15 pct.), som trækker foderomkostningerne op.

Tabel 1.9. Hovedtal for svinebedrifter med 2 helårsarbejdere og derover, 1.000 kr. pr. bedrift

	2007	2008	2009	2010	2011	2012*	2013*
Bruttoudbytte ^{1,2)}	6.457	8.041	7.939	8.648	10.269	12.001	14.292
Direkte produkttilknyttede tilskud ³⁾	9	5	7	4	4	1	1
Driftsomkostninger ²⁾	6.432	8.211	7.531	7.853	9.441	10.440	11.684
Resultat før finansielle poster	35	-165	415	800	832	1.562	2.610
Generelle driftstilskud	412	485	486	478	479	501	523
Forpagtningsafgift	311	422	415	412	394	420	449
Nettorenteudgifter ⁴⁾	942	2.259	1.479	1.429	1.225	1.120	1.150
Finansielle omkostninger netto	840	2.196	1.407	1.363	1.139	1.038	1.077
Resultat efter finansielle poster	-806	-2.361	-993	-563	-307	524	1.533
Likvidt resultat ⁵⁾	34	-1.368	-171	308	646	1.539	2.621
Produktionsbetinget nettokapitalafkast, kr. pr. ha	-1.880	-2.518	163	1.912	2.011	5.159	9.402
Forrentning af jordbrugskapital i selveje, pct.	-1,0	-1,6	0,1	0,9	1,1	2,7	4,7
- Bedste tredjedel, pct.	1,6	1,6	2,0	3,0	3,0	..	..
- Dårligste tredjedel, pct.	-5,3	-6,6	-2,9	-1,8	-2,0	..	..
Antal bedrifter	2.864	2.583	2.411	2.438	2.217	2.069	1.957
Jordbrugsareal, ultimo, ha	183	214	220	219	217	226	235
Heraf i selveje, ha	125	144	150	153	153	159	166
Antal svin, ultimo	3.949	4.261	4.477	4.786	5.075	5.330	5.628
Antal helårsarbejdere pr. bedrift	4,15	4,54	4,64	4,65	4,71	4,82	4,97

Anm. Noter og kilde, se tabel 1.6.

I 2013 forventes resultatet *før* finansielle poster at stige til 2.610 t.kr. pr. bedrift. I denne stigning er det indkalkuleret, at jordtilliggendet og svinebesætningen på bedrifterne gennemsnitligt øges med yderligere hhv. 4 og 6 pct. Igen er det en skønnet stig-

ning i svinepriserne (knap 7 pct.), som er den væsentligste årsag til det gunstige resultat. Kornhøsten bidrager også i kraft af højere priser, men denne gang med et forventet lavere høstudbytte. I modsat retning trækker prisstigninger på foder, som forventes at stige med 10 pct. Det kan imidlertid være en overvurdering alt afhængig af sojahøsten i Sydamerika i starten af 2013.

De finansielle omkostninger for svinebrugene er – som for planteavls- og malkekvægbrugene – præget af stigende driftstilskud i kraft af et større areal. På lignende vis stiger forpagtningsafgiften også i kraft af et større tilforpagtet areal samt en forventet stigning i forpagtningsafgiften på 2 pct.

Nettorenteudgifterne forventes at stige som følge af en større gæld ved den øgede bedriftsstørrelse. Stigningen forventes at være mindst fra 2012 til 2013 i kraft af et lidt lavere renteniveau. Når der alligevel optræder et fald i nettorenteudgifterne fra 2011 til 2012, skyldes det, at der også for svinebrugene i 2011 optræder realiserede tab på finansielle instrumenter, som ikke er indeholdt i prognoseårene.

Det forbedrede resultat *for* finansielle poster i 2012 indebærer, at der efter flere års successive negative driftsresultater er udsigt til et positivt resultat efter finansielle poster på 524 t.kr. I 2013 forventes det øget til 1.533 t.kr.

Variationen inden for svinebrugene er også betragtelig. I den bedste tredjedel af brugene udgjorde forrentningen af jordbrugskapitalen i selveje 3,0 pct. i 2012, hvorimod forrentningen i den dårligste tredjedel udgjorde ÷2,0 pct., og gennemsnittet udgjorde 1,1 pct. For svinebrugene gælder det også, at den økonomiske produktivitet falder fra 1,14 for den bedste tredjedel af brugene til 0,93 for den dårligste tredjedel, hvorimod gennemsnittet udgør 1,04. Det er endvidere karakteristisk for den bedste tredjedel af brugene, at svinebesætningen og jordtilliggendet pr. bedrift er større, bruttoudbyttet pr. helårsarbejder er større, og foderomkostningernes andel af bruttoudbyttet er mindre. Det modsatte gør sig gældende for den dårligste tredjedel af brugene. Ved vurdering af de pågældende karakteristika, skal det dog tages i betragtning, at der ikke er sondret mellem sobesætninger, slagtesvinbesætninger og integreret produktion.

Nettorenteudgifterne er derimod væsentlig større på den bedste tredjedel af brugene, men de er mindre målt i forhold til jordbrugskapitalen i selveje. Dvs. at nettorenteudgifterne bidrager ikke til at sætte det mere gunstige resultat over styr for den bedste tredjedel af brugene. For mere detaljerede information henvises i øvrigt til tabel B1.4 i bilagstabellerne.

Minkfarme

Bruttoudbyttet på de store minkfarme forventes at stige fra 6.942 t.kr. pr. minkfarm i 2011 til 8.986 t.kr. i 2012. Det skyldes først og fremmest højere skindpriser (25 pct.), men produktionen af skind forventes samtidig at stige, idet antallet af avlstæver pr. farm skønnes at stige med godt 5 pct. Omkring skindpriserne skal det bemærkes, at bruttoudbyttet er opgjort på grundlag af årets produktion af skind og årets gennemsnitlige priser. I sektoropgørelsen er produktionsværdien derimod opgjort på grundlag af de gennemsnitlige priser, der er opnået ved salget af de producerede skind. Dvs. på baggrund af de gennemsnitlige skindpriser, der kunne opnås på december-auktionen i Glostrup og på de fire auktioner i det efterfølgende år.

Driftsomkostningerne forventes imidlertid også at stige. Det skyldes især minkfoderpriserne, som er anslået til at stige med 22 pct. Prisudviklingen på arbejdskraft forventes derimod at være beskeden (1 pct.). Resultatet *før* finansielle poster forventes derved at stige fra 2.507 t.kr. pr. minkfarm i 2011 til 3.925 t.kr. i 2012, jf. tabel 1.10.

Tabel 1.10. Hovedtal for minkfarme med 2 helårsarbejdere og derover, 1.000 kr. pr. bedrift

	2007	2008	2009	2010	2011	2012*	2013*
Bruttoudbytte ^{1,2)}	3.743	4.639	3.951	6.095	6.942	8.986	9.416
Direkte produkttilknyttede tilskud ³⁾	4	4	6	4	13	5	5
Driftsomkostninger ²⁾	3.115	3.813	3.547	3.972	4.448	5.066	5.586
Resultat før finansielle poster	632	831	410	2.127	2.507	3.925	3.836
Generelle driftstilskud	99	130	134	142	186	198	204
Forpagtningsafgift	75	90	72	85	82	86	90
Nettorenteudgifter ⁴⁾	223	612	417	392	406	354	359
Finansielle omkostninger, netto	200	572	355	335	302	242	245
Resultat efter finansielle poster	432	259	55	1.792	2.204	3.683	3.591
Likvidt resultat ⁵⁾	901	798	495	2.268	2.746	4.256	4.198
Produktionsbetinget nettokapitalafkast, kr. pr. ha	5.883	8.388	-189	28.363	29.107	47.208	44.315
Forrentning af jordbrugskapital i selveje, pct.	2,2	3,4	0,2	10,0	11,9	19,8	18,5
- Bedste tredjedel, pct.	7,4	7,9	2,8	20,3	20,8	..	..
- Dårligste tredjedel, pct.	-4,6	-2,1	-4,2	4,3	5,7	..	..
Antal bedrifter	533	447	430	602	634	632	630
Jordbrugsareal, ultimo, ha	41	54	58	61	72	75	77
Heraf i selveje, ha	31	41	47	48	55	57	59
Antal avlstæver, ultimo	3.970	4.011	4.023	4.074	4.367	4.603	4.842
Antal helårsarbejdere pr. bedrift	3,62	3,68	3,55	3,58	3,76	3,81	3,85

Anm. Noter og kilde, se tabel 1.6.

I 2013 forventes resultatet *før* finansielle poster at falde til 3.386 t.kr. pr. bedrift, samtidig med at farmstørrelsen – og dermed produktionen af skind – stiger med yderligere 5 pct. Reduktionen i resultatet skyldes primært en forventning om uændrede skind-

priser i 2013, samtidig med at minkfoderpriserne skønnes at stige med knap 13 pct. Det skal her nævnes, at uændrede skindpriser er et meget usikkert skøn. De senere års gisninger om, at minkskind har nået prisloftet, har således vist sig ikke at holde stik; i stedet har skindpriserne slået rekord efter rekord.

Jordbrugsarealet på minkfarmene er meget lille, og følgelig er både driftstilskuddet og forpagtningsafgiften af begrænset størrelse. Nettorenteudgifterne er også væsentligt lavere end på andre husdyrbrug. En del af forklaringen er, at kapitalkravet er relativt mindre end på de øvrige husdyrbrug. Hertil kommer, at en væsentlig mindre del af jordbrugskapitalen er bundet i jord og bygninger, som udgør sikkerhedsgrundlaget for realkreditlån. Ved etableringen er der derfor behov for en relativ større egenkapital.

Udviklingen i nettorenteudgifterne følger derimod de øvrige husdyrbrug – en reduktion fra 2011 til 2012 og en stigning fra 2012 til 2013. Den førstnævnte reduktion er grundet i et realiseret tab på finansielle instrumenter, og stigningen fra 2012 til 2013 er en følge af øget gæld som følge af stigningen i farmstørrelsen.

Resultatet *efter* finansielle poster stiger herved markant fra 2011 til 2012 i kraft af stigningen i minkpriserne og falder med nogen få procent fra 2012 til 2013 under forudsætning af uændrede skindpriser.

Forrentningen af jordbrugskapitalen i selveje er markant højere end i de øvrige driftsformer uanset år. Men også blandt minfarmene er der en væsentlig spredning. På den bedste tredjedel af farmene udgjorde forrentningen af jordbrugskapitalen i selveje i 2011 således 20,8 pct., hvorimod forrentningen 'kun' udgjorde 5,7 for den dårligste tredjedel af farmene. Der er tilsvarende en forskel i den økonomiske produktivitet, som spænder fra 1,58 for den bedste tredjedel af farmene til 1,23 for den dårligste tredjedel. Gennemsnittet udgør 1,42. Det er karakteristisk for den bedste tredjedel af farmene, at de har flere avlstæver pr. farm, større bruttoudbytte pr. helårsarbejder og lavere foderomkostninger pr. avlstæve. For den dårligste tredjedel af farmene gør det modsatte sig gældende.

Nettorenteudgifterne er også væsentlig lavere på den bedste tredjedel af farmene, men det skyldes alene et mindre jordtilliggende. Måles nettorenteudgifterne i forholdet til jordbrugskapitalen i selveje, er nettorenteudgifterne således relativt højere. Det indebærer, at forskellene i farmenes resultat *efter* finansielle poster er mindre end produktionsresultatet umiddelbart giver udtryk for. For mere detaljerede information henvises i øvrigt til tabel B1.5 i bilagstabellerne.

Potteplantegartnerier

De store potteplantegartneriers resultat *før* finansielle poster forventes at falde fra 1.109 t.kr. pr. gartneri i 2011 til 1.008 t.kr. i 2012, jf. tabel 1.11. Reduktionen dækker over et øget bruttoudbytte og en endnu større stigning i driftsomkostningerne. Stigningen i bruttoudbyttet er alene baseret på en større produktion, da væksthusharealet i gennemsnit skønnes at stige med 1 pct. Den gennemsnitlige pris på potteplanter forventes således at være uændret i forhold til 2011.

Tabel 1.11. Hovedtal for potteplantegartnerier med 2 helårsarbejdere og der over, 1.000 kr. pr. bedrift

	2007	2008	2009	2010	2011	2012*	2013*
Bruttoudbytte ^{1,2)}	8.594	9.432	10.800	9.566	10.958	11.092	11.176
Direkte produkttilknyttede tilskud ³⁾	0	0	0	0	0	0	0
Driftsomkostninger ²⁾	7.966	8.623	9.976	8.597	9.849	10.084	10.295
Resultat før finansielle poster	628	809	824	969	1.109	1.008	881
Generelle driftstilskud	23	103	82	70	77	77	77
Forpagtningsafgift	193	139	174	161	232	238	244
Nettorenteudgifter ⁴⁾	319	406	457	370	341	314	312
Finansielle omkostninger netto	489	443	549	460	497	475	479
Resultat efter finansielle poster	139	367	275	509	612	533	402
Likvidt resultat ⁵⁾	817	1.078	1.084	1.143	1.268	1.204	1.090
Prod. betinget nettokapitalafkast, kr. pr. 1.000 m ²	3.152	31.337	28.585	41.785	47.006	38.048	27.465
Forrentning af jordbrugskapital i selveje, pct.	-1,5	3,3	2,3	4,0	4,5	3,5	2,0
- Bedste tredjedel, pct.	10,1	9,5	7,7	9,1	10,8	..	..
- Dårligste tredjedel, pct.	-19,6	-16,7	-13,6	-13,1	-15,7	..	..
Antal bedrifter	251	262	221	272	237	236	234
Væksthushareal, ultimo, m ²	12.199	11.991	13.310	11.785	13.131	13.285	13.438
Heraf i selveje, m ²	8.299	9.747	9.966	9.424	9.921	10.052	10.184
Antal helårsarbejdere pr. bedrift	10,93	11,92	12,56	10,71	11,45	11,17	10,90

Anm. Noter og kilde, se tabel 1.6.

Driftsomkostningerne stiger også i kraft af ekspansionen, som dog i nogen udstrækning forventes imødegået af en øget produktivitet. Forbruget af arbejdskraft, som er den største omkostningspost hos potteplantegartnerierne, forventes således at falde med godt 2 pct., samtidig med at prisen på arbejdskraft er anslået til at stige med 1 pct. Udsæd og plantemateriale, som er den anden største omkostningspost, er anslået til at stige med knap 4 pct., og energiomkostningerne forventes at stige med knap 6 pct. Prisen på salgsemballage, vækstmedier samt potter og vækstbeholdere forventes derimod 'kun' at stige med 2 pct.

I 2013 forventes resultatet *før* finansielle poster at falde yderligere til 881 t.kr. pr. gartneri. Igen dækker reduktionen over et lidt større bruttoudbytte, som alene er forår-

saget af en udvidelse af væksthusharealet med 1 pct., og en større stigning i driftsomkostningerne. Sidstnævnte stigning er overvejende prisrelateret, idet det forventes, at udsæd og plantemateriale vil stige med knap 4 pct., energiomkostningerne med godt 2 pct. og en prisstigning på 2 pct. for de fleste andre væsentlige faktorer. Der er imidlertid også kalkuleret med en fortsat stigning i produktiviteten. Eksempelvis er en forventet prisstigning på arbejdskraft på knap 2 pct. neutraliseret af en reduktion i arbejdskraftsforbruget på godt 2 pct.

De generelle driftstilskud, som primært omfatter erhvervsudviklingsstøtte fra Landdistriktsmidlerne, er beskedne. Tilsvarende gælder forpagtningsafgifterne, da omkring tre fjerdedele af væksthusharealet er i selveje. Faldet i nettorenteudgifterne fra 2011 til 2012 dækker over et realiseret tab fra finansielle instrumenter, som ikke er indeholdt i prognoseårene. Reelt forventes nettorenteudgifterne at stige lidt i kraft af arealudvidelsen. I 2013 er der derimod et lille fald i nettorenteudgifterne, idet der forventes et lidt lavere renteniveau, som mere end opvejer stigningen i gælden ved den fortsatte arealudvidelse.

Det forventede ringere resultat i produktionen kommer også til udtryk i resultat *efter* finansielle poster, som reduceres til 533 t.kr. i 2012 og til 402 t.kr. i 2013. En tilsvarende forringelse af spejles i forrentningen.

For de store potteplantegartnerier er der imidlertid også en betydelig variation. Den bedste tredjedel af gartnerierne havde således en forrentning af jordbrugskapitalen i selveje på 10,8 pct. i 2011, hvorimod forrentningen udgjorde $\div 15,7$ pct. på den dårligste tredjedel. Forskellen er også afspejlet i den økonomiske produktivitet, som udgjorde 1,12 på den bedste tredjedel af gartnerierne og 0,83 på den dårligste tredjedel, hvorimod gennemsnittet udgjorde 1,06. Den bedste tredjedel af gartnerierne er karakteriseret ved at have et meget større væksthushareal samt et større bruttoudbytte pr. helårsarbejdere. For den dårligste tredjedel gælder det modsatte.

Nettorenteudgifterne er imidlertid også væsentlig større på den bedste tredjedel af gartnerierne. Det gælder ligeledes målt i forhold til jordbrugskapitalen i selveje. Her ved indsnævres forskellene i gartneriernes resultat *efter* finansielle poster. For mere detaljerede information henvises i øvrigt til tabel B1.6 i bilagstabellerne.

Størrelsesgrupper

Det gennemsnitlige resultat *før* finansielle poster for samtlige jordbrugsbedrifter forventes at stige fra 245 t.kr. pr. bedrift i 2011 til 348 t.kr. i 2012. Stigningen skyldes

især en øget produktivitet i kraft af en god høst. Prisstigninger bidrager imidlertid også lidt; den gennemsnitlige afregningspris forventes således at stige med 4,3 pct., hvorimod den gennemsnitlige pris på de indeholdte driftsomkostninger forventes at stige med 3,7 pct. Endelige bidrager en øget produktionsvolumen (4,4 pct.) til det mere gunstige resultat.

I 2012 forventes det gennemsnitlige resultat *før* finansielle poster at stige til 434 t.kr. pr. bedrift under forudsætning af en normal høst. Den normale høst indebærer, at stigningen i produktiviteten vil være mindre. Stigningen er derfor domineret af en forventet prisstigning på landbrugsprodukter på 6,1 pct., som mere end opvejer en forventet prisstigning på de indeholdte driftsomkostninger på 3,0 pct. Desuden er det forbedrede resultat baseret på en forventet stigning i produktionen på 3,4 pct. pr. bedrift.

De generelle tilskud forventes at stige i alle årene i kraft af et større areal pr. bedrift. På tilsvarende vis forventes forpagtningsafgiften at stige i kraft af et større tilforpagtet areal pr. bedrift samt en forventet stigning i forpagtningsafgiften på 2 pct.

Nettorenteudgifterne forventes at stige i 2012 og i lidt mindre grad i 2013 i kraft af de større bedrifter, som giver anledning til en større gæld. Det skal dog ses i sammenhæng med, at renteniveauet inkl. administrationsbidrag forventes at være uændret i 2011 og 2012 og kun en tand mindre i 2013. Reduktionen i nettorenteudgifterne fra 2011 til 2012 skyldes derimod alene et realiseret tab fra finansielle instrumenter, som ikke er indeholdt i prognoseårene.

Resultatet *efter* finansielle poster forventes herved at stige fra 33 t.kr. pr. bedrift i 2011 til 175 t.kr. i 2012 og yderligere til 258 t.kr. pr. bedrift i 2013, jf. tabel 1.12. I de sidste tre år er resultat *efter* finansielle poster positivt, men først i 2013 er beløbet tilstrækkeligt til at dække brugerfamiliens arbejdsindsats.

Det gennemsnitlige resultat *før* finansielle poster på deltidsbrugene, de mellemstore og store brug er i vidt omfang bestemt af forskelle i produktionsvolumen og produktions sammensætningen. Stigende eller faldende mælke-, svine- og kornpriser påvirker således principielt alle størrelsesgrupper, ligesom stigende eller faldende priser på brændstof, foder, handelsgødning, arbejdskraft osv. berører alle grupper. Der vil dog være en tendens til, at de store brug i kraft af produktionsvolumen i større omfang kan opnå bedre afregningspriser og lavere indkøbspriser. Endvidere vil enhedsomkostningerne sædvanligvis falde med bedriftsstørrelsen som følge af de størrelsesøkonomiske fordele.

Tabel 1.12. Hovedtal for jordbrug fordelt på størrelsesgrupper, 1.000 kr. pr. be-drift

	2007	2008	2009	2010	2011	2012*	2013*
Alle brug							
Antal bedrifter	36.683	35.954	33.596	33.486	32.482	31.321	30.201
Bruttoudbytte ^{1,2)}	1.654	1.935	1.815	2.038	2.327	2.605	2.860
Direkte produkttilknyttede tilskud ³⁾	10	10	11	10	14	5	5
Driftsomkostninger ²⁾	1.576	1.829	1.806	1.881	2.096	2.262	2.432
Generelle driftstilskud	194	206	210	208	208	222	229
Forpagtningsafgift	88	100	102	105	101	107	113
Nettorenteudgifter ⁴⁾	267	504	366	365	319	287	290
Resultat efter finansielle poster	-73	-282	-238	-96	33	175	258
Forrentning af jordbrugskapital i selveje, pct.	-0,5	-0,2	-0,8	0,1	0,7	1,4	1,9
- Bedste tredjedel, pct.	1,7	2,5	0,8	2,0	2,6	..	..
- Dårligste tredjedel, pct.	-6,6	-6,5	-6,0	-5,8	-5,3	..	..
Deltidsbrug (under 1 helårsarbejder)							
Antal bedrifter	21.335	21.236	19.858	20.175	19.939	19.307	18.649
Bruttoudbytte ^{1,2)}	265	300	250	306	367	423	441
Direkte produkttilknyttede tilskud ³⁾	5	4	4	4	4	2	2
Driftsomkostninger ²⁾	312	335	361	385	412	437	460
Generelle driftstilskud	75	78	76	81	88	92	93
Forpagtningsafgift	12	15	14	14	17	18	18
Nettorenteudgifter ⁴⁾	84	103	90	101	87	79	78
Resultat efter finansielle poster	-63	-72	-134	-109	-56	-17	-20
Forrentning af jordbrugskapital i selveje, pct.	-2,5	-2,2	-3,0	-2,4	-1,8	-1,3	-1,4
- Bedste tredjedel, pct.	-0,2	0,3	-0,9	-0,3	0,5	..	..
- Dårligste tredjedel, pct.	-7,4	-7,4	-7,1	-6,7	-6,2	..	..
Mellemstore brug (1-2 helårsarbejdere)							
Antal bedrifter	6.667	6.466	6.182	5.718	5.290	5.000	4.786
Bruttoudbytte ^{1,2)}	1.570	1.734	1.576	1.790	2.250	2.508	2.657
Direkte produkttilknyttede tilskud ³⁾	12	15	17	16	22	8	9
Driftsomkostninger ²⁾	1.432	1.589	1.534	1.627	1.952	2.081	2.196
Generelle driftstilskud	240	236	242	249	262	282	291
Forpagtningsafgift	90	90	96	108	109	115	121
Nettorenteudgifter ⁴⁾	269	411	357	310	317	281	280
Resultat efter finansielle poster	30	-104	-153	11	155	322	361
Forrentning af jordbrugskapital i selveje, pct.	-0,3	-0,4	-1,0	-0,4	0,6	1,3	1,4
- Bedste tredjedel, pct.	2,2	2,5	1,0	1,9	3,1	..	..
- Dårligste tredjedel, pct.	-4,4	-5,1	-4,9	-3,8	-2,9	..	..
Store brug (mindst 2 helårsarbejdere)							
Antal bedrifter	8.681	8.252	7.556	7.593	7.254	7.013	6.766
Bruttoudbytte ^{1,2)}	5.132	6.298	6.124	6.823	7.769	8.680	9.671
Direkte produkttilknyttede tilskud ³⁾	22	24	24	21	33	12	12
Driftsomkostninger ²⁾	4.794	5.862	5.826	6.048	6.829	7.417	8.034
Generelle driftstilskud	452	514	535	514	497	536	557
Forpagtningsafgift	273	327	338	345	326	347	371
Nettorenteudgifter ⁴⁾	714	1.611	1.101	1.108	957	865	882
Resultat efter finansielle poster	-176	-963	-581	-143	187	599	953
Forrentning af jordbrugskapital i selveje, pct.	0,3	0,7	0,1	1,4	1,9	2,8	3,6
- Bedste tredjedel, pct.	3,3	4,7	2,2	4,5	5,3	..	..
- Dårligste tredjedel, pct.	-3,6	-3,9	-2,9	-1,6	-1,1	..	..

Anm. Noter og kilde, se tabel 1.6.

Deltidsbrugene driftsresultat *før* finansielle poster er primært bestemt af indtjeningsforholdene for korn, idet de tegner sig for en forsvindende del af den animalske produktion. Og da kornhøsten i 2012 var større end normal og skønnes at give anledning til højere priser, forventes det at give et stort løft i resultatet *før* finansielle poster. Resultatet forventes imidlertid fortsat at være negativt i kraft af høje enhedsomkostninger. I 2013, hvor der er kalkuleret med en normal høst, falder resultatet igen lidt, men fra et væsentligt højere niveau.

De mellemstore brug, dvs. brug med en produktion svarende til 1-2 fuldtidsbeskæftigede, beslaglagde 21 pct. af landbrugsarealet i 2011 og stod for 14 pct. af malkekobestanden og 11 pct. af svinebestanden. De mellemstore brugs resultat *før* finansielle poster er derfor fortsat domineret af kornproduktionen, men er i forhold til deltidsbrugene i større omfang præget af den animalske produktions prisrelationer. Det indebærer, at især kornproduktion må forventes at bidrage til et forbedret resultat *før* finansielle poster i 2012. I 2013 er resultatet fortsat præget af gunstige prisrelationer, men et lavere høstudbytte trækker i den modsatte retning. Resultatet *før* finansielle poster er i øvrigt positivt i alle årene, idet enhedsomkostningerne er lavere end på deltidsbrugene.

De store brug tegnede sig i 2011 for 85 pct. af malkekobestanden, 88 pct. af svinebestanden og 53 pct. af landbrugsarealet. Resultatet *før* finansielle poster er derfor i stort omfang bestemt af prisforholdene for mælke- og svineproduktionen. Prisforholdene i planteproduktionen er dog ikke uvæsentlige; især som følge af samspillet mellem afgrødepriser og foderpriser. Det indebærer, at korn- og svineproduktionen bidrager til et stigende resultat *før* finansielle poster i 2012, hvorimod mælkeproduktionen trækker niveauet ned. I 2013 gør det sammen sig gældende, men svineproduktionen bidrager i større omfang end planteavl i kraft af forventede forbedrede prisrelationer for svineproduktionen og forventningen om en mindre høst. Resultatet *før* finansielle poster forventes derfor at stige til et endnu højere niveau i 2013.

For samtlige brugsstørrelser gælder, at de generelle tilskud afspejler jordtilliggendets størrelse. Det skyldes, at hovedparten af de generelle tilskud er ydet via enkeltbetalingsordningen. Det generelle driftstilskud er derfor væsentligt større på de store bedrifter.

Det gælder ligeledes generelt, at forpagtningsafgiften stiger med omfanget af tilforpagtet jord. Da det tilforpagtede areal vokser med brugsstørrelsen, vil forpagtningsafgiften være proportionalt højere på de store brug. Stigningen i det tilforpagtede areal

med brugsstørrelsen skyldes ikke alene de store bedrífers større jordtilliggende; andelen af landbrugsjord i selveje falder således fra 85 pct. på deltidsbrugene til 67 pct. på de store brug, hvorimod gennemsnittet, som også gælder for de mellemstore brug, ligger på 73 pct.

Generelt er samtlige brugsstørrelser også præget af et uændret renteniveau inkl. administrationsbidrag i 2012 og et lidt lavere renteniveau i 2013. Der er imidlertid forskelle, idet der er forskelle i lånemikset. Den større reduktion i nettorenteudgifterne fra 2011 til 2012 er derfor ikke en følge af udviklingen i renten, men skal tilskrives realiserede tab på finansielle instrumenter. Nettorenteudgifterne eksklusivt tab er derimod svagt stigende i kraft af ekspansionen i bedriftsstørrelsen og i større omfang i 2012 end i 2013. Stigningen er mindst på deltidsbrugene og størst på de store brug, idet bedriftsudvidelsen især gælder de store brug.

For alle brugsstørrelser er det forventet, at resultatet *efter* finansielle poster stiger markant fra 2011 til 2012. Dels som følge af en god høst og lidt bedre prisrelationer, dels som følge af væsentligt lavere finansielle omkostninger, idet der ikke er kalkuleret med realiserede tab på finansielle instrumenter i prognoseårene.

Fra 2012 til 2013 forventes resultatet *efter* finansielle poster at stige yderligere i kraft af endnu gunstigere prisrelationer. For deltidsbrugene må der dog forventes et mindre fald i kraft af forventede lavere høstudbytter. De mellemstore og store brug er derimod præget af de gunstige prisrelationer for svineproduktionen, som vægter tungere end resultatet for mælkeproduktionen, der fortsat er præget af ugunstige prisforhold.

Det gælder også for samtlige størrelsesgrupper, at der er betydelige forskelle i både forrentningsprocenten og resultatet *efter* finansielle poster på hhv. den bedste og dårligste tredjedel af brugene, jf. sammenligningen for 2011 i tabel B1.7 i bilagstabellerne. Da de respektive størrelsesgrupper dækker vidt forskellige produktioner, skal sammenligninger dog tages med forbehold. Det gælder imidlertid uden undtagelser, at den økonomiske produktivitet på den bedste tredjedel af brugene – målt på forrentningen af jordbrugskapitalen i selveje – er væsentligt større end den dårligste tredjedel. Det gælder ligeledes uden undtagelser, at arealet og bruttoudbyttet pr. helårsarbejder er størst på den bedste tredjedel af brugene.

Antallet af malkekøer, svin og minktæver samt væksthusharealet er også som hovedregel større på den bedste tredjedel af brugene. Men kun som hovedregel; for de store brug er malkeko- og svinebesætningen således lavere på den bedste tredjedel af bru-

gene. Det skyldes udelukkende, at den bedste tredjedel af de store brug er domineret af minkfarme, som har et lavt antal af malkekøer og svin. Det er også grunden til, at renteudgifterne i den bedste tredjedel af de store brug er lavere end i den dårligste tredjedel.

Usikkerhed

Ovenstående prognoser for indtjeningen er behæftet med betydelig usikkerhed. Dette gælder især for 2013, men også for 2012, hvilket bl.a. skyldes, at den beskrevne udvikling i priserne på landbrugsprodukter, foderstoffer, gødning og energi ikke er endelig opgjort. Hertil kommer, at en del landmænd indgår kontrakter om fremtidigt salg af planteprodukter og fremtidigt køb af foderstoffer mv., hvorfor prisændringer på disse produkter og produktionsmidler først slår fuldt igennem efter kortere eller længere tid. I fremskrivningerne er der forsøgt taget højde for dette forhold, men grundlaget herfor er usikkert. Endelig bygger prognoserne for 2013 på forudsætninger om et "normalt" høstdudbytte i dette år, hvorfor afvigelser herfra vil påvirke den faktiske indtjening i forhold til den forventede i større eller mindre grad.

For at give en pejling på usikkerheden er effekten på indtjeningen beregnet ved en ændring i priserne på 5 pct. Der er her fokuseret på alle produkter og fodermidler. Dog er prisen på sukkerroer holdt uændret, idet prisen er kontraktmæssigt fastsat. Endvidere er effekten på indtjeningen beregnet ved en ændring i renten på gælden på 0,5 pct. point. Resultatet, som fremgår af tabel 1.13, viser, at indtjeningen er forholdsvis følsom selv over for relativt begrænsede afvigelser fra det forventede pris- og renteniveau.

Tabel 1.13. Forventet resultat efter finansielle poster i 2013 ved en ændring i de anvendte priser på produkter og fodermidler på 5 pct. samt ved en ændring i renten på gælden på 0,5 pct. point, 1.000 kr. pr. bedrift

	Priser og rente som forventet	--- Resultat efter finansielle poster under forudsætning af ---			
		5 pct. lavere priser	5 pct. højere priser	0,5 pct. højere rente	0,5 pct. lavere rente
Alle brug	258	173	344	212	305
Deltidsbrug	-20	-36	-4	-34	-6
Mellemstore brug	361	283	439	315	405
<i>Store brug</i>	<i>953</i>	<i>671</i>	<i>1.236</i>	<i>815</i>	<i>1.092</i>
- Plantebrug	717	477	957	587	847
- Konv. malkekvægbrug	-19	-217	178	-168	129
- Øko. Malkekvægbrug	151	-53	356	13	290
- Svinebrug	1.533	1.172	1.894	1.348	1.718
- Minkfarme	3.591	3.260	3.922	3.534	3.648
- Potteplantegartneri	402	-137	941	349	456

Kilde: Egne beregninger.

1.5. Brugerfamiliernes samlede indkomster

Der er betragtelige størrelsesøkonomiske fordele i jordbruget, som de mindre brug ikke kan udnytte. De mindre brug er derfor kendetegnet ved at have en undergennemsnitlig indtjening fra jordbruget. Det betyder ikke nødvendigvis en lavere forbrugsmulighed fra brugerfamilierne, idet indtjeningen fra jordbruget helt eller delvis kan suppleres med indkomst fra andre kilder. Dette aspekt er belyst i tabel 1.14, der indeholder hovedtal for familiernes samlede indkomster i jordbrug opdelt efter bedriftens størrelse.

Tabel 1.14. Brugerfamiliens samlede indkomst, 1.000 kr. pr. bedrift							
	2007	2008	2009	2010	2011	2012*	2013*
Alle jordbrug							
Jordbrug efter finansielle poster	-66	-280	-236	-100	29	165	245
Andre erhverv efter finansielle poster	62	34	39	30	37	46	51
Overskud af brugerbolig ¹⁾	39	49	63	58	44	44	44
Private nettorenteudgifter	24	33	30	32	29	26	25
Lønindtægt	262	266	290	297	338	346	354
Pension, dagpenge og børnetilskud	59	64	65	68	67	68	69
Løbende indkomst i alt	332	100	190	321	485	643	738
Deltidsbrug (under 1 helårsarbejder)							
Jordbrug efter finansielle poster	-61	-72	-134	-109	-57	-18	-21
Andre erhverv efter finansielle poster	65	46	45	31	43	50	54
Overskud af brugerbolig ¹⁾	38	49	60	53	39	39	39
Private nettorenteudgifter	20	23	22	24	22	20	19
Lønindtægt	329	335	361	366	430	439	449
Pension, dagpenge og børnetilskud	70	79	83	86	83	84	85
Løbende indkomst i alt	421	414	392	402	516	575	587
Mellemstore brug (1-2 helårsarbejdere)							
Jordbrug efter finansielle poster	33	-100	-148	19	160	327	366
Andre erhverv efter finansielle poster	46	30	30	44	40	47	50
Overskud af brugerbolig ¹⁾	39	46	58	62	48	48	48
Private nettorenteudgifter	23	32	31	31	30	27	26
Lønindtægt	181	171	199	201	210	218	225
Pension, dagpenge og børnetilskud	47	44	37	42	46	47	48
Løbende indkomst i alt	324	159	145	338	473	660	711
Store brug (mindst 2 helårsarbejdere)							
Jordbrug efter finansielle poster	-162	-1.013	-603	-169	184	583	941
Andre erhverv efter finansielle poster	65	6	31	14	17	36	43
Overskud af brugerbolig ¹⁾	44	51	74	71	54	54	54
Private nettorenteudgifter	34	63	51	54	49	42	42
Lønindtægt	147	153	163	172	165	167	171
Pension, dagpenge og børnetilskud	38	39	37	39	34	35	36
Løbende indkomst i alt	98	-828	-350	74	404	833	1.204

Anm. Opgørelsen omfatter kun enkeltmandsejede jordbrug med oplyst privatøkonomi.

1. Overskud af brugerbolig er opgjort som huslejeværdi fratrukket vedligeholdelse, forsikringer mv. De tilhørende renteudgifter er indeholdt under Private nettorenteudgifter.

Kilde: Egne beregninger baseret på Danmarks Statistik (a, b og c).

Husstandsindkomsten på deltidsbrugene, som omfatter 62 pct. af samtlige jordbrug, har ligget på et forholdsvis stabilt niveau i omegnen af 400 t.kr. i årene 2006 til 2010. I 2011 og prognoseårene er husstandsindkomsten imidlertid øget, hvilket er forårsaget af dels et mindre underskud fra landbruget, som har været tabsgivende i hele den belyste periode, dels i kraft af en øget lønindtægt. For hele perioden gælder imidlertid, at lønindtægten for brugerfamilien i alle årene har udgjort mindst 75 pct. af den samlede indkomst, hvorimod jordbruget i det bedste år har udgjort et fradrag i den løbende indkomst på 3 pct. Heraf følger, at brugerfamiliens indkomst på deltidsbrugene er betinget af anden indtjening. De forventede gunstige prisrelationer i 2012 og 2013 vil således 'blot' bidrage til, at jordbruget udgør et mindre fradrag i den løbende indkomst. Da indtjeningen fra jordbruget har en begrænset effekt på husstandsindkomsten, vil deltidsbrugene være rimelig upåvirket af forskydninger i jordbrugets prisrelationer. Som sådan udgør deltidsbrugene en forholdsvis stabil gruppe af jordbrug.

På de mellemstore jordbrug, som omfatter 16 pct. af samtlige jordbrug, er den løbende husstandsindkomst i højere grad påvirket af udsving i indkomsten fra landbruget. Det skyldes, at den større arbejdsindsats på de mellemstore brug ikke giver samme mulighed for lønarbejde, hvorved lønindtægternes stabiliserende effekt på husstandsindkomsten mistes. Ved gunstige prisrelationer i jordbruget vil husstandsindkomsten derfor være høj – fx i prognoseårene – og omvendt.

De mellemstore brug adskiller sig fra deltidsbrugene ved, at de i større grad kan udnytte stordriftsfordelene og dermed kan producere med lavere enhedsomkostninger. Af samme grund er resultatet efter finansielle poster fra jordbruget ej heller negativt i alle årene på de mellemstore brug. I den belyste periode er husstandsindkomsten imidlertid gennemsnitligt 70 t.kr. lavere på de mellemstore brug i forhold til deltidsbrugene. Den ugunstige situation gør, at det især er de mellemstore brug, som ophører i den løbende strukturudvikling. Enten ved udsætning af husdyr, bortforpagtning af jord og/eller frasalg af jord med henblik på at blive deltidsbrug eller ved at ekspandere med henblik på at udnytte de størrelsesøkonomiske fordele.

På de store brug, som omfatter 22 pct. af samtlige jordbrug, slår svingninger i indtjeningen fra jordbruget kraftigt igennem på den løbende husstandsindkomst. Det negative resultat efter finansielle poster fra jordbruget under finanskrisen afspejles således også i en negativ husstandsindkomst. Omvendt betyder de forventede gunstige prisrelationer i 2012 og 2013, at husstandsindkomsten på de store brug bliver væsentligt større end på de mindre brug. Det skyldes ikke kun produktionsvolumen, men også de størrelsesøkonomiske fordele, som udmøntes i lavere enhedsomkostninger.

1.6. Perspektiver – på kort sigt

Den forbedrede indtjening i jordbruget som helhed i både 2012 og 2013 vil givetvis styrke jordbrugets kreditværdighed. Det er gunstigt; dels af hensyn til mulighed for at få finansieret investeringer, dels med henblik på at skabe en buffer for mindre gunstige indtjeningsår. Disse hensyn er nødvendige på den korte bane.

Det er imidlertid lige så nødvendigt at øge totalfaktorproduktiviteten for at sikre den fremtidige indtjening. Den kommende CAP-reform må således forventes at reducere den direkte støtte¹³ med heraf følgende indkomsttab. Desuden er den nuværende indtjening baseret på et historisk lavt renteniveau. Når renteniveauet på et tidspunkt stiger, vil det gøre et betragteligt indhug i indtjeningen, jf. tabel 1.13.

Vækst i totalfaktorproduktiviteten er imidlertid også nødvendigt for at imødegå fremtidige forskydninger i prisrelationerne. Ses der nærmere på den forventede stigning i indtjeningen, så er den primært afspejlet i væksten i den økonomiske produktivitet på 2,1 pct. i 2012 og 3,4 pct. i 2013, idet ændringen i produktionsvolumen er begrænset. De usædvanlige høje stigninger er bl.a. foranlediget af en forbedring af sektorbytteforholdet på 0,4 pct. i 2012 og 2,7 pct. i 2013. Disse niveauer er imidlertid forbigående. På den lange bane vil konkurrencen til stadighed resultere i et faldende sektorbytteforhold i kraft af den fortsatte forbedring af produktionsmetoderne, herunder udnyttelsen af stordriftsfordele. For perioden 2000-11 kan det da også konstateres, at sektorbytteforholdet gennemsnitligt er reduceret med 2,1 pct. om året. En bæredygtig udvikling i indtjeningen skal derfor baseres på vækst i totalfaktorproduktiviteten, og denne vækst skal som minimum svare til den gennemsnitlige udvikling i sektorbytteforholdet for blot at holde indtjeningen uændret.

Ses der nærmere på totalfaktorproduktiviteten i 2012 og 2013 – den anden komponent i den økonomiske produktivitet – så forventes den at stige med 1,7 pct. i 2012 og 0,6 pct. i 2013. En væsentlig del af stigningen i 2012 er imidlertid knyttet til det høje høstudbytte. Korrigeres der for det høje høstudbytte, ville totalfaktorproduktiviteten kun være steget med 0,7 pct. i 2012, og stigningen i 2013 ville være på 0,9 pct. Disse vækstrater er imidlertid for lave og kan ikke sikre den fremtidige indtjening. De er endvidere for lave i forhold til det foregående årti; i perioden 2000-11 er totalfaktor-

---

¹³ Reduktionen i den direkte støtte har en dobbelt effekt. Den umiddelbare konsekvens er en reduktion i indkomsten, men da støtten er kapitaliseret i jordpriserne, vil det også – alt andet lige – indebære en nedskrivning af jordbrugskapitalen med heraf følgende stigende gældsprocent. Og denne gældsprocent skal nedbringes for at sikre kreditværdigheden.

produktiviteten således gennemsnitligt steget med 1,9 pct. om året. Og denne vækst er også for lav ved en gennemsnitlig reduktion i sektorbytteforholdet på 2,1 pct.

Der er imidlertid et stort potentiale. Ses der nærmere på grupper af bedrifter med tilnærmelsesvis samme produktion i samme år, så kan det konstateres, at der er betydelige forskelle i bedriftenes indtjening, jf. analysen af variationen i indtjeningen for de store specialiserede brugstyper. Disse forskelle i indtjeningen afspejles i divergerende økonomisk produktivitet. Og da prisrelationerne må forventes at være nogenlunde ens for de respektive grupper, kan forskellene i den økonomiske produktivitet i noget omfang tolkes som forskelle i totalfaktorproduktivitet. Sammenholdes de økonomiske produktiviteter for hhv. den bedste og dårligste tredjedel af brugene inden for hhv. de store planteavlsbrug, malkekvægbrug og svinebrug, er den økonomiske produktivitet 19-35 pct. højere på den bedste tredjedel af brugene i forhold til den dårligste tredjedel. Det indikerer, at der er et betydeligt produktivitetspotentiale med den eksisterende viden ved at hæve niveauet for den dårligste tredjedel af brugene.

En væsentlig årsag til forskellene er knyttet til stordriftsfordelene. Det er illustreret i tabel 15, som viser den forventede indtjening og forrentning i jordbruget i 2013 i de respektive størrelsesgrupper. De størrelsesøkonomiske aspekter er klare: Jo større brug, jo større forrentning. Afvigelsen i gruppen med 2-3 helårsarbejdere skyldes en relativ høj andel af minkfarme. Udelades minkfarmene ville forløbet være entydigt.

Tabel 1.15. Hovedtal for jordbrugsbedrifter i 2013* fordelt efter antallet af helårsarbejdere, 1.000 kr. pr. bedrift

	- 1	1 - 2	2 - 3	3 - 4	4 - 5	5 -	Alle
Bruttoudbytte ^{1,2)}	441	2.657	5.270	7.575	10.196	18.305	2.860
Direkte produkttilknyttede tilskud ³⁾	2	9	12	9	14	14	5
Driftsomkostninger ²⁾	460	2.196	4.288	6.368	8.640	15.168	2.432
Resultat før finansielle poster	-17	470	994	1.216	1.570	3.151	434
Generelle driftstilskud	93	291	411	600	639	686	229
Forpagtningsafgift	18	121	202	326	424	645	113
Nettorenteudgifter ⁴⁾	78	280	496	829	1.077	1.418	290
Finansielle omkostninger netto	3	110	287	554	862	1.376	175
Resultat efter finansielle poster	-20	361	707	662	708	1.775	258
Forrentning af jordbrugskapital i selveje, pct.	-1,4	1,4	3,0	2,7	3,2	4,9	1,9
Antal bedrifter	18.649	4.786	2.489	1.730	912	1.634	30.201
Jordbrugsareal, ultimo, ha	36	108	142	212	225	264	84
Heraf i selveje, ha	30	79	99	146	144	176	62
Antal helårsarbejdere pr. bedrift	0,47	1,44	2,43	3,43	4,45	9,00	1,54

Anm. Noter og kilde, se tabel 1.6.

Bilagstabeller

Gradueringen af de respektive brugstyper på bedste og dårligste tredjedel, jf. nedenstående bilagstabeller, er baseret på forrentningen af jordbrugskapitalen i selveje.

Tabel B1.1. Hovedtal for plantebrug med 2 helårsarbejdere og derover i 2011, 1.000 kr. pr. bedrift

	Alle	Bedste tredjedel	Dårligste tredjedel
Bruttoudbytte ^{1,2)}	5.644	6.802	4.773
Produkttilknyttede direkte tilskud ³⁾	86	166	47
Driftsomkostninger ²⁾	4.522	4.746	4.522
Resultat før finansielle poster	1.209	2.223	298
Generelle driftstilskud	839	888	765
Forpagtningsafgift	726	826	871
Nettorenteudgifter ⁵⁾	1.080	1.074	1.229
Finansielle omkostninger, netto	968	1.012	1.335
Resultat efter finansielle poster	241	1.211	-1.037
Likvidt resultat ⁵⁾	937	1.875	-289
Produktionsbetinget nettokapitalafkast, kr. pr. ha	2.355	4.888	-87
Forrentning af jordbrugskapital i selveje, pct.	1,8	4,1	-0,4
Antal bedrifter	900	300	300
Jordbrugsareal, ultimo, ha	368	375	350
Heraf i selveje, ha	212	178	186
Antal helårsarbejdere pr. bedrift	3,50	3,84	3,33

Anm. Noter og kilde, se tabel 1.6.

Tabel B1.2. Hovedtal for konventionelle malkekvægbedrifter med 2 helårsarbejdere og derover i 2011, 1.000 kr. pr. bedrift

	Alle	Bedste tredjedel	Dårligste tredjedel
Bruttoudbytte ^{1,2)}	6.338	7.094	6.041
Produkttilknyttede direkte tilskud ³⁾	17	13	30
Driftsomkostninger ²⁾	5.707	5.856	6.026
Resultat før finansielle poster	648	1.251	45
Generelle driftstilskud	526	549	536
Forpagtningsafgift	201	180	240
Nettorenteudgifter ⁵⁾	966	907	1.126
Finansielle omkostninger, netto	640	538	830
Resultat efter finansielle poster	7	713	-785
Likvidt resultat ⁵⁾	692	1.401	-22
Produktionsbetinget nettokapitalafkast, kr. pr. ha	1.182	5.148	-2.936
Forrentning af jordbrugskapital i selveje, pct.	1,4	3,3	-0,5
Antal bedrifter	2.133	711	711
Jordbrugsareal, ultimo, ha	150	155	153
Heraf i selveje, ha	111	116	113
Antal malkekøer, ultimo	182	199	169
Antal helårsarbejdere pr. bedrift	3,44	3,50	3,60

Anm. Noter og kilde, se tabel 1.6.

Tabel B1.3. Hovedtal for økologiske malkekvægbedrifter med 2 helårsarbejdere og derover i 2011, 1.000 kr. pr. bedrift

	Alle	Bedste tredjedel	Dårligste tredjedel
Bruttoudbytte ^{1,2)}	6.532	7.755	5.843
Produkttilknyttede direkte tilskud ³⁾	36	45	29
Driftsomkostninger ²⁾	5.823	6.431	5.748
Resultat før finansielle poster	744	1.369	124
Generelle driftstilskud	798	941	702
Forpagtningsafgift	391	427	395
Nettorenteudgifter ⁵⁾	926	1.136	731
Finansielle omkostninger, netto	519	622	424
Resultat efter finansielle poster	225	747	-300
Likvidt resultat ⁵⁾	991	1.560	542
Produktionsbetinget nettokapitalafkast, kr. pr. ha	1.263	3.661	-1.516
Forrentning af jordbrugskapital i selveje, pct.	1,8	3,4	-0,1
Antal bedrifter	292	97	97
Jordbrugsareal, ultimo, ha	222	252	206
Heraf i selveje, ha	136	158	116
Antal malkekøer, ultimo	170	197	155
Antal helårsarbejdere pr. bedrift	3,88	4,03	4,06

Anm. Noter og kilde, se tabel 1.6.

Tabel B1.4. Hovedtal for svinebedrifter med 2 helårsarbejdere og derover i 2011, 1.000 kr. pr. bedrift

	Alle	Bedste tredjedel	Dårligste tredjedel
Bruttoudbytte ^{1,2)}	10.269	12.804	7.642
Produkttilknyttede direkte tilskud ³⁾	4	6	1
Driftsomkostninger ²⁾	9.441	10.874	7.832
Resultat før finansielle poster	832	1.935	-189
Generelle driftstilskud	479	600	320
Forpagtningsafgift	394	477	342
Nettorenteudgifter ⁵⁾	1.225	1.463	907
Finansielle omkostninger, netto	1.139	1.340	929
Resultat efter finansielle poster	-307	595	-1.118
Likvidt resultat ⁵⁾	646	1.693	-331
Produktionsbetinget nettokapitalafkast, kr. pr. ha	2.011	5.701	-4.066
Forrentning af jordbrugskapital i selveje, pct.	1,1	3,0	-2,0
Antal bedrifter	2.217	739	739
Jordbrugsareal, ultimo, ha	217	272	148
Heraf i selveje, ha	153	190	101
Antal svin, ultimo	5.075	5.731	4.452
Antal helårsarbejdere pr. bedrift	4,71	5,30	4,08

Anm. Noter og kilde, se tabel 1.6.

Tabel B1.5. Hovedtal for minkfarme med 2 helårsarbejdere og derover i 2011, 1.000 kr. pr. bedrift

	Alle	Bedste tredjedel	Dårligste tredjedel
Bruttoudbytte ^{1,2)}	6.942	8.577	5.418
Produkttilknyttede direkte tilskud ³⁾	13	8	24
Driftsomkostninger ²⁾	4.448	5.004	3.969
Resultat før finansielle poster	2.507	3.580	1.474
Generelle driftstilskud	186	129	284
Forpagtningsafgift	82	82	106
Nettorenteudgifter ⁵⁾	406	399	488
Finansielle omkostninger, netto	302	353	310
Resultat efter finansielle poster	2.204	3.226	1.163
Likvidt resultat ⁵⁾	2.746	3.768	1.659
Produktionsbetinget nettokapitalafkast, kr. pr. ha	29.107	60.062	10.029
Forrentning af jordbrugskapital i selveje, pct.	11,9	20,8	5,7
Antal bedrifter	634	211	211
Jordbrugsareal, ultimo, ha	72	53	105
Heraf i selveje, ha	55	40	82
Antal avlstæver, ultimo	4.367	6.351	1.943
Antal helårsarbejdere pr. bedrift	3,76	4,17	3,17

Anm. Noter og kilde, se tabel 1.6.

Tabel B1.6. Hovedtal for potteplantegartnerier med 2 helårsarbejdere og derover i 2011, 1.000 kr. pr. bedrift

	Alle	Bedste tredjedel	Dårligste tredjedel
Bruttoudbytte ^{1,2)}	10.958	22.166	2.161
Produkttilknyttede direkte tilskud ³⁾	0	0	0
Driftsomkostninger ²⁾	9.849	19.372	2.042
Resultat før finansielle poster	1.109	2.794	119
Generelle driftstilskud	77	161	9
Forpagtningsafgift	232	572	15
Nettorenteudgifter ⁵⁾	341	616	90
Finansielle omkostninger, netto	497	1.027	96
Resultat efter finansielle poster	612	1.767	23
Likvidt resultat ⁵⁾	1.268	3.136	139
Prod. betinget nettokapitalafkast, kr. pr. 1.000m ²	47.006	95.873	-86.413
Forrentning af jordbrugskapital i selveje, pct.	4,5	10,8	-15,7
Antal bedrifter	237	79	79
Væksthusareal, ultimo, m ²	13.131	24.086	5.061
Heraf i selveje, m ²	9.921	16.907	4.264
Antal helårsarbejdere pr. bedrift	11,45	21,59	3,31

Anm. Noter og kilde, se tabel 1.6.

Tabel B1.7. Hovedtal for jordbrug fordelt på størrelsesgrupper i 2011, 1.000 kr. pr. bedrift

	Alle	Bedste tredjedel	Dårligste tredjedel
Alle brug			
Antal bedrifter	32.482	10.827	10.827
Bruttoudbytte ^{1,2)}	2.327	4.910	634
Direkte produkttilknyttede tilskud ³⁾	14	27	7
Driftsomkostninger ²⁾	2.096	4.071	788
Generelle driftstilskud	208	378	81
Forpagtningsafgift	101	189	44
Nettorenteudgifter ⁴⁾	319	600	112
Resultat efter finansielle poster	33	456	-223
Forrentning af jordbrugskapital i selveje, pct.	0,7	2,6	-5,3
Deltidsbrug (under 1 helårsarbejder)			
Antal bedrifter	19.939	6.646	6.646
Bruttoudbytte ^{1,2)}	367	505	269
Direkte produkttilknyttede tilskud ³⁾	4	3	7
Driftsomkostninger ²⁾	412	429	404
Generelle driftstilskud	88	121	62
Forpagtningsafgift	17	15	21
Nettorenteudgifter ⁴⁾	87	97	75
Resultat efter finansielle poster	-56	88	-162
Forrentning af jordbrugskapital i selveje, pct.	-1,8	0,5	-6,2
Mellemstore brug (1-2 helårsarbejdere)			
Antal bedrifter	5.290	1.763	1.763
Bruttoudbytte ^{1,2)}	2.250	2.894	1.650
Direkte produkttilknyttede tilskud ³⁾	22	29	17
Driftsomkostninger ²⁾	1.952	2.146	1.749
Generelle driftstilskud	262	289	204
Forpagtningsafgift	109	113	96
Nettorenteudgifter ⁴⁾	317	319	237
Resultat efter finansielle poster	155	634	-213
Forrentning af jordbrugskapital i selveje, pct.	0,6	3,1	-2,9
Store brug (mindst 2 helårsarbejder)			
Antal bedrifter	7.254	2.418	2.418
Bruttoudbytte ^{1,2)}	7.769	8.956	6.651
Direkte produkttilknyttede tilskud ³⁾	33	62	18
Driftsomkostninger ²⁾	6.829	6.995	6.639
Generelle driftstilskud	497	477	442
Forpagtningsafgift	326	327	363
Nettorenteudgifter ⁴⁾	957	831	968
Resultat efter finansielle poster	187	1.343	-859
Forrentning af jordbrugskapital i selveje, pct.	1,9	5,3	-1,1

Anm. Noter og kilde, se tabel 1.6.

Referencer

- Brancheudvalget for Frø (2012): Beretning 2011 (http://www.seedcouncil.dk/Brancheudvalget_for_Froe/~media/seedcouncil/Aarsberetning/Beretning2011.ashx).
- Clausen, Jesper (2012): Avlsdyrtælling 2012, Tidskrift for Dansk Pelsdyravl nr. 5, 2012.
- Danmarks Statistik (a): Regnskabsstatistik for landbrug for årene 2007, 2008 og 2009 samt de bagvedliggende landbrugsregnskaber.
- Danmarks Statistik (b): Regnskabsstatistik for gartneri for årene 2007, 2008 og 2009 samt de bagvedliggende gartneriregnskaber.
- Danmarks Statistik (c): Regnskabsstatistik for jordbrug 2010 og 2011 samt de bagvedliggende jordbrugsregnskaber.
- Danmarks Statistik (d): Landbrug, flere årgange.
- Danmarks Statistik (e): Statistikbanken.
- Danmarks Statistik (2012a): Landbrugets bruttofaktorindkomst med tilknyttede indeks 2011, Sta. Eft., Landbrug og Fiskeri 2012:7.
- Danmarks Statistik (2012b): Afgrøder i dansk landbrug 2012, Nyt fra Danmarks Statistik. Landbrug og fiskeri, Nr. 409, 2012.
- Danmarks Statistik (2012c): Landbrugets prisforhold (<http://www.dst.dk/da/Statistik/emner/landbrug-gartneri-og-skovbrug/landbrug-mv-oekonomi.aspx?tab=dok>).
- Danmarks Statistik (2012d): Høsten af korn, raps og bælgssæd 2012, Nyt fra Danmarks Statistik. Landbrug og fiskeri, Nr. 585, 2012.
- De Økonomiske Råd (2012): Dansk Økonomi, Efterår 2012 (http://www.dors.dk/graphics/Synkron-Library/Publikationer/Rapporter/Efteraar_2012/Disk/Helepub.pdf).

- European Commission (2012): Short Term Outlook for arable crop, meat and dairy markets, September 2012 (http://ec.europa.eu/agriculture/analysis/markets/sto-crop-meat-dairy/2012-09_en.pdf).
- Eurostat (2012): Real GDP growth rate (<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&language=en&pcode=tec00115>).
- FAO (2012): Food Outlook, Global Market Analysis, November 2012 (<http://www.fao.org/docrep/016/al993e/al993e00.pdf>).
- FAO (2012a): FAO Food Price Index (<http://www.fao.org/worldfoodsituation/wfs-home/foodpricesindex/en/>).
- Hansen, Jens (2010): Dansk landbrugs økonomiske op- og nedture siden midten af 1970'erne. Tidsskrift for Landøkonomi nr. 2, 2010.
- Hansen, Jens (2001): Overskuds- og indkomstbegreber i regnskabsstatistikken for landbrug. Working Paper no. 9/2001, SJFI.
- International Grains Council (2012) Grain market report, GMR No. 427 (<http://www.igc.int/en/downloads/gmrsummary/gmrsumme.pdf>).
- Kopenhagen Fur (2012): Auktionsrapporter (<http://www.kopenhagenfur.com/avler/auktion/auktionsrapporter/>).
- Landbrug & Fødevarer (2012a): Markedsvurdering for landbrugsproduktion (https://www.landbrugsinfo.dk/Oekonomi/Oekonomiske-analyser/Driftsresultater-priser-prognoser/Sider/6_Markedsvurdering_landbrugsprod_september2012.pdf).
- Landbrug & Fødevarer (2012b): Eksporten af levende svin (http://www.lf.dk/Tal_og_Analyser/Aktuelle_statistikker/Svin/Eksport_af_levende_svin.aspx).
- Landbrug & Fødevarer (2012c): Kvartalsstatistik oksekød (http://www.lf.dk/Tal_og_Analyser/Aktuelle_statistikker/Oksekoed/Kvartalsstatistik_oksekoed.aspx).
- Landbrug & Fødevarer (2012d): Eksport af kvæg (http://www.lf.dk/Tal_og_Analyser/Aktuelle_statistikker/Oksekoed.aspx).

OECD-FAO (2012): Agricultural Outlook 2012-2021 (http://biblioteca.catie.ac.cr/descargas/OECD_FAO_Ag-outlook2012_ENG.pdf)

Realkreditrådet (2012): Udlånsstatistik, 3. kvartal 2012 (<http://www.realkreditraadet.dk/Statistikker/Udlånsstatistik.aspx>)

UN (2012): World Economic Situation and Prospects 2012, Update as of mid-2012 (<http://www.un.org/en/development/desa/policy/wesp/index.shtml>).

USDA (2012): World Agricultural Supply and Demand Estimates, WASDE – 512, 9. November 2012 (<http://www.usda.gov/oce/commodity/wasde/latest.pdf>).

USDA (2012a): Livestock and Poultry: World Markets and Trade, October 2012 (http://www.fas.usda.gov/psdonline/circulars/livestock_poultry.pdf).

USDA (2012b): Livestock, Dairy, and Poultry, LDP-M-221, 16. November 2012 (<http://www.ers.usda.gov/media/949018/ldpm221.pdf>).

Videncentret for Landbrug (2012): Farmtal Online (<http://www.farmtalonline.dk/Navigation/navigationtree.aspx?bb=farmtalonline>)

Videncentret for Landbrug (2012a): Vejledende interne grovfoderpriser for 2012 og 2013 (https://www.landbrugsinfo.dk/Oekonomi/Budget/Budgetkalkuler/Sider/vejledende-interne-grovfoderpriser-2012-2013_pl_12_1039.aspx)

2. Agro- og fødevarerindustriens konjunkturer

Dette kapitel indeholder en række økonomiske nøgletal for de væsentligste sektorer i agro- og fødevarerindustrien for perioden 2005-2012. Nøgletallene, som bl.a. omfatter produktion og bruttooverskud, vedrører alene aktiviteter på dansk.

Disse nøgletal bliver efterfølgende suppleret med regnskabstal for de største danske agro- og fødevarer virksomheder. Virksomhedernes omsætning og nettoresultat over en længere årrække og frem til det seneste regnskab vises. Dette suppleres med dels udvalgte kvartalsregnskaber dels aktiekursudviklingen på børsnoterede selskaber med henblik på at få de seneste tendenser belyst.

Som et særligt tema belyses nogle af de store agro- og fødevarer virksomheders strategiske vækst mål - baseret på virksomhedernes egne strategiplaner og udmeldinger. Baggrunden er, at der er kommet stadig mere fokus på vækst. Virksomheders bliver vigtigere i perioder med næsten nul-vækst og betydelige ubalancer i samfundsøkonomien. Vækst betragtes både som et vigtigt redskab til at fremme velfærden og som en målestok for den økonomiske udvikling. Vækst er imidlertid også et meget vigtigt element i de store agro- og fødevarer virksomheder strategiske udvikling. Det viser bl.a. deres konkrete vækststrategier. Vækst skaber bl.a. muligheder for at udnytte yderligere stordriftsfordele og for at øge forhandlingsstyrken på markederne.

Dernæst belyses også både produktivitets- og beskæftigelsesudviklingen i agro- og fødevarerindustrien. Begge forhold er af stor betydning for både den samfunds- og erhvervsøkonomiske udvikling.

På baggrund af dels nøgletals-fremskrivninger, dels udmeldinger fra virksomheder og brancher præsenteres skøn for udviklingen ind i 2013.

Konjunkturer

Den danske agro- og fødevarer industri har gennem de senere år været påvirket af fødevarer krisen i 2007-08 og den mindre efterfølgende fødevarer krise i 2010-11, der indebærer betydelige prisstigninger og -fald. Fødevarer kriserne medførte således en udbredt usikkerhed i agro- og fødevarer industrien, og der har været eksempler på dels stigende avancer og vækst, dels store tab på grund af prissvingningerne.

Finanskrisen, som startede i 2008, medførte dels en svagere efterspørgsel, dels dårligere muligheder for at finansiere investeringer og vækst. Samtidig steg kravene til virksomhedernes egenkapital og selvfinansiering.

Yderligere er der i de seneste år opstået en landekrise, hvor nogle lande er kommet i økonomisk uføre og har efterfølgende været nødsaget til at foretage store besparelser og indskrænkninger. Dette har i sagens natur også indirekte påvirket afsætningsmulighederne for den danske agro- og fødevarerindustri. Landekriserne kan - hvis de får lov til at forløbe, og de samtidig omfatter vigtige lande - starte en finanskrise.

Generelt har indtjeningen i den danske agro- og fødevarerindustri været relativt stabil trods de meget ustabile konjunkturer og markedsforhold.

Det skyldes for det første, at en stor del af industrien er andelsejet. Her vil en stor del af markedsusikkerheden og udsvingene i indtjeningen blive ført videre til andelshaverne, dvs. landmændene.

For det andet har agro- og fødevarer virksomhederne i vid udstrækning gennemført besparelser og rationaliseringer, og investeringer er blevet udskudt.

For det trede har sektoren øget egenkapitalen og soliditetsgraderne gennem de seneste år. Dermed er den økonomiske og finansielle robusthed styrket.

For det fjerde har der også været en betydelig både national og international konsolidering i sektoren efter finanskrisens start. Den usikre økonomiske situation har medført, at adskillige virksomheder har været nødsaget til at lade sig opkøbe af - eller fusionere med - andre virksomheder. Dermed er der skabt grundlag for en yderligere strukturudvikling, udnyttelse af stordriftsfordele og effektivisering i branchen.

I takt med de svingende råvarepriser under og efter fødevarer kriserne har også værdien af agro- og fødevarer industriens omsætning været ustabil. I 2007/08 og igen i 2010/11, hvor især de internationale kornpriser steg meget, var der således markante stigninger i agro- og fødevarer industriens produktionsværdi. I anden halvdel af 2012 var der igen stigende priser på korn og mejeriprodukter. Det vil påvirke omsætningens størrelse i 2012 og ind i 2013. Effekten på bruttooverskuddet er beskedent, da forbruget i produktionen også stiger.

Der forventes en lavere indtjening i 2012, som sandsynligvis vil fortsætte ind i 2013. Det skønnes således, at en beskeden stigning i produktionsværdien vil blive opvejet af stigende omkostninger til forbrug og til lønninger.

Da en stadig stigende andel af agro- og fødevareindustriens aktiviteter, omsætning og indtjening foregår uden for landets grænser, vil resultaterne fra aktiviteter på dansk grund udvikle sig mere moderat, end hvad agro- og fødevareindustriens regnskabsresultater viser.

2.1. Økonomiske nøgletal for agro- og fødevareindustrien

Datagrundlaget for de økonomiske nøgletal i dette afsnit er en værditilvækstopgørelse på grundlag af Danmarks Statistiks Nationalregnskabsstatistik. Når der skal anvendes detaljerede opdelinger af agro- og fødevareindustrien, er data normalt 3-4 år forsinkede, hvorfor det er nødvendigt at foretage en fremskrivning. Denne fremskrivning sker i det følgende ved hjælp af estimerede procentvise mængde- og prisændringer for de pågældende variable. Tal for årene 2010-2012 er derved baseret på fremskrivninger og er dermed foreløbige. De økonomiske nøgletal for perioden 2005 - 2012 fremgår af tabel 2.1.

For den samlede fødevare- og drikkeindustri var den totale produktionsværdi i 2011 på 132 mia. kr., hvilket var det højeste niveau siden 2008. Det høje niveau skal ses på baggrund af generelt høje råvarepriser i store dele af året. I 2012 forventes produktionsværdien at falde tilbage til niveauet før 2011 - nemlig til 125 mia. kr. Bruttooverskuddet forventes at blive på 7 mia. kr., hvilket også er en betydelig nedgang i forhold til året før.

Set over hele perioden 2005-2012 har der været en næsten konstant produktionsværdi for hele sektoren. Det illustrerer, dels at fødevaremarkedet er et lavvækstområde, dels at en betydelig del af væksten blandt de danske føde- og drikkevarevirksomheder placeres i eller flyttes til udlandet.

Tabel 2.1. Økonomiske nøgletal for de væsentligste sektorer i agro- og fødevarerindustrien, 2005-2012 (mia. kr.)

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Slakterier								
Produktion	36,0	36,3	35,4	37,6	33,6	38,2	38,6	38,9
- Forbrug i produktionen	8,7	28,8	28,2	30,4	25,3	28,7	29,0	29,1
= Bruttoværditilvækst	7,3	7,5	7,1	7,2	8,3	9,5	9,6	9,8
- Aflønning af ansatte	5,9	5,7	6,0	6,3	6,0	5,7	5,7	5,8
- Andre produktionsskatter, netto	-	-	-	-	-	-	-	-
= Bruttooverskud af produktion og blandedt indkomst	1,4	1,8	1,2	0,9	2,3	3,8	3,8	4,0
Mejerier og isfabrikker								
Produktion	26,1	26,4	26,5	29,6	25,6	27,4	28,6	24,8
- Forbrug i produktionen	21,4	22,5	22,5	25,2	19,8	21,8	22,9	19,7
= Bruttoværditilvækst	4,7	3,9	4,0	4,4	5,8	5,6	5,7	5,2
- Aflønning af ansatte	3,5	3,4	3,3	3,5	3,3	3,3	3,4	3,8
- Andre produktionsskatter, netto	-	-	-	-	-	-	-	-
= Bruttooverskud af produktion og blandedt indkomst	1,2	0,5	0,8	0,9	2,5	2,3	2,3	1,4
Bagerier, fremstilling af brød, kager og kiks								
Produktion	11,2	11,7	11,9	13,4	12,5	11,6	11,2	11,8
- Forbrug i produktionen	7,1	7,5	7,7	8,2	7,2	6,8	6,5	6,9
= Bruttoværditilvækst	4,1	4,2	4,2	5,1	5,3	4,8	4,7	4,9
- Aflønning af ansatte	2,9	3,1	3,3	3,5	3,4	3,4	3,5	3,6
- Andre produktionsskatter, netto	-	-	-	-	-	-	-	-
= Bruttooverskud af produktion og blandedt indkomst	1,2	1,1	0,9	1,6	1,9	1,4	1,2	1,3
Anden fødevarerfremstilling								
Produktion	46,1	46,2	49,3	51,5	44,9	41,3	45,3	42,0
- Forbrug i produktionen	34,8	36,2	39,4	42,6	35,7	33,8	35,6	34,4
= Bruttoværditilvækst	11,4	10,0	9,9	9,0	9,2	7,5	9,7	7,5
- Aflønning af ansatte	7,0	7,2	6,9	7,1	6,9	6,9	7,4	7,8
- Andre produktionsskatter, netto	-	-	-	-	-	-	-	-
= Bruttooverskud af produktion og blandedt indkomst	4,4	2,8	3,0	1,9	2,3	0,6	2,3	0,3
Drikkevarerfremstilling								
Produktion	9,2	9,2	9,8	10,0	9,3	7,8	8,0	7,9
- Forbrug i produktionen	6,1	6,5	6,7	7,6	6,8	5,8	6,0	6,0
= Bruttoværditilvækst	3,1	2,8	3,1	2,3	2,5	2,0	2,0	2,0
- Aflønning af ansatte	1,7	1,7	1,9	1,7	1,6	1,6	1,6	1,4
- Andre produktionsskatter, netto	-	-	-	-	-	-	-	-
= Bruttooverskud af produktion og blandedt indkomst	1,3	1,0	1,2	0,6	0,9	0,4	0,5	0,6
Føde- og drikkevarerindustri i alt								
Produktion	128,6	129,9	132,9	142,1	125,9	126,3	131,7	125,4
- Forbrug i produktionen	98,1	101,5	104,6	114,1	94,7	96,9	100,0	96,1
= Bruttoværditilvækst	30,5	28,4	28,4	28,0	31,2	29,4	31,7	29,4
- Aflønning af ansatte	21,0	21,1	21,3	22,1	21,3	20,8	21,5	22,4
- Andre produktionsskatter, netto	-	-	-	-	-	-	-	-
= Bruttooverskud af produktion og blandedt indkomst	9,5	7,2	7,1	5,9	9,8	8,6	10,2	7,0

Anm: På grund af nye definitioner og afgrænsninger er tabellen ikke direkte sammenlignelig med tal fra tidligere år. Tabellen vedrører alene aktiviteter på dansk grund.

Kilde: Danmarks Statistik, Nationalregnskabsstatistik (www.statistikbanken.dk) og egne beregninger

Slakterierne har gennem de seneste år oplevet en pæn stigning i produktionsværdien. Også bruttooverskuddet har udviklet sig positivt, og det forventes at fortsætte i 2012.

Den forbedrede indtjening skal ses på baggrund af betydelige tiltag med hensyn til effektiviseringer, omkostningsreduktion og udflytning.

Mejeriindustrien, som normalt har en lidt mere stabil markedsudvikling og indtjening end slagterisektoren, opnåede også i 2011 en stigende produktionsværdi. Både produktion og råvareforbrug forventes at falde igen i 2012, mens bruttooverskuddet forventes at forblive på samme niveau som i 2011.

Sektoren bestående af ”bagerier, fremstilling af brød, kager og kiks” havde - som den eneste af de viste sektorer - et markant højere bruttooverskud i 2008-09 end alle de øvrige år. Det var i 2008-09, at fødevarekrisen kulminerede, at råvarepriserne efterfølgende faldt, og at der blev konstateret en asymmetrisk prisudvikling (forskel i udvikling på råvare- og detailpris) med betydelige lags. Sektorens bruttoudbytte er efterfølgende faldet og forventes at falde yderligere i 2012.

”Anden fødevarefremstilling”, som består af en række undergrupper som stivelse og stivelsesprodukter mv., fiskeindustri samt forarbejdning af frugt og grønt, er den største enkeltgruppe inden for føde- og drikkevarefremstilling, og produktionsværdien er omkring 45 mia. kr. om året. Anden fødevarefremstilling har gennem de seneste år været kendetegnet ved et meget svigende og generelt faldende bruttooverskud. Efter en stor nedgang i 2010 og efterfølgende stigning i 2011 forventes der igen en nedadgående udvikling i 2012.

Drikkevarefremstilling er én af de mindre sektorer. Fødevarekriserne og ændringer i priser på landbrugsråvarer spiller her en relativt mindre rolle, idet råvareandelen i færdigvarerne er forholdsvis lille. Omvendt er produkterne relativt konkurrentfølsomme. Disse forhold giver sig til udtryk i, at bruttoudbyttet i denne sektor var relativt konstant frem til finanskrisens start, hvorefter det faldt markant og stadig er på et relativt lavt niveau. I de senere år har udviklingen i både produktionsværdi og brutto-udbytte været relativt konstant.

2.2. Udviklingen i de enkelte sektorer

Dette afsnit indeholder nærmere analyser af de enkelte sektors økonomiske udvikling, konjunkturer og konkurrenceevne. Analyserne tager primært udgangspunkt i regnskabstal for udvalgte væsentlige virksomheder i sektorerne. Regnskabsstallene omfatter virksomheder med betydelige aktiviteter m.m. i udlandet, hvorimod tallene i

tabel 2.1 er baserede på tal fra Danmarks Statistik og vedrører alene aktiviteter på dansk grund.

Mejeriindustrien

Udviklingen i omsætning og resultat for udvalgte danske mejerier fremgår af tabel 2.2.

Som det ses af tabellen, er Arla Foods langt det største mejeri, og målt i både omsætning og resultat er Arla Foods ca. 100 gange større end det næststørste mejeri. Arla Foods står for ca. 90 pct. af mælkeindvejningen i Danmark

Tabel 2.2. Omsætning og resultat for udvalgte danske mejerier (mio. kr.)								
	03/04	04/05	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Omsætning								
Arla Foods	47.608	46.351	45.491	47.742	49.469	46.230	49.030	54.893
Thise Mejeri	149	183	272	359	504	496	500	540
Nørager Mejeri A/S	212	196	203	242	257	204	213	243
Årets resultat efter skat								
Arla	1.019	801	937	939	555	971	1.268	1.311
Thise Mejeri	4	6	9	10	16	8	13	6
Nørager Mejeri A/S	7	6	3	2	5	1	-7	2

Kilde: Årsregnskaber fra selskaberne

Arla

Tabellen viser, at Arlas omsætning og indtjening voksede betydeligt i 2011. Omsætningen steg med 12 pct. til ialt 54,9 mia. kr. Halvdelen af væksten var organisk vækst, og prisstigninger er en væsentlig årsag hertil. Årets resultat steg med 3,4 pct. og udgjorde dermed 2,39 procent af omsætningen, hvilket er marginalt under selskabets mål på 2,50 pct.

Arla Foods bemærker, at 2011 overordnet set var et vanskeligt år, med et erhvervs-klima, som til tider var præget af stor uro. Der var dog også specifikke problemer i mejeribranchen, idet flere og flere forbrugere på grund af den økonomiske krise valgte at købe discountvarer og færre mærkevarer, hvilket også påvirkede Arlas indtjening.

Omsætningsvæksten fortsatte ind i 2012, idet der i 1. halvår af 2012 var en omsætningsstigning på 12 pct. i forhold til samme periode i 2011, jf. tabel 2.3.

Tabel 2.3. Nøgletal for Arla Foods' seneste udvikling

	1. halvår 2008	1. halvår 2009	1. halvår 2010	1. halvår 2011	1. halvår 2012
Omsætning, mio. kr.	24.988	22.324	23.754	26.663	29.911
Resultat, mio. kr.	481	263	697	612	513
Balance, mio. kr.	31.569	30.193	30.603	32.569	38.319
Soliditet (%)	27	28	29	29	24
Arla-indtjening pr. kg. andelshaver- mælk	2,90	2,03	2,37	2,71	2,64

Med hensyn til udsigterne for 2012 forventer Arla en betydelig vækst i omsætning, og en indtjening på niveau med 2011. Årets resultat forventes at blive de vedtagne 3 pct. af omsætningen svarende til ca. 1,7-1,8 mia. kr.

En væsentlig del af Arlas stigende omsætning i 2011 og 2012 skyldtes fusioner og opkøb. Opkøbet af Allgäuland-Käsereien i Tyskland og fusionerne med Hansa-Milch i Tyskland og Milko i Sverige var de to vigtigste fusioner. De bidrog med en nettoomsætning på 2,6 mia. kr. i 2011.

Disse fusioner og opkøb var således i tråd med deres overordnede mål om at deltage aktivt i konsolideringen af den europæiske mejeriindustri. Fusionerne og opkøbene er fortsat ind i 2012, og de har været koncentreret om Kina, Tyskland og Storbritannien:

Kina

Den 15. juni 2012 underskrev Arla en aftale, der øger eksporten til Kina. Aftalen betyder, at

- Arla indgår en aftale med China Mengniu Dairy Company Limited om at udbrede Arla-varemærket til flere kinesiske forbrugere.
- Arla bliver indirekte medejer af Mengniu bl.a. sammen med det statsejede COFCO, Kinas største fødevarerkoncern.
- Arla indgår en aftale om at etablere et videnscenter for teknologi og kvalitet, der skal styrke den kinesiske mejeriindustri med udgangspunkt i kvalitetsprogrammet Arlagården.

Der er tale om en investering på ca. 1,75 mia. kr. I 2011 var Arlas samlede omsætning på det kinesiske marked ca. 700 mio. kr.. Tilsammen forventes de nye aftaler at femdoble Arlas samlede omsætning i Kina i 2016.

Tyskland

Den 22. maj 2012 offentliggjorde Arla planen om en fusion med et af Tysklands 10 største mejerier, andelsselskabet Milch-Union Hoheifel (MUH), der har ejere i Tyskland, Belgien og Luxembourg. MUH's beliggenhed giver en bedre sammenhæng i Tyskland med Hansa-Milch i nord og Arla Foods Käsereien, tidligere Allgäuland Käsereien i syd, og der skabes en fuldt integreret tysk organisation. Fusionen ligger i naturlig forlængelse af den forretningsstrategi, der blev introduceret med fusionen med Hansa-Milch i 2011. Sammenlægningen med MUH vil optimere Arlas kapacitet og indkøb i Tyskland. MUH's produktsortiment supplerer Hansa-Milchs, og mejeriets produktionsfaciliteter vil styrke Arlas øvrige aktiviteter i Tyskland. I Arlas repræsentantskab stemte 98,5 pct. for fusionen den 26. juni 2012. Fusionen afventer konkurrencemyndighedernes godkendelse.

Storbritannien

Den 22. maj offentliggjorde Arla planen om en fusion med Storbritanniens fjerde største mejeri, andelsselskabet Milk Link. Storbritannien er i dag Arlas største marked med en omsætning på næsten 13 mia. kr. i 2011. Efter fusionen med Milk Link bliver Arla Storbritanniens største mejeriselskab og en komplet virksomhed med friskmælk, osteproduktion og UHT-anlæg. Omsætningen vil øges med godt 5 mia. kr. Milk Link vil sikre Arla adgang til råmælk i Storbritannien og tilføre ost som et kundetilbud, da virksomheden er Storbritanniens største osteproducent og eksporterer ost til mere end 19 lande. EU Kommissionen godkendte fusionen på betingelse af, at Arla sælger et af Milk Links anlæg til en konkurrent under nærmere definerede betingelser.

2012 ændrer således fundamentalt på størrelsen og strukturen i Arla. Arla ejes nu af 12.000 europæiske andelshavere i 6 lande. Arla er nu verdens 6. største mejeri, nr. 3 i Tyskland, nr. 1 i Storbritannien, og nu med et væsentligt brohoved ind i Kina.

Thise Mejeri

Danmarks næststørste mejeri, Thise Mejeri, havde en stigende omsætning i 2011. Omsætningen steg således fra 500 mio. kr. i 2010 til 539 mio. kr. i 2011, svarende til 8 pct. Indtjeningen voksede dog ikke i samme takt, idet resultatet endte på 5,5 mio. kr. mod 13 mio. kr. året før. Thise Mejeris råvareforsyning er potentielt under pres, idet mejeriets afregningspris ligger væsentligt under Arlas tilsvarende afregning for økologisk mælk.

Thise mejeri har positive forventninger til 2012, hvor der fokuseres på dels at kunne give andelshaverne en konkurrencedygtig mælkepris, dels at kunne øge konsoliderin-

gen. Thise havde i 2011 en soliditetsgrad på 11 pct., hvilket er meget lavt. I 2012 forventes der en moderat aktivitetsstigning på hjemmemarkedet, trods forventninger om et svagt faldende marked for frisk mælk. På de nære markeder forventes der en fortsat stigning i de forædlede varer.

Nørager Mejeri

Nørager Mejeri, som er ejet af Nordex Food, kunne i 2011 notere en fremgang i omsætningen på 30 mio. kr. til 242 mio. kr. og et resultat på 1,8 mio. kr. Året før viste bundlinjen et minus på 7 mio. kr., men trods fremgangen karakteriserer ledelsen årets resultat som utilfredsstillende. Der forventes et positivt resultat i regnskabsåret 2011/12.

Kødindustrien

Danish Crown er langt den største aktør i denne sektor, idet virksomheden står for ca. 90 pct. af de danske svineslagtninger og 60 pct. af de danske kreaturslagtninger. Danish Crowns resultat har gennem en årrække været meget stabilt set i forhold til de udsving, deres ejere, svineproducenterne, har været udsat for, jf. tabel 2.4.

Tabel 2.4. Omsætning og resultat for virksomheder inden for den danske kødindustri (mio. kr.)

Omsætning								
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
<u>Svineslagterier</u>								
Danish Crown*	48.598	48.534	44.346	46.972	44.757	45.211	51.754	56.462
TiCan*	2.581	3.036	3.706	4.241	3.705	4.001	4.376	4.687
Slagteriet Brørup A/S	337	329	390	764	891	1.087	1.311	
<u>Fjerkræslagterier</u>								
Rose Poultry A/S**	1.413	1.364	1.514	1.708	1.579	1.625	1.637	
Lantmännen Danpo A/S	1.208	1.031	1.112	1.255	1.279	1.472	1.582	
<u>Øvrig kødindustri</u>								
Skare Meat Packers*	703	850	856	971	973	1.076	1.037	
Sthryn's	561	553	590	640	624	625	612	
3-stjernet	238	252	260	280			291	
Årets resultat								
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
<u>Svineslagterier</u>								
Danish Crown	1.228	1.232	1.230	997	1.164	1.648	1.762	1.732
Tican	126	142	88	75	89	157	238	143
Slagteriet Brørup A/S	1	7	-17	0	0	-38	-77	
<u>Fjerkræslagterier</u>								
Rose Poultry A/S**	17	-47	17	23	-16	13	-65	
Lantmännen Danpo A/S	-6	258	-41	29	-35	55	63	
<u>Øvrig kødindustri</u>								
Skare Meat Packers*	9	11	8	14	17	4	-18	
Sthryn's	31	34	28	19	23	22	5	
3-stjernet	9	23	34	25	26	28	22	

*Driftsår, hvor 2010 = 2009/10 etc.

** Driftsår frem til 2010

Tabel 2.5 viser udviklingen i centrale økonomiske nøgletal for Danish Crown-koncernen i perioden 2005/06-2010/11.

Tabel 2.5. Centrale nøgletal for Danish Crown koncernen

	2005/06	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12
Nettoomsætning, mio. kr.	48.534	44.346	46.972	44.757	45.211	51.754	56.462
Resultat af primær drift, mio. kr.	1.860	1.872	1.816	1.730	1.857	2.029	2.005
Årets resultat, mio. kr.	1.232	1.230	997	1.164	1.648	1.762	1.732
Balance, mio. kr.	21.706	21.279	23.336	21.306	22.615	23.953	25.522
Ansvarligt lån, mio. kr.	1.000	1.000	993	995	997	1.053	506
Egenkapital, mio. kr.	3.844	4.132	4.091	3.940	5.101	5.391	5.797
Soliditetsgrad, pct. *	22,3	24,1	21,8	23,2	27,0	26,9	24,7
Andelshaverleverancer, mio. kg.	1.645	1.606	1.559	1.402	1.377	1.450	1.373
Samlet restbetaling, mio. kr.	1.086	1.198	945	981	1.316	1.394	1.274
Antal andelshavere	15.044	13.465	12.152	10.685	9.847	9.577	9.031
Ansatte medarbejdere, ultimo	26.938	24.334	26.652	24.274	23.305	23.557	23.582

* Incl. ansvarlige lån

I regnskabsåret 2011/12 havde Danish Crown en omsætning på 56,5 mia. kr., hvilket var en stigning på godt 9 pct. i forhold til året før. Stigende kødpriser angives som det væsentligste årsag til den stigende omsætning. Årets resultat blev godt 1,7 mia. kr., hvilket var næsten uforandret i forhold til året før. Heraf blev knap 1,3 mia. kr. udbetalt som restbetaling til andelshaverne, mens de sidste godt 0,4 mia. kr. blev konsolideret og dermed tillagt selskabets egenkapital.

Tican fik i 2011/12 et resultat på 143 mio. kr. mod 238 mio. kr. året før. Det mindre overskud forklares med, at de engelske forædlingsaktiviteter har haft svært ved at kompensere for øgede råvarepriser. Det bemærkes iøvrigt, at Ticans polske selskab (Nore) for første gang bidrager med et positivt resultat til koncernen.

Både Danish Crown og Tican er negativt påvirket af faldende råvareleverancer, og begge selskaber har taget nogle ekstraordinære initiativer til at stimulere produktionen af slagtesvin.

Danish Crown har besluttet at arbejde for en øget produktion af slagtesvin ved at give tilskud til nybygning af slagtesvinestalde og tilskud til ombygning af gamle so-stalde. Når det gælder nybyggeri, betaler en støtte på 15 øre/kg i fem år. Når det gælder ombygning, gives en støtte på 7,5 øre/kg i fem år. I begge tilfælde er støtten maksimeret til 8.000 producerede slagtesvin pr. anlæg og pr. andelshaver. Danish Crown har sat som mål med støtten at øge den samlede produktion med 10.000 svin om ugen eller 520.000 flere slagtesvin om året.

Tican fremlagde i slutningen af 2012 planer om selv at producere svin. Denne form for bagudrettet vertikal integration skal ses på baggrund af den stigende eksport af

smågrise til udlandet, og Tican vil forsøge at holde på slagtesvinene i Danmark ved at producere op til 50.000 til 60.000 svin om året i eget regi.

Tican bliver på den måde en slags konkurrent til deres egne medlemmer. Når Tican på den måde bliver svineproducent - direkte eller indirekte - er de med til at øge udbuddet af svin, og det vil i et vist omfang presse svineprisen ned - til ulempe for svineproducenterne. Tican kan også blive beskyldt for at engagere sig i svinebedrifter, som andre svineproducenter ellers kunne have interesse i at drive. Især hvis Tican kommer til at tabe penge på disse aktiviteter - eller kun får en begrænset fordel - kan det møde kritik fra ejerne.

Ticans initiativ kan selvfølgelig forsvares på den måde, at det er med til at give slagteriselskabet en bedre kapacitetsudnyttelse, som jo kommer alle medlemmer til gode. Den bedre kapacitetsudnyttelse giver færre omkostninger pr. produceret kg. svinekød, og det gavner selskabet og alle ejere/leverandører.

Set i et globalt perspektiv er det dog mere og mere almindeligt, at fødevarerindustrien bevæger sig bagud i værdikæden og investerer i egentlig landbrugsproduktion.

Også når det gælder slagtekalve, arbejder slagterierne på at sikre tilstrækkelige leverancer og dermed en bedre kapacitetsudnyttelse. Baggrunden er bla., at næsten 40.000 spædkalve det seneste år er sendt ud af Danmark, samtidig med at flere og flere kalveproducenter lukker. Som eksempel tilbyder Skare Meat nu at finansiere både indkøb af kalve og foderet til kalve.

Danish Crown, der hidtil har tilbudt at finansiere indkøb af kalve på op til tre måneder. Dette tilbud blev i slutningen af 2012 udvidet til op til seks måneder.

Som det blev vist i tabel 2.4, har svineslagterierne generelt en mere stabil udvikling i omsætning og indtjening end fjerkræslagterierne.

Rose Poultry blev i 2010 solgt til den finske koncern HK Scan. HK Scan er børsnoteret og har finske og svenske landmænd som hovedaktionærer. Med en omsætning på 18,6 mia. kr. er HK Scan blandt Europas ti største kødselskaber. Rose Poultry fik i 2011 et underskud før skat på 86,5 mio. kr., og årets resultat blev et underskud på 65 mio. kr. Selskabet betragtede resultatet som utilfredsstillende og væsentligt under forventningerne for perioden.

Rose Poultry begrundet den økonomiske udvikling med stigende råvarepriser sammen med et svagt europæisk marked. Dertil kommer udelukkelse af europæiske slagterier på visse asiatiske markeder. Endelig har der været engangsomkostninger i forbindelse med omlægning af finansiering og indfrielse af finansielle kontrakter. De finansielle omkostninger er således steget fra 6 mio. kr. i 2010 til 61 mio. kr. i 2011, hvilket er en væsentlig forklaring på det store underskud.

For nogle år siden slagtede Rose Poultry omkring 80 mio. kyllinger årligt. Det tal er nu reduceret til 65 mio. I 2012 købte en gruppe leverandører fra Rose Poultry det gamle Gedved Fjerkræslagteri, og det er derfor sandsynligt, at Rose Poultry fremover mister en gruppe faste leverandører, der hidtil har leveret i alt 7 mio. kyllinger om året.

Det andet store fjerkræslagteri er Lantmännen Danpo, som er ejet af det svenske selskab Lantmännen Kronfogel Holding AB. Lantmännen Danpo havde i 2011 en omsætning på 1,6 mia. kr. mod 1,5 året før. Årets resultat blev på 63 mio. kr. mod 55 mio. kr. i 2010.

I slutningen af 2011 indgik Lantmännen Poultry et samarbejde med BornPoultry A/S. BornPoultry er et mindre bornholmsk fjerkræslagteri med tre producenter som leverandører af kyllinger og haner. Derudover ejer koncernen selv to gårde. I alt slagter selskabet to mio. kyllinger om året. Til sammenligning slagter Danpo hvert år 47 mio. danske kyllinger. BornPoultry har gennem de seneste år haft betydelige underskud, derfor var det absolut nødvendigt for selskabet at finde en samarbejdspartner. Samarbejdet sker i første omgang i form af en salgs- og distributionsaftale, hvor BornPoultry får adgang til Danpos afsætningskanaler og indkøbsaftaler

De øvrige virksomheder i kødindustrien har især fokus på forædling. Skare Meat Packers fik i 2010/11 et underskud på 18 mio. kr. De seneste år udvikling har dermed været utilfredsstillende for selskabet. Underskuddet i 2010/11 forklares ved stigende råvarepriser, som selskabet ikke i tilstrækkelig grad har kunnet overføre til salgspriserne, primært på grund af den konkurrencemæssige situation men også på grund af kundesalgsaftaler med faste salgspriser samt store indkørsomkostninger ved nye kunder. Selskabet begrundet også underskuddet med forringet konkurrenceevne på grund af udviklingen i de danske lønomkostninger.

Også Stryhn's fik et væsentligt dårligt resultat i seneste regnskabsår. Omsætningen faldt med 2 pct., mens resultatet faldt fra 21,6 mio. kr til 5,2 mio. kr. Også her forkla-

res udviklingen med kraftigt stigende råvarepriser, men også mistet distribution har haft en indflydelse.

Både Stryhn's og 3-stjernet er nu udenlandsk ejede virksomheder. Stryhn's har norske ejere, mens 3-stjernet er ejet af svenske interesser.

Drikkevarerindustrien

Drikkevarerindustrien domineres af bryggerierne, hvor Carlsberg er langt den største virksomhed.

Tabel 2.6. Omsætning og resultat for danske bryggerivirksomheder (mio. kr.)									
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Nettoomsætning									
Carlsberg	36.284	39.047	41.083	44.750	59.944	59.382	60.054	63.561	
Royal Unibrew	2.869	3.191	3.439	3.882	4.179	3.816	3.775	3.431	
Harboes Bryggeri									
A/S*	1.359	1.452	1.361	1.383	1.371	1.545	1.525	1.321	1.411
Resultat									
Carlsberg	1.269	1.371	2.171	2.596	3.193	4.167	5.960	5.692	
Royal Unibrew	194	221	228	152	484	47	278	351	
Harboes Bryggeri									
A/S*	64	86	66	57	20	26	43	51	39

*driftsårsregnskab

Carlsberg

Carlsberg omsatte for 63,6 mia. kr. i 2011, hvilket var en stigning på knap 6 pct. i forhold til året før. Årsresultatet blev et overskud på 5,7 mia. Kr., hvilket var en nedgang på 4,5 pct. i forhold til året før. 2011 blev af selskabet betragtet som et vanskeligt år med stigende input-priser, vanskelige markedsforhold i Rusland samt ugunstige vejrforhold.

Rusland er Carlsberg-gruppens største enkelt-marked og står for ca. 30 pct. af deres ølvolumen og 40 pct. af resultatet af primær drift. I 2011 vedtog det russiske parlament en gradvis afgiftsstigning på øl, som vil medføre årlige forbrugerprisstigninger på ca. 5 pct. Dertil kommer en ny lov, som strammer reglerne for, hvor bl.a. øl må sælges. Som konsekvens af de stigende afgifter hævede Carlsberg priserne betydeligt, og det var medvirkende til, at der blev tabt markedsandele i både 2010 og 2011.

Carlsbergs samlede resultat for 2011 svarede til de forventninger, som blev meldt ud i august 2011. Carlsberg forventede ved regnskabsaflægningen i marts 2012 et svagt stigende nettoresultat for hele året.

Tabel 2.7 viser regnskabet for de første 9 måneder af 201, der giver et primært driftsresultat på 7.641 mio. kr., hvilket er et fald på 4 pct. i forhold til samme periode sidste år, fraregnet opkøb og fra-salg. For tredje kvartal alene er det primære driftsresultat 3.596 mio. kr. Carlsberg fastholder dog sine forventninger til årsresultatet for 2012.

Tabel 2.7. Økonomiske nøgletal for Carlsberg for de første 9 mdr. 2009 - 2012 (mio. kr.)				
	9 mdr. 2009	9 mdr. 2010	9 mdr. 2011	9 mdr. 2012
Total salgsvolumen				
Øl (mio. hl.)	98,7	106,9	108,9	109,7
Øvrige drikkevarer (mio. hl.)	17,0	17,2	16,9	16,7
Resultatopgørelse				
Nettoomsætning	45.766	46.655	48.708	51.269
Resultat af primær drift før særlige poster	7.747	9.149	7.982	7.641
Finansielle poster, netto	-2.217	-1.542	-1.528	-1.320
Resultat før skat	5.159	7.499	7.260	7.712
Koncernresultat	3.663	5.557	5.694	5.936
Balance				
Aktiver i alt	135.067	141.633	145.069	155.651
Rentebærende gæld	38.533	31.844	32.680	31.790

Kilde: Carlsberg

Royal Unibrev

Danmarks næststørste bryggeri, Royal Unibrev, forbedrede sit resultat markant yderligere i 2011. Dermed har der været tre år i træk med stor stigning i resultatet efter det store underskud i 2008. I samme periode er omsætningen faldet med 18 pct. Omsætningsnedgangen skyldes dog især frasalg af datterselskab i 2011, og korrigeret herfor var omsætningen i 2011 på niveau med året før. Selskabet forklarer fremgangen med stort fokus på udviklingen af de kommercielle aktiviteter samt en forbedret effektivitet.

Royal Unibrew forventer en stigende indtjening i 2011. Efter de første ni måneder af 2011 har selskabet meldt ud, at de er godt tilfredse med de økonomiske resultater, og derfor fastholdes forventningerne til 2011 – dog i den nedre del af de udmeldte intervaller.

Harboes Bryggeri

Harboes Bryggeri opnåede en stigende omsætning i 2011/12, mens resultatet faldt fra 51 til 39 mio. kr. Den faldende indtjening forklares med især højere omkostninger til råvarer og fortsatte investeringer i udvikling og udbygning af den internationale salgsorganisation.

For 2012/13 forventes der en omsætning og indtjening på niveau med året før. 1. kvartal af 2012/13 bød dog på en omsætningsnedgang, hvilket skyldtes afviklingen af et større nordeuropæisk kundeforhold. Selskabet bemærker også, at indtjeningen er belastet af fortsat stigende priser på deres primære råvarer, som i den intensive konkurrence ikke i samme takt har kunnet overføres på markedet. Forventningerne til hele året fastholdes dog.

Brød-, mel- og kagesektoren

Lantmännen Unibake DK, der især producerer frostbrød, fast food-produkter og bake off (forhævede frosne brødprodukter), har i 2011 gennemgået betydelige strukturelle forandringer. Selskabet er delvist sammenlagt med Lantmännen Unibake Asia. Samtidig er en del af produktionen flyttet til U.K. med henblik på at øge konkurrenceevnen. Strukturomkostningerne hertil beløber sig til 24 mio. kr. Dette er en medvirkende årsag til, at selskabet i 2011 fik et resultat efter skat på -49 mio. kr.

Tabel 2.8. Omsætning og resultat for virksomheder i den danske brødsektor (mio. kr.)

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Nettoomsætning								
Brød								
Lantmännen Unibake DK*	1.222	1.201	1.259	1.376	1.520	1.409	1.273	1.198
Lantmännen Schulstad	697	1.019	982	1.033	1.087	1.013	959	966
Kohberg Brød	697	746	820	868	988	833	807	867
Mel								
Lantmännen Cerealia	631	623	623	808	1034	837	783	902
Valsemøllen	312	301	319	420	559	451	428	533
Kager m.m.								
Kelsen Group	872	871	898	835	847	755	882	989
Bisca A/S	612	557	711	715	741	735	728	753
Dan Cake	319	373	396	436	514	531	581	630
Resultat efter skat								
Brød								
Lantmännen Unibake DK*	76	76	73	52	-31	-4	-20	-49
Lantmännen Schulstad	29	33	31	28	2	32	31	21
Kohberg Brød	27	41	18	33	29	26	33	3
Mel								
Lantmännen Cerealia	0	-7	5	-5	-1	-11	-142	-22
Valsemøllen	3	20	5	8	12	14	17	15
Kager m.m.								
Kelsen Group	1	-15	-31	-12	12	23	54	71
Bisca A/S	-13	-35	-32	-9	5	20	12	-12
Dan Cake	0	-4	11	17	22	29	29	20

Kilde: Årsregnskaber fra virksomhederne

* Tallene for 2011 er ikke direkte sammenlignelig med foregående år p.g.a. omstrukturering af selskabet

Resultatet efter skat på -49 mio. kr. for Lantmannen Unibakke DK forventes at blive forbedret i 2012 - som et resultat af de gennemførte tilpasninger og investeringer. Der

forventes dog fortsat øget konkurrence både på det danske og det internationale marked samtidig med en betydelig overkapacitet. Målet er at udbygge den nuværende markedsandel. Med udflytningen af en del af produktionen vil eksportandelen samtidig falde.

Lantmännen Schulstad, som er en af de største producenter af frisk brød i Danmark, har en langt mere stabil indtjening. Årets resultat blev på 31 mio. kr. mod 32 mio. kr. året før. Omsætningen steg marginalt - fra 959 til 966 mio. kr.

Selskabet anfører, at resultatet er positivt påvirket af en stabil driftssituation samt en stram omkostningsstyring. Resultatet er negativt påvirket af et øget prispres i markedet og stigende råvarepriser, der medio året blev overvæltet til markedet via en prisstigning. Det noteres også, at konkurrencesituationen inden for detailhandlen øger prispreset i markedet på et svagt faldende totalmarked, hvor en større andel af markedet handles i discount.

Kohberg Brød A/S havde i 2011 en omsætningsstigning på 60 mio. kr. svarende til godt 7 pct. Stigningen forklares med dels øget volumen, dels højere salgspriser som følge af stigende råvarepriser. Årets resultat faldt imidlertid fra 33 mio. kr. i 2010 til 3 mio. kr. i 2011. Selskabet forklarer udviklingen med en negativ udvikling i selskabets produktmiks, hvor den øgede fokus på private label sætter indtjeningen under pres. Dertil kommer, at selskabet har realiseret stigende omkostninger på distributions- og salgsområdet. Resultatet betragtes som utilfredsstillende.

Lantmännen Cerealia, hvis aktivitet er møllerivirksomhed med produktion af salg af kornbaserede produkter, havde i 2011 en væsentlig stigning i omsætningen. Resultatet blev forbedret i forhold til det foregående år, men der blev et underskud på 22 mio. kr., som betegnes som utilfredsstillende af virksomheden. Det bemærkes, at markedet i såvel Danmark som de nære udenlandske markeder er præget af overkapacitet, hvilket øger priskonkurrencen.

Valsemøllen, som er den anden store mel-industrivirksomhed i Danmark, har en noget mere stabil udvikling m.h.t. både omsætning og indtjening. I 2011 faldt overskuddet fra 17 til 15 mio. kr., mens omsætningen steg med 25 pct. til 554 mio. kr. Også Valsemøllen bemærker, at konkurrencen er hård, og at dækningsgraden er faldet.

Kelsen Group, som er verdens førende producent af "butter cookies", opnåede i 2011 betydelig vækst i både omsætning og indtjening. Resultatet, som af virksomheden be-

tragtes som særdeles tilfredsstillende, blev et overskud på 71 mio. kr. ud af en omsætning på 989 mio. kr. Udviklingen forklares ud fra afsætnings- og indtjeningsfremgang på markederne i Fjernøsten samt resultater af en række forbedrings- og effektivitets-tiltag.

Bisca, som er blandt de markedsleden i Norden inden for biscuits, småkager og convenience kager, blev i 2011 overtaget af den norske fødevarekoncern, Scandza AS. Selskabet fik i 2011 et underskud på 12 mio. kr. mod et overskud året før på 12 mio. kr. Det negative resultat henføres til faldende marginaler samt omstruktureringer, men også resultatføring af urealiseret negativ markedsverdi af afledte finansielle instrumenter har haft en betydning. Det anføres også, at indførelsen af fedtafgiften medførte en reduktion i afsætningen og skabte et yderligere pres på indtjeningen.

Dan Cake producerer kager og andre bagerivarer efter ordre, som sælges primært i de nordiske lande og Vesteuropa. I 2011 steg omsætningen med 8 pct., men overskuddet faldt fra 29 til 20 mio. kr. Udviklingen forklares ved stigende råvarepriser og skærpet konkurrence.

Sukkerindustri

I 2009 blev Danisco Sugar overtaget af det tyske selskab Nordzucker og skiftede navn til Nordic Sugar. Nordic Sugar består i dag af dels sukkeraktiviteter i Danmark, dels ejerskab af en række udenlandske dattervirksomheder med sukkeraktiviteter.

Nordic Sugar havde i 2011/12 en omsætning på 3,5 mia. kr., hvilket var en stigning på 5 pct. i forhold til året før. Årets resultat blev på 417 mio. kr., hvilket var en betydelig fremgang i forhold til 2010/11. Den positive udvikling skyldes i høj grad en bedre prisudvikling, idet der mængdemæssigt var en mindre nedgang. Årets resultat var bedre end forventet.

Nordic Sugar forventer i 2012/13 et resultat (EBIT), der ligger over niveauet for 2011/12.

Tabel 2.9. Økonomiske nøgletal for Nordic Sugar (mio. kr.)						
	2006/07	2007/08	2008/09*	2009/10	2010/11	2011/12
Nettoomsætning	3.005	3.047	3.076	2.947	3.354	3.527
EBIT	213	385	157	18	172	492
Årets resultat	818	202	76	705	234	417
Aktiver	6.212	5.165	4.516	4.194	3.940	3.975
Egenkapital	1.971	1.373	1.172	1.889	1.673	2.101

* 10 mdr.

Det skal bemærkes, at det høje resultat i 2009/10 primært skyldtes engangsindtægter af kapitalandele i datterselskaber.

Grovvaresektoren

Efter et par år med turbulens og indenlandsk konsolidering oven på fødevare- og finanskrisen, blev 2012 mere kendetegnet ved international konsolidering. Efter denne strukturtilpasning og konsolidering består grovvaresektoren i dag af 2 væsentlige virksomheder, DLG og Danish Agro, jf. tabel 2.10.

Tabel 2.10. Omsætning og resultat for en række danske grovvarevirksomheder (mio. kr.)									
Nettoomsætning									
Omsætning	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
DLG	14.568	13.796	15.053	17.325	24.631	37.589	34.138	39.364	40.842
Danish Agro	1.673	1.247	1.226	1.335	2.868	3.468	2.980	13.347	15.833
Brdr. Ewers A/S	479	480	470	440	585	854	757	836	1.072
Aller Mølle A/S	559	553	553	618	330	388	236	222	
NAG*	90	86	97	107	147	144	128	164	158
Resultat efter skat									
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
DLG	72	80	111	118	166	176	180	282	292
Danish Agro	21	4	18	18	31	72	71	250	237
Brdr. Ewers A/S	12	14	19	13	2	24	15	22	28
Aller Mølle A/S	9	10	9	11	-11	-2	-12	-2	
NAG*	1	-2	-	2	1	-3	3	6	5

*Driftsårstal: 2010 = 2009/2010 etc.

Kilde: Årsregnskaber fra selskaberne

DLG opnåede i 2011 en rekordstor omsætning på 40,8 mia.kr., hvilket var en stigning på 1,5 mia. kr. (3,8 pct.) i forhold til 2010. Nettoresultatet blev på 292,2 mio. kr. mod 282,1 mio. kr. i 2010 og mod et budgetteret nettoresultat på 240,6 mio. kr. Den stigende omsætning er et resultat af dels vækst på både danske og internationale markeder, dels vækst inden for selskabets hovedforretningsområder.

DLG ser også resultatet og den positive udvikling som et udtryk for, at selskabets strategi med henblik på at fastholde bredden inden for koncernens forretningsområder virker. DLG udvider med nye forretningsområder, hvor der kan hentes synergier mellem de forskellige aktiviteter, hvilket er noget i modstrid med de gængse anbefalinger fra virksomhedsledere om at fokusere på kerneaktiviteterne. En stor andel af både omsætning og indtjening kommer således fra aktiviteter uden for det oprindelige korn- og fodersegment.

DLG har gennem de senere år øget engagementet i blomstersektoren - hvilket også er et udtryk for stigende diversifikation. DLG blev aktionær i GASA Group i 2002, og har siden øget sin ejerandel, således at selskabet i dag er et integreret datterselskab i DLG-koncernen. GASA Group fusionerede i 2012 med den anden store potteplante-eksportør; Bøg Madsen. Sektoren har gennem mange år været fragmenteret, og behovet for konsolidering har været åbenlyst. Med fusionen er der skabt en relativt stor virksomhed i europæisk målestok, hvilket giver mulighed for en styrkelse af hele den danske potteplantesektor.

DLG har i løbet af 2012 foretaget betydelige udenlandske investeringer, og dermed er selskabets internationalisering yderligere forstærket:

En del af DLG internationale ekspansion sker gennem det helejede datterselskab, Svenska Foder. Svenska Foder har som strategi at gå ind som del- eller helejer i flere selskaber i tråd med DLG-koncernens partnerskabsstrategi. Hensigten er at sikre yderligere vækst gennem dels lokal markedsforankring, dels DLG's internationale synergimuligheder.

I 2012 købte Svenska Foder 50 pct. af korn- og foderstofforretningen Fole Kvarn på Gotland. Efterfølgende overtog Svenska Foder Hallands Frökontor. Endeligt dannede Svenska Foder og Örkelljunga Lantmän et nyt fælles aktieselskab med navnet Örkelljunga Lantmannaaffär.

Den anden store grovvarevirksomhed, Danish Agro, havde en bemærkelsesværdig stor vækst i 2010. Omsætningen steg fra 3 til 13 mia. kr., og årets overskud steg fra 71 mio. kr. til 250 mio. kr. Stigningerne i både omsætning og indtjening i Danish Agro skyldes dels fusionerne med SAB, Nordjysk Andel og dele af Århusegnens Andel, dels at tidligere associerede selskaber nu indgår med fuld styrke som tilknyttede selskaber. Tallene er derfor ikke fuldt sammenlignelige med de foregående års tal.

DLA Group - som koordinerer engroshandelsaktiviteter for en række forsyningsselskaber i Norden og i Baltikum, men med Danish Agro som væsentligste deltager - har også foretaget en yderligere internationalisering i form af udenlandske investeringer og opkøb. DLA-gruppen købte således Finlands 3. største grovvareselskab, som omsætter for omkring 550 mio. kr. om året. Også et litauisk korn- og rapsselskab blev opkøbt i 2011.

Brdr. Ewers øgede både omsætning og indtjening i 2011. Resultatet blev betegnet som meget tilfredsstillende og betydeligt bedre end forventet. På grund af den intensive konkurrencesituation i grovvaresektoren forventer selskabet en ringere basisindtjening i 2012.

Markfrøvirksomheder

DLF-TRIFOLIUM, som er Danmarks største kløver- og græsfirma med 88 pct. af den indenlandske produktion, ca. 50 pct. af det europæiske marked og 20 pct. af det globale marked, fik i 2011/12 det bedste resultat nogensinde. Selskabet nåede et resultat på 140 mio. kr. efter en omsætning på 2,3 mia. kr. Det svarer til en stigning i forhold til året før på henholdsvis 215 pct. og 7 pct.

DLF-TRIFOLIUM begrundede den positive udvikling med rekordhøje priser i kombination med omkostningstilpasninger samt reduktion af varelagre.

Af overskuddet på 140 mio. kr. blev 80 mio. kr. ført tilbage til andelshaverne, mens de resterende 60 mio. kr. blev overført til egenkapitalen. Egenkapitalen voksede dermed til knap 780 mio. kr., og soliditetsgraden steg til 52,9 pct., hvilket er meget højt inden for agro- og fødevaresektoren.

DLF-TRIFOLIUM har tidligere signaleret, at det har et stærkt kapitalberedskab, og at det har både lyst, vilje og evnen til at medvirke i den fortsatte konsolidering af branchen. Også muligheden for yderligere udenlandske opkøb er blevet mere aktuell efter selskabets store overskud i 2011/12.

I august 2012 købte DLF-TRIFOLIUM 50 pct. af aktierne i Jensen Seed¹⁴. Dermed spreder DLF-TRIFOLIUM yderligere sine aktiviteter til havefrø, som ellers hidtil været domineret af Vikima Seed, Dæhnfeldt og Jensen Seeds. Købet er således også et led i frøkoncernens strategiske mål om at deltage i havefrøproduktionen i Danmark.

Hovedparten af havefrøavlens sker hos avlere, der i forvejen dyrker græsfrø til DLF-TRIFOLIUM, og derfor er der muligheder for synergi mellem de to virksomheder. Tilsvarende kan der opnås synergi omkring specialviden og teknologi, der kan udnyttes i begge virksomheder.

---

¹⁴ Jensen Seed opformerer havefrø, herunder især spinat, hos frøavlere i Danmark

Hunsballe Frø A/S formåede i 2010/11 at øge omsætningen med 20 pct. og eksporten med 29 pct.. Samtidig fik selskabet vendt det foregående års underskud til et overskud. Overskuddet blev på knap 5 mio. kr., og den positive udvikling skyldes reduktion af kapacitetsomkostninger og en forøget produktivitet. Derudover har også en forøget efterspørgsel bidraget positivt.

Tabel 2.11. Omsætning og resultat for danske markfrøvirksomheder (mio. kr.)

Nettoomsætning								
	2004/05	2005/06	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12
DLF-TRIFOLIUM	2.001	2.008	2.230	2.252	2.061	2.001	2.146	2.290
Hunsballe Frø A/S	118	131	172	160	151	146	175	
Resultat efter skat								
	2004/05	2005/06	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12
DLF-TRIFOLIUM	44	32	146	42	35	31	44	140
Hunsballe Frø A/S	10	2	-	5	1	10	5	

Kilde: Årsregnskaber fra selskaberne

Stivelsesindustri

Den danske stivelsesindustri domineres af de to andelsselskaber, KMC og AKV-Langholt.

Tabel 2.12. Omsætning og resultat for danske kartoffelmelsvirksomheder (mio. kr.)

Nettoomsætning									
	03/04	04/05	05/06	06/07	07/08	08/09	09/10	10/11	11/12
KMC	556	542	609	560	665	661	677	883	944
AKV Langholt			110	92	114	127	111	105	127
Resultat efter skat									
	03/04	04/05	05/06	06/07	07/08	08/09	09/10	10/11	11/12
KMC	35	-8	-14	40	74	16	-35	103	140
AKV Langholt	21	20	10	16	27	19	4	26	42

KMC er primært et salgsselskab, der sørger for at afsætte kartoffelstivelse fra de tre andelsejede kartoffelmelsfabrikker i Karup, Brande og Toftlund. KMC har dog også selv fabrikker, dels en fabrik der producerer kartoffelpulver til for eksempel chips, dels en fabrik der producerer modificeret stivelse og andre ingredienser til fødevarerindustrien baseret på kartoffelmel. Dertil kommer en kartoffelmelsfabrik i Kina og en tapiokastivelsesfabrik i Vietnam. KMC er Europas fjerdestørste producent af kartoffelstivelse.

KMC fik i 2011/12 et overskud på 140 mio. kr., hvilket var en væsentlig forbedring ift. til sidste års overskud på 103 mio. kr. Omsætningen steg fra 883 mio. kr. til 944 mio. kr.

Selskabet forklarer den positive udvikling med stor efterspørgslen efter kartoffelstivelse ved indgangen til regnskabsåret, da lagrene i Europa var ved at være tømte. Det betød, at verdensmarkedsprisen nåede et niveau, som ikke var set tidligere. På grund af en høst lidt over normalen i 2011, skete der en gradvis normalisering af prisniveauet hen over året.

Dertil kommer, at også salget af de udenlandske produktionsselskaber i Kina og Vietnam har bidraget til det gode regnskabsresultat. Baggrunden for frasalget var et ønske om større fokus på produktionsaktiviteterne i Danmark.

Regnskabsåret 2011/12 er det sidste, hvor branchen modtager EU støtte. Det vil lægge et betydeligt pres på KMC for en fortsat sund indtjening. På den baggrund har KMC's ledelse udarbejdet en strategiplan, der i årene frem til 2015 skal generere en ekstra indtjening på 88 mio. kr. årligt.

Strategien, som i høj grad fokuserer på øget værditilvækst gennem produktudvikling, er blevet fulgt i regnskabsåret og har også haft en positiv indflydelse resultatet. Dette arbejde vil fortsætte i de kommende år, og selskabet anser det for afgørende for at kunne fastholde en attraktiv indtjening i selskabet.

AKV-Langholt fik i 2011/12 et resultat på 41,9 mio. kr. mod budgetteret 30,2 mio. kr. og mod 25,7 mio. kr. året før. Selskabet budgetterer med et positivt resultat i 2011/12, men på et lavere niveau. Dette skal også ses som en konsekvens af kvotesystemets ophør.

Handel med pelsskind

Pelsdyravlernes skindprodukter bliver næsten fuldt ud afsat via København Fur. København Fur aftager ca. 98 pct. af de danske pelsskind, men derudover afsættes også skind fra en række andre lande.

Selskabet tiltrækker 600 internationale købere til hver af de fem auktioner i løbet af sæsonen. 98 pct. af produktionen går til eksport.

København Furs økonomiske udvikling har generelt været positiv i de senere år, omend meget svingende, idet de fluktuerende markedspriser på skind slår direkte igennem på omsætningen, og til dels også på årets resultat, jf. tabel 2.13.

Tabel 2.13. Nøgletal for København Fur (mio. kr.)									
	2003/04	2004/05	2005/06	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12
Totalomsætning	3.273	3.902	5.345	4.238	5.029	4.025	7.117	8.082	105.700
Auktionsomsætning	3.273	3.539	4.887	3.843	4.574	3.637	6.521	7.445	9.778
Nettoomsætning	633	363	458	395	455	398	596	641	
Årets resultat	118	93	160	100	133	81	252	269	
Eksport	3.261	3.754	5.226	4.115	4.906	3.902	6.945	7.921	
Egenkapital	506	512	592	578	623	592	756	829	
Soliditet (%)	49	55	67	69	68	59	71	58	
Antal solgte skind (mio. stk.)	14,5	15,2	16,0	16,5	18,6	18,8	20,3	19,7	
Eksportomsætning, pct. (auktion)	99,6	96,2	97,8	97,1	97,5	96,9	99,3	99,4	99,0
Eksportomsætning, pct. (koncern)	99,6	96,2	97,8	97,1	97,5	96,9	97,6	98,0	98,0
Medarbejdere	301	294	296	292	298	300	297		
Antal årsværk			324	328	340	337	339	340	

Kilde: Årsregnskaber fra selskabet

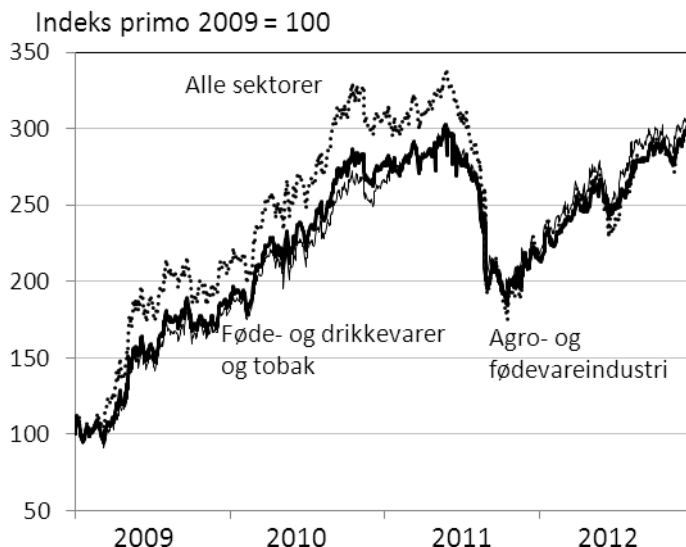
I løbet af regnskabsåret 2011/12 har København Fur holdt 5 pelsauktioner. Der blev omsat knap 20 mio. minkskind, som gav en samlet omsætning på 10,6 mia. kr. mod 8,1 mia. kr. året før. København Fur har gennem hele året oplevet en massiv efterspørgsel, som har givet stigende priser på pelsskind. Det er især Kina samt Rusland, der har drevet efterspørgslen, men også Europa og USA har været med til at trække i positiv retning.

2.3. Aktiekursudvikling på børsnoterede agro- og fødevarer virksomheder

Aktiekursudviklingen afspejler investorers tillid til virksomhedernes fremtidige konkurrence- og indtjeningsevne. En væsentlig del af kursudviklingen blandt agro- og fødevarer virksomheder kan forklares ud fra de generelle konjunkturer, mens en anden del skyldes specielle forhold vedr. sektoren og virksomhederne.

Fra november 2011 til november 2012 steg aktiekurserne på børsnoterede agro- og fødevarer virksomheder med godt 40 pct., jf. figur 2.1.

Figur 2.1. Aktiekursudvikling på forskellige grupper af danske virksomheder i og uden for agro- og fødevarerindustrien, januar 2009 - primo december 2012

Anm: Sammenvejet i forhold til størrelsen på virksomhedens omsætning

Kilde: Egne beregninger på grundlag af dagskurserne

Carlsberg er den dominerende virksomhed blandt de børsnoterede agro- og fødevarer-virksomheder, hvorfor kursudviklingen på Carlsberg-aktier påvirker den vægtede kursudvikling meget. Chr. Hansen og Novozymes er andre væsentlige selskaber, som indgår i indekset.

I løbet af det seneste år er især Chr. Hansen, Carlsberg og Royal Unibrew steget, mens navnlig FirstFarms har tabt kursværdi.

Aktiekursudviklingen for virksomheder inden for hhv. ”føde- og drikkevarer samt tobak” og ”agro- og fødevarerindustri” har udviklet sig relativt ensartet i de senere år. Derimod er det karakteristisk, at disse to grupper ikke har haft samme op- og nedture som alle virksomhedssektorer under ét. Det illustrerer, at virksomheder inden for agro- og fødevarersegmentet ikke er så konjunkturfølsomme.

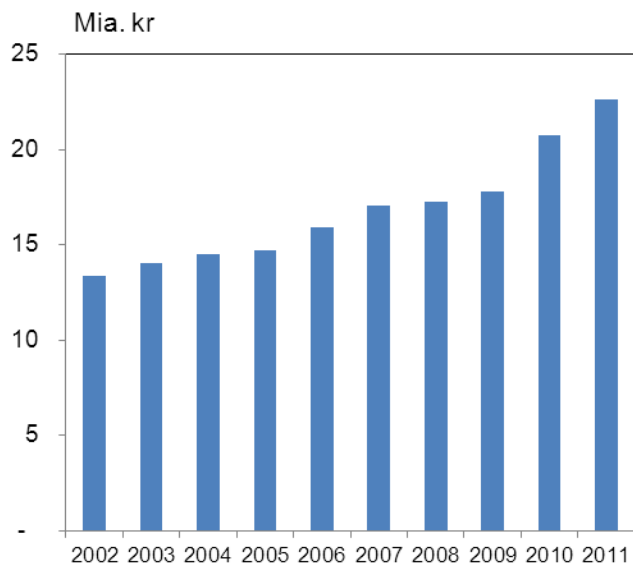
2.4. Egenkapitalopbygning og konsolidering

Opbygning af egenkapital og større soliditetsgrad er et væsentligt fokusområde for flere virksomheder. Yderligere egenkapitalopbygning er således et eksplicit mål på både kort og langt sigt. Dette skal ses på baggrund af en række forhold, som påvirker egenkapitalens størrelse.

På den ene side betyder finanskrisen, at det alt andet lige er vanskeligere at skaffe ekstern finansiering. Derudover vil også behovene for yderligere udnyttelse af stor-driftsfordele og strukturudvikling i flere sektorer kræve, at virksomhedernes eget kapitalberedskab bliver styrket. På den anden side vil indtjeningskrisen i landbruget og fødevareindustriens behov for at tiltrække tilstrækkelige råvarer tale for, at en stigende andel af indtjeningen skal føres tilbage til landmændene. Især når det gælder andelsselskaberne, er der pres fra landmændene i retning af en større efterbetaling og mindre egenkapitalopbygning i virksomhederne, når indtjeningen i primær-landbruget er lav.

Som det fremgår af figur 2.2, er egenkapitalen blandt de største danske andelsselskaber inden for agro- og fødevareindustrien steget betydeligt gennem de senere år.

Figur 2.2.   Udvikling i egenkapitalens størrelse 2002-2011 for de 11 største danske andelsselskaber

Kilde: Egne beregninger på grundlag af selskabernes årsregnskaber

Anm. Følgende andelsselskaber eller andelsselskabs-ejede selskaber indgår: Arla Foods, Thise, Danish Crown, Tican, DLG, Danish Agro, København Fur, DLF-TRIFOLIUM, Danæg, KMC og AKV-Langholt

De andelsvirksomheder, som indgår i figur 2.2, står for hovedparten af omsætningen i sektoren. Som det ses af figuren, har der især i 2011 og 2012 betydelig egenkapitalopbygning. Også soliditetsgraden (egenkapital i forhold til balancen) er steget betydeligt i de seneste år.

2.5.   Strategiske vækstsmål

Der er kommet stadig mere fokus på vækst. Virksomheders vækst i form af øget omsætning, produktion og afsætning bliver vigtigere i perioder med næsten nul-vækst og betydelige ubalancer i samfundsøkonomien. Vækst betragtes både som et vigtigt redskab til at fremme velfærden og som en målestok for den økonomiske udvikling.

Vækst er imidlertid også et meget vigtigt element i de store agro- og fødevarer virksomheder strategiske udvikling. Det viser bl.a. deres konkrete vækststrategier. Vækst

skaber bl.a. muligheder for at udnytte yderligere stordriftsfordele og for at øge for-handlingsstyrken på markederne.

I dette afsnit belyses nærmere nogle af de store agro- og fødevarevirksomheders stra-tegiske vækstmål - baseret på virksomhedernes egne strategiplaner og udmeldinger.

Arla Foods

Arla Foods seneste vækstmål blev sat i 2009. Her blev det meldt ud, at målet var at øge omsætningen til 75 mia. kr. i 2015. Væksten forventes at blive finansieret med en kombination af ejer- og lånekapital.

Ejer finansieringen skal sikres med den konsolideringspolitik, som andelshaverne ef-terfølgende vedtog i efteråret 2010, hvor de besluttede fremover at fordoble deres in-vestering (konsolidering) i selskabet. Lånekapitalen kommer fra koncernens långive-re, herunder banker og realkreditinstitutter. Arla ønsker at bevare den nuværende an-delsejerform, og bl.a. derfor har selskabet udstedt og solgt obligationer til en værdi af 1,5 mia. svenske kr., som supplement til øvrige finansieringskilder.

Arla Foods begrundet væksten ved, at de via sammenlægninger og fusioner kan skabe synergier. Det er langt nemmere at effektivisere, når man har vækst i volumen. End-videre kan både medarbejdere og kunder foretrække vækstvirksomheder.

Endeligt er det en forudsætning for fortsat vækst, at selskabet evner at betale en at-traktiv pris for mælken til landmændene. En attraktiv mælkepris tiltrækker nye fusi-onspartnere, som igen giver anledning til synergier og yderligere vækstmuligheder.

DLG

I 2012 satte DLG som mål at øge omsætningen fra 41 mia. kr. til 60 mia. kr. de føl-gende tre år. Det skal primært ske ved en yderligere vækst på det tyske, franske og polske marked. Samtidig skal DLG fordoble sine aktiviteter på mineral- og vitamin-området inden for tre til fem år. Endeligt skal også Service & Energi-divisionen ud-vikles yderligere i udlandet.

Fra DLG's side understreges det, at en stigende omsætning ikke er et mål i sig selv, og at indtjeningen følger med omsætningen. Væksten skal gennem partnerskaber og alliancer for på den måde komme hurtigere ind på nye markeder uden meget store satsninger. Det understreges, at DLG i dag har den størrelse, som gør, at virksomhe-den er en attraktiv samarbejdspartner, og det gør vækst nemmere.

Danish Agro

I Danish Agros strategiplan forventes der over de kommende fem år en vækst på 50 pct. Det understreges, at størrelse ikke er noget mål i sig selv, men at selskabet ønsker at have den rette styrke over for leverandører. Det påpeges også, at der er størrelses-økonomi i en række forhold, hvorfor vækst er nødvendig.

Det skal tilføjes, at med Danish Agros seneste udenlandske opkøb i hhv. Finland og Tyskland, er en væsentlig del af vækstmålet allerede nået.

Danish Crown

I 2010 vedtog Danish Crown deres strategi DC2015, hvor målet var at øge deres omsætning fra daværende 45 mia. kr. til 65 mia. kr. frem mod 2013 og 2015. Dette planlagde de at gøre ved opkøb, særligt i Tyskland og Polen.

Det blev understreget, at det ikke var vækst for vækstens skyld, men for at sikre balance og robusthed samt for at sikre konkurrenceevnen. Hele målsætningen med vækst er at øge indtjeningen til landmanden.

Det blev efterfølgende påpeget, at rammevilkårene ikke er til vækst i Danmark. Derfor vil væksten ske i udlandet.

Tican

Tican lancerede i 2012 en ny plan frem mod 2020, hvor der stiles efter en årlig vækst på 10 til 15 pct. fra det nuværende omsætningsniveau på fire mia. kr. Væksten skal komme via investeringer, som fortrinsvis placeres i yderligere forædling af kødprodukter. På kort sigt skal væksten især ske i Danmark og specielt i England.

DLF-TRIFOLIUM

I DLF-TRIFOLIUM udarbejdede i 2010 en strategi for årene 2010-2015. Her er det overordnede mål at skabe ny rentabel vækst. Selskabet ønsker fortsat at vokse organisk, men også via nye internationale opkøb.

Efter fremlæggelsen af regnskabet for 2011/12 meddelte virksomheden, at man gerne vil ud og opkøbe nye virksomheder. Baggrunden er, at der i Vesteuropa er en overkapacitet, og at der dermed er behov for konsolidering. DLF-TRIFOLIUM vil gerne deltage i denne konsolidering, men de vil også gerne investere i virksomheder uden for Europa. Der er dog ikke sat konkrete størrelser på deres vækstmål.

Carlsberg

Carlsberg, som er verdens fjerde største bryggerigruppe, har en klar og målbar vækststrategi: At være den hurtigst voksende globale ølvirksomhed - målt som organisk vækst i nettosalg og vækst i resultat af primær drift over en 3-års periode.

Det skal her tilføjes, at markedsvæksten globalt set er relativt lille, og at en betydelig del af bryggerivirksomhedernes vækst således kommer fra ikke-organisk vækst.

Chr. Hansen

Fødevareingrediensvirksomheden Chr. Hansen har haft en relativt høj vækst gennem de senere år. Den organiske vækst i omsætningen har således ligget i intervallet 8-14 pct. i de seneste 5 år.

Virksomheden forventer, at denne udvikling fortsætter. På en 3-5 års horisont forventes det således, at omsætningen vokser organisk i intervallet 8-10 pct. om året.

Chr. Hansen er først og fremmest baseret på organisk vækst. Det understreges dog, at man vil se på interessante opkøb, men at det ikke er en del af strategien.

Novozymes

Novozymes har et langsigtet mål om en årlig organisk vækst i omsætningen på mindst 10 pct. Denne vækst svarer til, hvad der i store træk er opnået gennem de senere år. Novozymes har på det seneste øget investeringerne på udvalgte forsknings- og udviklingsområder, netop med henblik på at øge den årlige organiske vækst med mere end 10 pct. de kommende 5-10 år.

Konklusion

Vækst kan være fordelagtig for både virksomheder, leverandører, kunder, forbrugere og for samfundsøkonomien. Vækst ser ud til at være et meget vigtigt element i de store agro- og fødevarevirksomheders strategiske udvikling. Det viser også de konkrete virksomhedsstrategier blandt agro- og fødevarevirksomheder.

Generelt er væksten på landbrugs- og fødevaremarkederne lille, og derfor må mange fødevarevirksomheder vokse via opkøb og fusioner for at opnå en tilstrækkelig vækst. Alt i alt kan det ses, at man ikke behøver at opfordre virksomhederne til at vokse: Vækstambitionerne er til stede, og vækstmålene er generelt meget klare.

2.6. Produktivitetsudviklingen

Produktivitetsudviklingen er – sammen med valutakurs- og lønudviklingen – et meget væsentligt element i en sektors internationale konkurrenceevne. På et homogent marked med mere og mere ensartede økonomiske vilkår bliver stigende produktivitet en stadigt vigtigere konkurrenceparameter.

På baggrund af de økonomiske fremskrivninger i tabel 2.1 er det muligt at beregne en række nøgletal til måling af de enkelte erhvervs produktivitet m.m. Tabel 2.14 indeholder således tre typer nøgletal:

- Bruttoværditilvækst pr. fuldtidsansat – som et mål for arbejdsproduktiviteten
- Bruttoværditilvækst i forhold til produktionsværdien
- Bruttooverskud i forhold til produktionsværdien

Tabel 2.14. Udvalgte nøgletal for fødevarerindustrien								
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
<i>Bruttoværditilvækst pr. fuldtidsansat (1000 kr, 2005-prisniveau)</i>								
Slagterier	425	462	417	386	449	512	515	524
Mejerier og isfabrikker	490	416	427	425	555	523	518	416
Bagerier, fremstilling af brød, kager og kiks	264	261	254	292	295	262	248	250
Anden fødevarefremstilling	752	625	640	543	536	409	486	364
Drikkevarerfremstilling	649	592	634	497	536	423	433	469
Føde- og drikkevarerindustri i alt	492	455	447	414	453	416	433	388
Bruttoværditilvækst/produktionsværdi								
Slagterier	20%	21%	20%	19%	25%	25%	25%	25%
Mejerier og isfabrikker	18%	15%	15%	15%	23%	20%	20%	21%
Bagerier, fremstilling af brød, kager og kiks	36%	36%	35%	38%	42%	42%	42%	41%
Anden fødevarefremstilling	25%	22%	20%	17%	21%	18%	21%	18%
Drikkevarerfremstilling	33%	30%	32%	24%	27%	26%	25%	25%
Føde- og drikkevarerindustri i alt	24%	22%	21%	20%	25%	23%	24%	23%
Bruttooverskud/produktionsværdi								
Slagterier	4%	5%	3%	2%	7%	10%	10%	10%
Mejerier og isfabrikker	4%	2%	3%	3%	10%	8%	8%	6%
Bagerier, fremstilling af brød, kager og kiks	10%	9%	8%	12%	15%	13%	11%	11%
Anden fødevarefremstilling	10%	6%	6%	4%	5%	1%	5%	-1%
Drikkevarerfremstilling	14%	11%	12%	6%	9%	5%	6%	7%
Føde- og drikkevarerindustri i alt	7%	6%	5%	4%	8%	7%	8%	6%

Kilde: Jensen et al. (2009) og Danmarks Statistik (2012)

Bruttoværditilvæksten pr. fuldtidsansat i drikke- og fødevarerindustrien faldt med 9 pct. i 2008 og selv om der efterfølgende er foretaget adskillige rationaliseringer og afskedigelser i sektoren, er det ikke lykkedes at indhente nedgangen. Det er dog bemærkelsesværdigt, at slagterierne har været i stand til at øge bruttoværditilvæksten pr. fuldtidsansat hvert år siden 2008. Set over hele perioden har den samlede føde- og

drikkevareindustri imidlertid haft en faldende bruttoværditilvækst pr. fuldtidsansat, hvilket kan ses som et resultat af en for svag produktivitetsudvikling.

Bruttooverskuddet i forhold til produktionsværdien var generelt under pres under fødevarekrisen i 2007/08, hvor råvarepriserne steg. Efterfølgende er bruttooverskuddet igen steget i drikke- og fødevareindustrien under ét. Det er dog karakteristisk, at stigningen næsten udelukkende kan henføres til slagterier og mejerier m.m., mens der i drikkevarefremstillingsindustrien ikke har været nogen egentlig genopretning.

Det er også karakteristisk, at gruppen af bagerier, fremstilling af brød, kager og kiks forøgede bruttooverskuddet i forhold til produktionsværdien i 2008, og at det efterfølgende har været muligt at fastholde et relativt højt niveau. Det samme er i et vist omfang også tilfældet for mejerier og isfabrikker.

2.7. Beskæftigelsesudviklingen

Beskæftigelsen i drikke- og fødevareindustrien kan forventes at stagnere eller falde på længere sigt som resultat af lav efterspørgselsvækst og produktivitetsudvikling. Siden 2005 er beskæftigelsen faldet betydeligt inden for slagterier og i drikkevarefremstilling, men det opvejes af en tilsvarende beskæftigelsesstigning i gruppen ”anden fødevarefremstilling”. Den betydelige udflytning i visse sektorer kan forklare dele af denne udvikling.

Tabel 2.15. Fuldtidsbeskæftigede lønmodtagere (1000)								
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Slagterier	17,2	15,8	16,0	16,7	16,3	15,9	15,5	15,8
Mejerier og isfabrikker	9,5	9,1	8,8	9,3	9,2	9,1	9,2	10,5
Bagerier, fremstilling af brød, kager og kiks	15,4	15,4	15,5	15,9	15,8	15,7	15,9	16,6
Anden fødevarefremstilling	15,1	15,5	14,4	14,9	15,1	15,7	16,7	17,4
Drikkevarefremstilling	4,7	4,5	4,6	4,3	4,1	4,0	3,9	3,5
Føde- og drikkevareindustri i alt	61,9	60,4	59,2	61,1	60,5	60,4	61,2	63,8

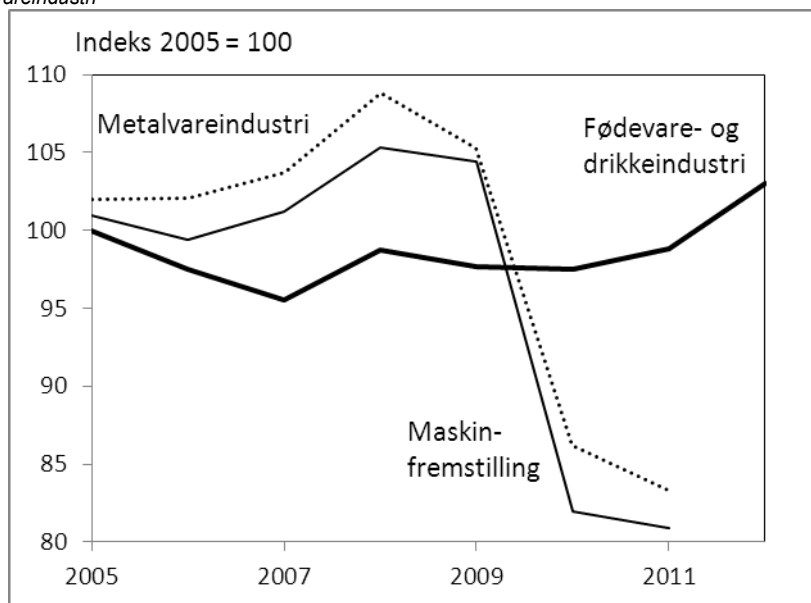
Kilde: Egne Kilder

Boks 2.1. Stabil beskæftigelse i fødevarer- og drikkeindustrien trods konjunkturudsving

Der er en global tendens i retning af, at et lands fødevarerindustri får en relativt faldende betydning i takt med den økonomiske udvikling. Det skyldes, dels at efterspørgslen efter fødevarer er relativt indkomstelastisk, dels at afsætningen kun vanskeligt kan udvides til fjerne markeder. Beskæftigelsen vil derfor i vid udstrækning søge over i de tertiære erhverv.

På grund af disse specielle markedsforhold for føde- og drikkevarer vil både produktion, eksport og beskæftigelse være relativt konstant over tid og upåvirkede af de økonomiske konjunkturer. Beskæftigelsen i føde- og drikkevarerindustrien har derfor været relativt konstant under de senere års økonomiske og finansielle kriser, jf. nedenstående figur.

Figur: Udviklingen i beskæftigelsen i hhv. føde- og drikkevarerindustrien, Fremstilling af andre maskiner" og "Metalvarerindustri"

Kilde: Egen fremstilling på grundlag af Danmarks Statistik og tabel 2.1.

Udviklingen i beskæftigelsen er her vist for føde- og drikkevarerindustrien samt for de to største fremstillingssektorer i industrien. Som det ses, ændres beskæftigelsen i de to industrierhverv betydeligt i takt med de økonomiske konjunkturer, mens beskæftigelsen i føde- og drikkevarerindustrien er langt mere konstant. Drikke- og fødevarerindustrien bidrager således til at stabilisere effekterne af de skiftende konjunkturer.

2.8. Skøn for udviklingen i 2013

Skønnet for udviklingen i 2013 er meget afhængig af, om den nuværende lavkonjunktur har nået sit lavpunkt, om der kan forventes yderligere fald i konjunkturerne, eller om der allerede nu er tegn på en begyndende normalisering af den økonomiske situation. Der er tegn på, at den økonomiske nedtur i agro- og fødevarerindustrien midlertidigt er aftagende, men om det skyldes effekterne af kortvarige engangsbesparelser og

midlertidig forbrugsstigninger, eller om det skyldes grundlæggende bedre konkurrenceevne og optimisme, er vanskeligt at vurdere på nuværende tidspunkt.

Når det gælder den seneste udvikling blandt de større børsnoterede drikke- og fødevarerelaterede virksomheder, er der generelt tale om en stabilisering eller forbedring. Carlsberg havde i 3. kvartal af 2012 en væsentlig forbedring i forhold til samme periode året før, mens f.eks. Novozymes havde en konstant indtjening. Chr. Hansen ser derimod ud til at fortsat at kunne præstere en stigende indtjening, jf. tabel 2.16.

Tabel 2.16. Resultatet i 3. kvartal for udvalgte børsnoterede fødevarerelaterede virksomheder (mio. kr.)

	2008	2009	2010	2011	2012
Carlsberg 1)	3.054	3.304	4.156	3.284	3.596
Novozymes	272	316	439	519	520
Harboes Bryggeri 2)	4	8	16	19	13
Chr. Hansen 1+3)	-	-	295	324	385

1) Resultat af primær drift før særlige poster

2) August-oktober

3) Marts-maj

Kilde: Børsmeddelelser

På grundlag af data fra tabel 2.1, en række forudsætninger om mængde- og prisudvikling, lønudvikling m.m., og ud fra en analyse af virksomhedernes egne vurderinger af de fremtidige konjunkturer er der i tabel 2.15 udarbejdet et skøn for de økonomiske resultater i agro- og fødevarerindustrien i 2013 – og til sammenligning er tallene vist for 2011 og 2012.

Tabel 2.17. Økonomiske nøgletal for agro- og fødevarerindustrien 2011-2013

	2011*	2012*	2013**
Produktion	131,7	125,4	126,7
- Forbrug i produktion	100,0	96,1	96,8
= bruttotilvækst	31,7	29,4	30,0
- Aflønning af ansatte	21,5	22,4	23,0
= Bruttooverskud af produktion og blandet indkomst	10,2	7,0	6,9

* Fremskrivning baseret på data for 1. halvår af 2012

** Skøn baseret på mængde-, pris- og omkostningsfremskrivninger

Kilde: Jensen et al. (2009) og Danmarks Statistik (2011)

Tabellen viser, at den lavere indtjening forventes at fortsætte ind i 2013. Det skønnes således, at en beskeden stigning i produktionsværdien vil blive opvejet af stigende omkostninger til forbrug og til lønninger. Det forholdsvis høje niveau for produkti-

onsværdi og forbrug i produktionen vil fortsætte, og at det resulterer i et næsten uændret bruttooverskud.

Der er dog flere usikkerheder forbundet med konjunkturudviklingen i 2013:

Erfaringerne fra de senere år viser, at de klimatiske forhold og dermed også landbrugsproduktionens størrelse og værdi - både i Danmark og globalt spiller en væsentlig rolle. Kornprisstigningerne som følge af fødevarekriserne påvirkede en række virksomheder inden for agro- og fødevareindustrien, både direkte og indirekte. Direkte i form af dyrere råvareomkostninger, og indirekte i form af et faldende bytteforhold i bl.a. svine- og fjerkræsektoren, som medførte faldende leverancer og et forøget prispres. De internationale kornlagre er fortsat relativt små, og det betyder, at en ny periode med tørke og ugunstige dyrkningsforhold igen kan påvirke kornpriserne.

Betydningen af disse forhold understreges af, at flere virksomheder i deres skøn for den fremtidige indtjening netop nævner råvareomkostningerne som en væsentlig usikkerhed.

Dertil kommer, at det er meget vanskeligt at forudse varigheden af den nuværende lavkonjunktur. Selv om virksomheder inden for agro- og fødevareindustrien generelt er relativt ufølsomme over for konjunkturudviklingen, er der ingen tvivl om, at afsætningen og dermed også indtjeningen er hæmmet af den nuværende økonomiske krise, som vi ser på mange af eksportmarkederne. Flere af virksomhederne nævner også de økonomiske konjunkturer og den forringede købekraft som væsentlige forklaringer på de dårlige afsætnings- og indtjeningsvilkår.

Endeligt er der også en vis usikkerhed forbundet med landbrugets indtjening i 2013. Selv om der generelt forventes en forbedret indtjening i 2013, er der en risiko for, at særlige dele af agro- og fødevareindustrien stadig kan få betydelige problemer m.h.t. råvareleverancer og afsætning. Netop adgang til tilstrækkelige landbrugsråvarer med henblik på bedre kapacitetsudnyttelse nævnes af flere virksomheder som vigtige risikomomenter.

Referencer

Carlsberg (2012): Børsmeddelelser

Danmarks Statistik (2012): Danmarks Statistik 2012. Nationalregnskabsstatistik, statistikbanken (data downloaded november 2012)

Jensen, J.D., Hansen H.O. & Nielsen V.L. (2009): Fremskrivningsværktøj til belysning af fødevareerhvervets økonomi. Fødevareøkonomisk Institut. Working paper.

Levnedsmiddelbladet (2012): Top 100. Indtjeningen er under pres. Nr. 9. september 2012. 50. Årgang